

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**HRİSTİYANLIKTA KONSİLLER VE II. VATİKAN
KONSİLİ'NDE MÜSLÜMANLARLA İLGİLİ KARARLAR**

**Nazif ÖZDEMİR
1530206055**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Nasuh GÜNAY**

ISPARTA - 2019

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Nazif ÖZDEMİR		
Anabilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri		
Tez Başlığı	II. Vatikan Konsili'nde Müslümanlarla İlgili Kararlar		
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Hıristiyanlıkta Konsiller ve II. Vatikan Konsilinde Müslümanlarla İlgili Kararlar		
<p>Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 03./5./2019 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;</p> <p>☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²</p> <p>ile aşağıdaki kararı almıştır.</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.</p>			
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	Kabul/Ret	İmza
Danışman	Prof Dr. Nasuh GÜNAY	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr.Öğr.Üyesi. Arife ÜNAL SÜNGÜ	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr.Öğr.Üyesi Azize UYGUN	☒ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul ☐ Ret	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

YÖK LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 9-(8) Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde düzeltmeleri yapılan tezi aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da başarısız bulunarak tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

Bu form bilgisayar ortamında doldurulacaktır.

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum "**HİRİSTİYANLIKTA KONSİLLER VE II. VATİKAN KONSİLİ'NDE MÜSLÜMANLARLA İLGİLİ KARARLAR**" adlı tezin, proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Nazif Özdemir

03 / 05 / 2019

(ÖZDEMİR, Nazif, *Hıristiyanlıkta Konsiller ve II. Vatikan Konsili'nde Müslümanlarla İlgili Kararlar*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2019)

ÖZET

İnsanlık tarihi boyunca hemen hemen her yerde farklı görüşler ve farklı düşünceler zaman zaman ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu problemlerin aşılabilmesi, çözümlenebilmesi için insanların ortaya çıkan problemi konuşması, tartışması gerekir. Hıristiyanlıkta da ortaya çıkan farklı görüşlerin; inanç esasları, ibadet ve yönetim gibi konulardaki sorunları görüşmek için ve bu görüşmelerin neticesinde ortak bir karar alabilmek gayesiyle din adamlarının bir araya gelerek yaptığı toplantılara Konsil denilmiştir. Konsiller de ibadetler, imani konular, din adamlarının görüşleri ve buna benzer birçok dini konular tartışılmış olup bugünkü Hıristiyanlık dünyasının inanç akideleri, iman esasları konsillerde şekillenmiştir.

Çalışmamızdaki temel amacımız II. Vatikan Konsili'nin kararlarını, Konsil Öncesi ve sonrası Hıristiyanlığın bakış açısını ve özellikle II. Vatikan Konsili'nde Müslümanlarla ilgili alınan kararları incelemektir.

Giriş kısmında Konsil ve Sinod kelimelerinin tanımları yapılarak, Konsil çeşitleri, Ökümenik Konsil ve Bir Konsilin Ökümenik olup olmaması meselesi hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde M.S. 325 yılında yapılan İznik Konsili'nden, 1962–1965 yılları arasında yapılan II. Vatikan Konsili'ne kadar sürede gerçekleşen Konsillerin toplanış süreçleri, toplanma sebepleri ve kararları incelenmiştir.

İkinci bölümde önce II. Vatikan Konsili'ne Kadar Katolik Öğretinin Kısa Bir Tarihi incelenmiştir. Akabinde II. Vatikan Konsili öncesi hıristiyan dünyasının Müslümanlara ve İslamiyet'e bakış açısı, II. Vatikan Konsili'nin toplanış nedenleri ve II. Vatikan Konsili'nde kabul edilen dogmatik yasalar, kararlar, bildiriler incelenerek bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümü olan üçüncü bölümünde II. Vatikan Konsili'nde alınan kararlardaki başlıca yenilikler ve bu yeniliklerin Katolikler arasındaki yankısı hakkında ve bununla birlikte II. Vatikan Konsili'nde Müslümanlarla İlgili kararlar ve bu konsilin Hıristiyan-Müslüman ilişkilerine etkisi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konsil, Ökümenik, Diyalog, Kurtuluş, II. Vatikan Konsili, Hıristiyanlık.

(ÖZDEMİR, Nazif, *Consulates in Christianity and II. Decisions Concerning Muslims in the Vatican Council*, Master's Thesis, Isparta, 2019)

ABSTRACT

Throughout the history of mankind, different opinions and ideas have emerged from time to time in almost every place. People should talk and discuss about the emerged problem in order for these problems to be overcome and solved. In order to discuss the problems in Christianity as well as the issues of different views, beliefs, worship and administration, and at the end of these negotiations, dergymen were gathered together to hold meetings called Councils. At Councils, worship, faith issues, the views of dergy and many other similar religious issues were discussed and the principles of faith in today's Christian World and the principles of faith are discussed as well.

The main aim of our study is to examine the decisions of the second Vatican Council, the perspective of Christianity before and after the Council and the attitude towards the non-Christian religions and the decisions about Muslims in particular.

In the introduction part, the definitions of Council and Synod were given and information about the subject types, the Ecumenical Council and whether a Council was ecumenical or not was given.

In the first part, the assemblage processes, gathering reasons and decisions of the Councils, which took place from the Council of Nicea in 325 AD until the second Council of Vatican from 1962 to 1965 were examined.

In the second chapter, a brief history of the Catholic teachings was firstly examined. Subsequently, the Christian World's feelings to Islam and Muslims before the second Vatican Council, the reasons for the meeting of the Vatican Council, and the dogmatic laws, decisions, which were accepted in the Vatican Council were examined.

In the third chapter, which is the last chapter of our work, the main innovations in the decisions, taken in the second Council and the echo of these innovations among Catholics and the decisions taken on Muslims in the second Vatican Council and the effect of this Council on Christian-Muslims relations were examined.

Key Words: Council, Ecumenical, Dialogue, Liberation, The Second Vatican Council, Christian.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖNSÖZ.....	viii
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

I. İZNIK KONSİLİ'NDEN II. VATİKAN KONSİLİ'NE KADAR GENEL KONSİLLER

1.1. ANTİKİTE “İLK DÖNEM” KONSİLLERİ	15
1.1.1. I. İznik Konsili (M.S. 325).....	16
1.1.2. I. İstanbul Konsili (M.S. 381).....	19
1.1.3. Efes Konsili (M.S. 431).....	20
1.1.4. Kadıköy Konsili (M.S. 451)	21
1.1.5. II. İstanbul Konsili (M.S. 553).....	23
1.1.6. III. İstanbul Konsili (M.S. 680)	24
1.1.7. II. İznik Konsili (M.S. 787)	26
1.1.8. IV. İstanbul Konsili (M.S. 869)	27
1.2. XI - XIV. YÜZYIL KONSİLLERİ	28
1.2.1. I. Lateran Konsili (M.S. 1123).....	28
1.2.2. II. Lateran Konsili (M.S. 1139)	29
1.2.3. III. Lateran Konsili (M.S. 1179).....	30
1.2.4. IV. Lateran Konsili (M.S. 1215).....	30
1.2.5. I. Lyon Konsili (M.S. 1245)	31
1.2.6. II. Lyon Konsili (M.S. 1274).....	31
1.2.7. Viyana Konsili (M.S. 1311):	32
1.3. XV. YÜZYIL KONSİLLERİ	33
1.3.1. Konstans Konsili (M.S. 1414)	33
1.3.2. Bale-Ferrare-Florence Konsili (M.S. 1431).....	34
1.4. REFORM DEVRİ KONSİLLERİ	35
1.4.1. V. Lateran Konsili (M.S. 1512).....	36
1.4.2. Trent Konsili (M.S. 1545)	36
1.5. XIX. VE XX. YÜZYIL KONSİLLERİ	38
1.5.1. I. Vatikan Konsili (M.S. 1869-1870):.....	38

İKİNCİ BÖLÜM II. VATİKAN KONSİLİ

2.1. II. VATİKAN KONSİLİ'NE KADAR KATOLİK ÖĞRETİNİN TARİHİ	40
2.2. II. VATİKAN KONSİLİ ÖNCESİ HİRİSTİYAN DÜNYASININ İSLAM'A VE MÜSLÜMANLARA BAKIŞ AÇISI	42
2.3. KATOLİK KİLİSESİNİN KONSİLE BAKIŞI	46
2.4. II. VATİKAN KONSİLİ'NDE ELE ALINAN KONULAR	47
2.5. II. VATİKAN KONSİLİ'NE KATILIM DURUMU	48
2.6. II. VATİKAN KONSİLİ'NİN TOPLANIŞ NEDENLERİ	49
2.7. II. VATİKAN KONSİLİ HAZIRLIKLARI	51
2.8. II. VATİKAN KONSİLİ	53
2.9. II. VATİKAN KONSİLİ'NDE KABUL EDİLEN DOGMATİK YASALAR-KARARLAR –BİLDİRİLER	56
2.9.1. <i>Lumen Gentium</i> “Kilise Konusundaki Doğmatik Yasa”	57
2.9.2. <i>Dei Verbum</i> “İmanın Kaynakları Yasası”	61
2.9.3. <i>Sacrosanctum Concilium</i> “Dua Ve Kilise Liturjisi”	66
2.9.4. <i>Christus Dominus</i> “Piskoposlar”	71
2.9.5. <i>Optatam Totius</i> “Rahipler ”	73
2.9.6. <i>Perfectae Caritatis</i> “Dindar Gruplar”	77
2.9.7. <i>Optatam Totius Ecclesiae</i> “Hıristiyan Eğitimi Ve Laiklerin Havariliği”	79
2.9.8. <i>Ad Gentes</i> “Misyonerlik Faaliyetleri”	81
2.9.9. <i>Unitatis Redintegratio</i> “Ökümenizm: Hristiyan Birliği”	82
2.9.10. <i>Nostra Aetate</i> “Hristiyanlık Dışı Dinler ve İnanmayanlar”	84
2.9.12. <i>Dignitatis Humanae</i> “Dini Hürriyet”	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II. VATİKAN KONSİLİ'NDE MÜSLÜMANLARLA İLGİLİ ALINAN KARARLAR VE II. VATİKAN KONSİLİ SONUÇLARI

3.1. II. VATİKAN KONSİLİ KARARLARINDAKİ YENİLİKLER	94
3.1.1. Kilise'nin Misyon Anlayışı	94
3.1.2. Kutsal Kitabın Dinin Merkezine Yerleştirilmesi	95
3.1.3. Litürjik Hayatta Yapılan Yenilikler	96
3.1.4. Katolik Olmayanlarla İlişkiler ve Ökümenizm.....	96
3.1.5. Kilise Yönetiminde Papa-Piskoposlar İşbirliğinin Kabulü.....	97
3.1.6. Laiklerin Kilise Misyonuna Aktif Katılımı	98
3.1.7. Hıristiyan Olmayan Dinlerle İlişkiler	98
3.1.8. Din ve Vicdan Özgürlüğü	99
3.1.9. Haberleşme ve Sosyal İletişim Vasıtalarının Kullanılması	99
3.2. KONSİL KARARLARININ KATOLİKLER ARASINDAKİ YANKISI ..	100
3.3. NOSTRA AETATE'NİN HAZIRLANIŞI	100

3.4. KONSİLİN HİRİSTİYANLIK DIŞINDAKİ DİNLERE BAKIŞI.....	102
3.5. II. VATİKAN KONSİLİ'NDE MÜSLÜMANLARLA İLGİLİ ALINAN	
KARARLAR	105
3.5.1 Hıristiyan Olmayan Dinler Sekretaryasının Kurulması.....	105
3.5.2. Müslümanların Tanrı Görüşüyle İlgili Kararlar	106
3.5.3. Müslümanların Ahiret İnançlarıyla İlgili Kararlar.....	109
3.5.4. Ortak Ata Hz. İbrahim	109
3.5.5. Hz. İsa ve Hz. Meryem'le İlgili Kararlar	110
3.5.6 Müslümanların Dini ve Ahlaki Yaşamlarıyla İlgili Kararlar.....	110
3.5.7. Müslümanlar'ın Kurtuluşuyla İlgili Kararlar.....	111
3.6. KONSİLİN HİRİSTİYAN-MÜSLÜMAN İLİŞKİLERİNE ETKİŐİ.....	112
3.7. II. VATİKAN KONSİLİ'NİN SONUÇLARI	115
SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA	122
ÖZGEÇMİŞ.....	127

ÖNSÖZ

Hıristiyanlık Filistin bölgesinde Yahudilerce kutsal kabul edilen bir yerde ortaya çıkmıştır. Hz. İsa hayattayken kendisine çok az insan inanmıştır. Hz.İsa memleketi Celile'de Genaseret gölü kıyısında ilk vaaz ve tebliğlerini bildirmiş ve daha sonra Kudüs'e giderek orada da Yahudilere tebliğ yapmıştır. Yahudiler İsa Mesih'i, dönemin Kudüs valisi Pontus Pilatus'a şikâyet etmişlerdir. İsa Mesih'e inananlardan biri ihanet etmiş ve Hıristiyan inancına göre İsa Mesih çarmıha gerilerek öldürülmüştür. İsa Mesih'in çarmıh hadisesinden sonra başlayan farklı düşünceler ve bu doğrultudaki imani problemlerin neticesinde M.S. 49-50 yılları arasında yapılan "Havariler Toplantısı" yapılmıştır. Bu ilk toplantının sebebi, Yahudi şeriatine uyup uymama noktasının Hıristiyanlar arasında görüş farklılıklarına, fikri ayrılıklara sebep olduğu görülmektedir.

III. yüzyıldan itibaren iman, ibadet ve Tanrı konusunda birçok tartışmalar yapılmıştır. Bu nedenle Hıristiyan din adamları bizzat imparator tarafından çağrılarak konsiller ve sinodlar yapılmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konsil, sinod ve ökümenik konsil tanımları verilerek ilk ökümenik konsil olan İznik Konsilinden II. Vatikan konsiline kadar gerçekleşen konsiller ve kararları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde II. Vatikan Konsili'nin sebepleri, kararları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Üçüncü bölümde II. Vatikan Konsili'nin Müslümanlarla ilgili kararları ve sonuçları hakkında bilgi vermeye çalışılmıştır.

Danışmanlığımı üstlenen, tezin her safhasında yardımcı olan çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Nasuh GÜNAY'a ve çalışmam esnasında beni manevi açıdan destekleyen sevgili aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Nazif ÖZDEMİR

MAYIS-2019

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
Ans.	Ansiklopedi
Bkz.	Bakınız
c.	Cilt
çev.	Çeviri
D.İ.A.	Diyanet İslam Ansiklopedisi
DEÜİFD	Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Fak.	Fakülte
İLİTAM	İlahiyat Lisans Tamamlama
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
M.Ü.	Marmara Üniversitesi
s.	Sayfa
S.	Sayı
T.D.V.	Türkiye Diyanet Vakfı
Ünv.	Üniversite
vb.	Ve benzeri
vs.	Vesaire
Yay.	Yayınları
yy.	Yüzyıl

GİRİŞ

HİRİSTİYANLIKTAKİ KONSİLLER VE ÇEŞİTLERİ

A) KONSİL VE SİNOD

Konsil kelimesi Latince ‘concilium’den türetilmiştir. Kelimenin kökü ‘beraber’ anlamına gelen ‘cum’ ve ‘çağırma’ anlamına gelen *calare* fiillerinden türetilmiştir. ‘Birlikte çağırma, bir araya toplamak’ ve ‘ictima’ anlamlarına gelmektedir. Yunanca’da konsil karşılığında kullanılan ve günümüzde ‘sinod’ olarak bilinen *sunodos* kelimesi ‘beraber’ anlamına gelen ‘sun’ ile ‘yol’ anlamına gelen ‘odos’ kelimelerinin birleşiminden türetilmiş olup ‘birlikte gelmek’ anlamına gelmektedir. Kilise terminolojisinde ‘sinod’ kavramı daha dar çerçeveli ve mahalli meclisler için kullanılması yaygınlık kazanmıştır.¹

Dinler Tarihinde dinlerin inanç, pratik ve sosyal hayatla ilgili meselelerini çözmek ve mensuplarının karşılaştıkları zorluklar karşısında rahatlatmak için girişilen faaliyetler olmuştur. Belli düzeydeki din adamlarının katıldığı müzakere meclislerine konsil adı verilmiştir. Bir diğer ifade ile Kilise hayatında ortaya çıkan tüm problemleri çözmek ve tartışmak üzere bir araya gelen Piskoposlara* veya yüksek düzeydeki din adamları kuruluna konsil adı verilmektedir.²

Bir başka tanıma göre konsil, kelime olarak herhangi bir amaçla yapılan toplantı anlamına gelmektedir. Konsil kelimesi kilise tarihinde kilise idarecilerinin kilise ile ilgili meseleler üzerinde müzakere etmek ve bazı kararlar almak amacıyla yaptığı kilise toplantısıdır.³

Hıristiyan din adamlarının, dinî öğretisi ve pratiklerle ilgili kararlar almak için toplanmaları, “*konsil*” veya “*sinod*” olarak adlandırılır. Hıristiyanlık tarihinde büyük bir

¹ İsmail Taşpınar “I. İznik Konsili (325) ve İslâm Kaynaklarındaki Yeri” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2004/1, s. 23.

² Mehmet Aydın, “*Konsillerin Hıristiyanlıktaki Yeri ve Önemi*” ,Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara, 2002, s. 107

***Piskopos:** Yunanca gözetmen anlamına gelen episcopus kelimesinden gelmektedir. Hıristiyan kilise hiyerarşisinin en yüksek derecesini oluşturmaktadır. Piskopos, piskoposluğun ruhani şefidir. Onun makamı, ülkesinin katedralinde bulunmaktadır. O, rahipleri yönetmekte, ordre ve confirmasyon sakramentini idare etmektedir.

Mehmet Aydın, “*Piskopos*”, Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

³ Ali İsmail Güngör, “*Vatikan Misyonu ve Diyalog*” , İlgili Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2016, s. 11.

önem arzeden konsil, kilise tarihi açısından şöyle tarif edilebilir: “Piskoposlar, yüksek düzeydeki din adamları veya kilise idarecilerinin, kilise ya da kilise hayatıyla ilgili problemleri müzakere etmek, tartışmak, inanç esasları ve ibadetler ile ilgili konuları görüşmek, inancı güçlendirmek ve ahlaki korumak amacıyla yaptıkları kilise toplantılarıdır.”⁴

“Bölgesel olarak toplanan küçük toplantılar veya sadece bir mezhebin temsilcilerinin katıldığı toplantılar için “sinod” kelimesi kullanılırken, piskoposların ve kilise temsilcilerinin daha geniş çapta katıldığı toplantılar için “konsil” kelimesi kullanılmıştır. “Sinod” kelimesi genelde toplantı anlamında kullanılmıştır. Konsillerde genel olarak doktrin ve disiplin konuları ele alınırken, sinodlarda, daha çok yerel problemler ele alınmıştır.”⁵

Diğer bir görüşe göre ise sinod, Batı kilisesinde önceleri konsille eş anlamlı olarak kullanılırken günümüzde piskopos veya başpiskopos tarafından piskoposluk bölgesinin problemlerini çözmek üzere toplanan, din adamlarından oluşmuş mahallî kurulu ifade etmektedir. Piskoposların oluşturduğu kurula ise konsil denilmektedir. Doğu kiliselerinde konsil yerine sinod kullanılmakta ve bu kelime patriklerin danışma kurulunu ifade etmektedir. Ortodoks kiliselerinin en yüksek ruhanî kurulunun adı ise Holy Synod veya Saint Synode’dur.⁶

Hıristiyanlıkta belirli bölgelerle sınırlı olarak yapılmış olan yerel konsiller var olduğu gibi bütün Hıristiyan grupların veya büyük çoğunluğunun temsilcilerinin katıldığı evrensel konsiller de vardır. Bu tür konsillere evrensel konsiller ya da ökümenik konsiller adı verilmiştir.

Katolik Kilisesi’nin tanımına göre ise ökümenik konsil, Papa tarafından davet edilen piskopos ve üst düzey temsilcilerin Hıristiyanlıkla ilgili problemleri görüşmek üzere katıldığı toplantıdır. Kilise kanununa göre ökümenik konsil toplamak, ona bizzat başkanlık etmek veya başkalarını bu işle görevlendirmek, konsili bir başka yere nakletmek, askıya almak veya iptal etmek ve konsil kararlarını tasdik etmek Papanın

⁴ Alparslan Yıldız, “Konsillerin Hıristiyanlık Tarihindeki Yeri ve İznik Konsili”, *Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2003, c. 12, S. 2, Bursa, s. 258.

⁵ Yıldız, *a.g.m.*, s. 258.

⁶ Ömer Faruk Harman, “Konsil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, Cilt: 26, s. 175.

yetkisindedir. Konsildeki tartışma konularını belirlemek, takip edilecek düzeni tesbit etmek de yine Papa'ya aittir.⁷

Ökümenik kelimesi Grekçe *oikoumene* kelimesinden gelmekte olup “yerleşik dünya” anlamına gelmektedir. Oikoumene kelimesi ile yerleşik dünyada kurulmuş olan kiliselerin ve piskoposlarının Hıristiyan ilahiyatı, dönemin sapkınlıklarını ve ibadet düzeniyle ilgili konuları tartışmak için toplandıkları meclisler kastedilmektedir.⁸

B) KONSİLLER ÖNCESİ TARİHİ SÜREÇ

Hıristiyanlığın doğduğu Filistin bölgesinde Hıristiyanlık öncesinde Yahudiler çeşitli mezheplere bölünmüş, dinî konular çıkar meselesi haline gelmiştir. Roma İmparatorluğu Ortadoğu bölgesi hâkimiyetini kaybetmemek için isyanlar çıkarmış olan Yahudilere karşı çok hassas davranmıştır. Kudüs'teki Kutsal Mabedi ticaret yeri haline getiren Yahudiler, putperest Romalılardan kurtulma yolları arayışında ve bir kurtarıcı beklentisi içindeyken, İsa Mesih ortaya çıkarak insanları doğru yola çağırmaya başlamıştır. İsa Mesih, Hıristiyanlığın esaslarını başta Yahudiler olmak üzere tüm insanlara anlattığı halde hayattayken Havarilerle birlikte çok az inananı olmuştur. Hıristiyanlık çarmıh hadisesinden itibaren dini meselelerin, imani problemlerin ve günün siyasi yapılanmalarının etkisi altında kalmıştır. Çarmıh Hâdisesinden sonra Havarilerin de misyonuyla birlikte inananların sayısı artmıştır. İsa'nın getirmiş olduğu mesajlara karşı uyanan bu ilgi üzerine Roma'nın baskısı ve zulmü daha da artmıştır. İsa'dan bir müddet sonra, ona inananlar bir araya gelerek, kendilerini *Hıristiyan* diye tanıtmaya başlamışlardır. Hıristiyanlık, Pavlus'un Hıristiyan oluşuyla yeni bir ivme kazanmıştır. Kudüs merkezli cemaat ile diğer uluslardan Hıristiyan olanlar arasında fikrî ayrılıklar ve inançla ilgili tartışmalar çıkmaya başlamıştır.⁹

Önceleri şiddetli bir Hıristiyan düşmanı olmasına rağmen, sonradan Havariler arasına katılan Pavlus, Yahudi şeriatına uymayı, Hıristiyanlığın Putperestler arasında yayılmasının en büyük engeli olarak görmüştür. Pavlus, Hıristiyanlığın Putperestler arasında yayılmasını kolaylaştırmak için, yeni dine girenlerin Yahudi şeriatine uymayabileceğini düşünerek sünnet gibi, zor gelen bazı dini yükümlülüklerden onları

⁷ Harman, “Konsil”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, Cilt: 26, s. 176.

⁸ Marc Madrigal, *Anadolu'nun Ökümenik Konsilleri*, Kutsal Kitap ve Arkeoloji, 2014, s. 2.

⁹ Hacer Akdaş, “Hıristiyanlığın Kurumsallaşmasında İlk Dönem Konsillerinin Rolü”, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2009, s.11.

muaf tutmuştur.¹⁰ Bu görüş üzerine Yahudiye'den gelen bir grup İsa taraftarı ile Pavlus ve Barnaba arasında kurtuluş için Tanrısal hukuka bağlılığın gerekliliği hususunda uzun tartışmalar olmuştur. Tartışmalarda anlaşmaya varılamaması üzerine, konuyu Havarilerle görüşmek için Pavlus ve Barnaba M.S. 49-50'de Kudüs'te bir toplantı tertip edilmiştir. Petrus, Barnaba ve Pavlus'un katılarak konuşmalar yapmışlardır.¹¹ Bu ilk havariler toplantısında kurtuluşa ulaşmak için tanrısal hukuka bağlı olmanın gerekli olmadığı kararı alınmıştır. Bu kararın neticesinde sünnetin de şart olmadığına ve diğer milletlerden dine yeni girenlere zorluk çıkartılmaması konusunda anlaşmaya varılmıştır. Yakup, Petrus*, Pavlus** ve Barnaba katıldığı konsil toplantısından sonra Antakya'daki cemaate bu tür tartışmaları yapanları tanımadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bu tartışmaları yapanları *akıl karıştırıcılar* olarak ifade ettiklerini belirten bir mektup göndermişlerdir.¹²

Hıristiyan İlahiyatçılar, konsillerin aslının M.S. 50 veya 52 yılında Kudüs'te yapılan bu Havariler toplantısına dayandığı konusunda ittifak etmişlerdir. Ancak toplantının otoritesi konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. İhtilaf, katılımcıların kararları Mesih'in kendilerine verdiği yetkiyle aldıklarını ifade etmesiyle giderilmiştir. Kudüs'te yapılan bu toplantıda alınan kararlar "Kutsal Ruh ve bizler uygun gördük..."¹³ ifadesi delil gösterilerek Mesih'in Kilisenin yaptığı tüm toplantıları tasdik etmiş olduğunu açıklamışlardır.¹⁴ Ayrıca "Nerede iki ya da üç kişi benim adımla toplanırsa, ben de onların arasındayım."¹⁵ Kutsal Kitap ifadesi de esas alınarak, "Havariler Toplantısı" ve

¹⁰ Ahmet Hikmet Eroğlu, "Hıristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, 2000, c. 41, S. 1, s. 310.

¹¹ Şinasi Gündüz, *Pavlus; Hıristiyanlığın Mimarı*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2011, s. 59-60.

* **Petrus:** İbrance Şimeon, Yunanca Simon olarak bilinen Galileli Yuhanna oğlu Simun. Genesaret gölü sahilinde Beytsay'da doğmuştur. Hz. İsa tarafından vaftiz edilen Simun'a İsa, Yunanca taş veya kaya anlamına gelen Petros olarak tercüme edilebilen Cephaz (Kefas) lakabını vermiştir. Petrus, Hz. İsa'nın havari olmadan önce, vaftizci Yahya'ya intisap etmişe benziyor. O, İsa'yı bütün risaleti müddetince takip etmiş, İsa'nın işkence günlerinde korkusundan onu tanımadığını söyleyerek inkâr etmiş, ancak sonunda derinden pişmanlık duymuştur. İncillerdeki nakillere göre Petrus Hz.İsa'nın mesajlarına çok erken kulak vermiş ve Hıristiyan olmuştur.

Aydın, " *Petrus*", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

** **Pavlus:** "Yabancıların Havarisi" diye de adlandırılan ve asıl adı Saul olan Pavlus, Tarsus'ta doğan Roma vatandaşı olan bir diaspora Yahudisidir. Bir Ferisi olarak yetiştirilen Pavlus, 30 yaşında Kudüs'e gelerek Rabbi Gamaliel'in öğrencisi olmuş ve katı bir İsa düşmanı haline gelmiştir. Hıristiyan geleneğinde İsa'nın çarmıha gerilişi sonrası Şam yolunda geçirdiği bir vizyon sonucu İsa'nın taraftarları arasına katılmıştır. Kendisinin ilham (vahiy) yoluyla havari olduğunu ifade etmiştir.

Gündüz, " *Pavlus*", Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 303.

¹² Yıldız, *a.g.m.*, s. 261.

¹³ Elçilerin İşleri 15/29

¹⁴ Güngör, *a.g.e.*, s. 12.

¹⁵ Matta 18/20.

sonraki düzenlenen konsil ve sinodların, Kutsal Ruh'un ve Mesih'in idaresi altında gerçekleştiği inancı, resmiyet kazanmıştır.¹⁶

II. asırda Kilise, Yahudi karakterden uzaklaşarak Greko-Romen medeniyetin içine girmiş olduğu bir dönemdir. Bu dönemde kilise babaları hem Mesih'in mesajını aktarmışlar hem de mevcut iman esaslarını savunma yoluna gitmişlerdir. Bu yüzden çeşitli ekollerin oluşmasına sebep olmuşlardır. Aynı yüzyılın sonlarına doğru İskenderiye Okulu, bir asır sonra da Antakya Okulu oluşmuştur. İncil'in doğru bir şekilde anlaşılabilmesi hem kilise içinde, hem de kilise dışında problem olduğundan gnostisizm*, adoptionizm** ve doketizm*** gibi fikri akımlar ortaya çıkmıştır. Kilise bu fikri akımlara cevap olarak İman esaslarını hem imanın ölçüsü açısından kutsal metinlere hem de havarilere ait geleneğe dayandırmıştır.¹⁷

III. asırdan itibaren Suriye, İtalya ve Afrika'da konsiller düzenlenmeye başlamıştır.¹⁸ Hıristiyanlık tarafından heretik kabul edilen bu dinsel hareketlerin başında, MS II. yüzyılın ikinci yarısında Sinoplu Marcion'un görüşleriyle şekillenen gnostik karakterli Marsionizm**** hareketi gelmektedir.¹⁹

¹⁶ Yalduz, *a.g.m.*, s. 261.

***Gnostisizm:** Gnostisizm, Tanrı, âlem, iman ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini kendine has kutsal gizli bilgi doktrinini temelinde dayalı olarak açıklamayı ilke edinen dini felsefi gelenektir. Işık ve karanlık ya da iyilik ve kötülük arasındaki dualizm, maddi âlemin ve bedenın kötülüğü, ruhun ilahi âlemi ait olup süflü yeryüzünde beden içerisinde hapsedilmiş hayatı sürdürdüğü, Kurtuluş için dünyevi olan her şeyden uzaklaşmak ve bunun neticesinde gnosis'e ulaşmak gerektiği gibi hususlar; Gnostisizmin temel öğretileri arasındadır. Simon Magus Gnostisizmin babası olarak görülmüştür.

Gündüz, "Gnostisizm", *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 143.

****Adoptionizm:** 8. yy'da İspanya'da ortaya çıkan heretik bir Hıristiyan akım. Bu akıma göre insanlığı yönünden Mesih, sadece Tanrı'nın evlat edindiği oğludur. Akımın kurucusu olarak görülen Tuleytule başpiskoposu Elipandus, Meryem'den doğan İsa'nın insan tabiatının tanrı tarafından oğul (evlatlık) olarak kabul edildiğine dair görüşleri yüzünden kilise tarafından yargılanmıştır.

Gündüz, "Adaptionizm", *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 17.

*****Doketizm:** Erken dönemlerde İsa'nın haça gerilme esnasında mucizevi olarak ölümden kurtulduğunu ve onun yerine Yudas Iscariot ya da Cyreneli Simon'un haça gerildiğini kabul eden akım. Buna göre haça gerilmenin hemen öncesinde yüce tanrı bu kişileri İsa ile yer değiştirmek suretiyle İsa'yı haça gerilmekten kurtarmıştır. Bu görüşe benzer şekilde Kur'an'da da Hz. İsa'nın haça gerilmediği ve haçta öldürülmediği vurgulanmaktadır. Aydın, "Doketizm", *Ans. Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

¹⁷ Güngör, *a.g.e.*, s. 25.

¹⁸ Mehmet Aydın, "Konsiller Tarihi; İznik'ten II. Vatikan'a", Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1990, s. 2.

******Marsionizm:** Marcion tarafından kurulan bu mezhep Batı kaynaklarında ona izafetle Marcion'a tabi olanlar olarak isimlendirilmiştir. Marcion, ferdin kurtuluşunu İsa Mesih'e iman etmeye bağlamasına rağmen inançlarında düalizmi esas alması ve zühd hayatına önem vermesi sebebiyle kilise babaları tarafından gnostik bir heretik olarak nitelendirilmiştir.

Bülent Şenay, "Marsionizm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2004, C. 29, s. 20.

¹⁹ Akdaş, *a.g.t.*, s. 8.

Bir başka heretik akım ise, M.S. 255-336 yılları arasında yaşayan, 318-319 yıllarında da İskenderiye bölgesinde görüşlerini yaymaya başlayan rahip Arius'un görüşleri ile ortaya çıkan Arianizm' dir. Arius, Hıristiyanlığın Baba ile aynı tanrısal cevhere sahip ilahî Oğul İsa anlayışına karşı İsa'nın Tanrı tarafından yaratılmış çok özel bir varlık olduğunu ve onun Tanrı ile olan özel ilişkisinden dolayı Tanrı tarafından Oğul olarak kabul edildiğini savunmaktadır.²⁰

“Hıristiyanlık tarihi bundan sonraki dönemlerde de heretik grupların birbirleriyle çatışmalarına sahne olmuştur. Bu grupları bertaraf etmek için konsiller toplanmış ve böylece Hıristiyanlığın kurumsallaşma süreci başlamıştır.”²¹ III. Asırdan itibaren yapılan din adamlarının yapmış olduğu toplantılar sonraki yıllarda toplanan Milli Konsiller ve Genel Konsillerin öncüleri olarak kabul edilmiştir. M.S. 325 yılındaki İznik konsili toplantısına doğru ilk adım 314 yılında İmparator Konstantin*, diğer problemlerle birlikte Donatizm** problemi ile meşgul olmak üzere Batılı piskoposları Arles'e davet etmiştir. Donatus Magnus, 311 yılında Kartaca piskoposu olmuştur. 314 yılında İmparator Constantin tarafından toplanan Arles Konsili ile aferez edilmiştir.²²

Konsil öncesinde Hıristiyanların baskı ve zulüm görerek takibata uğraması I. İznik Konsili'nin toplanmasını güçleştirmiştir. İmparator Konstantin M.S. 313 yılında Hıristiyanlığı özgürce yaşamaya izin veren Milano Fermanı*** ile Hıristiyanlık rahatlamıştır. İsa'dan üç asır sonra, Roma İmparatorluğunun resmî dini olan

²⁰ Akdaş, a.g.t., s. 8.

²¹ Akdaş, a.g.t., s. 8.

* **İmparator Konstantin:** İmparator Konstantin, (MS 337) Roma imparatoru. 313 Milan fermanıyla Hıristiyanlığa tolerans kararı aldı ve bu tarihten itibaren Pavluscu Hıristiyanlık Roma'nın resmi dini haline geldi. Konstantin, Pavluscu Hıristiyanlığı laik devlete bağlama yanlısı bir politika yürüttü. M.S. 313'te Donatistlere karşı, 325'te ise Ariusculara karşı konsiller topladı.

Gündüz, “Konstantin”, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 223.

** **Donatizm:** MS 4. yy. başlarında Kartacalı Donatus tarafından kurulan ve İsa'nın tanrı olmadığını sadece peygamber olan bir insan olduğunu savunarak Kuzey Afrika'da Pavluscu kiliseye karşı çıkan bir harekettir. Roma imparatorluğu bu hareketi bastırabilmek için önce Kartaca'ya Pavluscu çizgide olan Caecilian'ı piskopos olarak atamıştır. (311). Ancak Donatizmi bastırmada onun başarısız olması karşısında bu hareketi ortadan kaldırmak için Romalılar bir ordu göndermiş ve büyük katliamlar yapmışlardır. Bu katliam nedeniyle bu hareket mensupları kendilerine “şehitler Kilisesi” adını verdiler. 7. ve 8. yıllara kadar bu hareket çeşitli adlar altında devam etmiştir.

Aydın, “Donatizm”, Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Din Bilimleri Yayınları, Konya, 2005.

²² Mehmet Aydın, “Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili “ , Selçuk Üniversitesi Yayınları no: 93, İlahiyat Fakültesi Yayınları no:4, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1991, s. 4.

*****Milano Fermanı:** Roma imparatorları I. Konstantin ile Licinius arasında, 313 yılında, Milano'da imzalanan ve Roma İmparatorluğu'nda, Hıristiyanlığa karşı hoşgörüyü sağlayan bir fermandır. İmparatorlukta mevcut Hıristiyan kiliselerinin tanınması ve mevcut tüm dinlere eşit muamele edilmesi yönünde alınan fermandır. Bu fermanla birlikte Roma imparatorluğu dâhilinde Hıristiyanlara karşı zaman zaman rastlanan takibatlara son verilmiştir.

Gündüz, “Gnostisizm”, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 262.

Hıristiyanlık, baskı ve gizlilik döneminde bünyesine çok çeşitli kültürleri, felsefeleri ve sır dinlerinin doktriner mesajlarını almıştır. İmparator Konstantin'in Hıristiyanlığa özgürce yaşamaya izin vermesi ile kendine hayat hakkı gören ve üç asırdan beri ortaya çıkmak için uygun bir zemin arayan Hıristiyan fırkalar, birden ortaya çıkarak kendi egemenliğinin iddiasında bulunarak diğer grupları heretik olarak vasıflandırmıştır. Ortaya çıkan bu durumun çözümü için İmparator Konstantin, Hıristiyanlık tarihinin ilk genel konsili İznik Konsili'nin (M.S. 325) toplanmasını bizzat emretmiştir.²³

C) KONSİL ÇEŞİTLERİ

Hıristiyanlıkta Konsiller iki başlık altında toplanmıştır:

1-Özel Konsiller

2-Genel Konsiller

1. Özel Konsiller

Özel Konsiller dört gruba ayrılmaktadır.

1.1. Mahalli Konsiller

“Bir bölgeden sorumlu piskoposun, diğer bölgelerden sorumlu piskoposları toplayarak özel mahiyette bir meseleyi tartışmaya açtığı konsillerdir. Bu tür konsillerin konusu çoğu zaman piskoposların kendi aralarındaki ihtilafları olmuştur. Mahallî konsillerin yılda iki defa toplanması İznik Konsili'nde karara bağlanmıştır.”²⁴

1.2. Bölge Konsilleri

Bir şehirdeki dini problemin çözüme ulaştırılması için o şehirden piskoposların yaptığı toplantılar, Bölge Konsillerini oluşturmaktadır. Bölge konsillerinin sık sık toplanabilmesi mümkün olmadığı için her yirmi yılda bir, Başpiskoposluğun daveti üzerine toplanabilmektedir. Özel konsillerin aldığı kararlar sadece o ülkeyi veya eyaleti ilgilendirmektedir. Fakat konsillerde alınan kararların Papanın onayından geçmesi gerekmektedir.²⁵

²³ Akdaş, a.g.t., s. 12.

²⁴ Güngör, a.g.e., s. 14.

²⁵ Aydın, a.g.e., s. 3.

1.3. Eyalet Konsilleri

“Kiliseye bağılı bir eyaletin Başpiskoposunun, yardımcı piskoposlarla ve diğere yetkililerle birlikte, eyaletin ihtiyaçları üzerinde istişare etmek amacıyla topladığı konsillerdir. Bu tür konsilleri toplama sorumluluğı eyaletin en rütbeli din adamına aittir ve alınan kararlar söz konusu eyaletle sınırlıdır. Eyalet konsillerinin en azından yirmi yılda bir defa toplanması gerekmektedir.”²⁶

1.4. Milli Konsiller

Bir ülkenin dini problemlerini çözmek üzere o ülkedeki yüksek düzeydeki din adamlarının yaptığı toplantılardır.²⁷ Bir diğere tanıma göre ülkedeki en yüksek rütbeli din adamı başkanlığında Başpiskopos, Piskopos ve diğere kilise temsilcilerinin bir araya gelerek yapılan konsillerdir. Ancak Papa'nın izniyle toplanabilir.²⁸

2. Genel konsiller

Genel konsillere evrensel veya ökümenik konsiller de denir. Bu konsilde kilisenin bütün temsilcileri bulunur. Papa tarafından davet edilen, evrensel kilise ile ilgili konuların müzakere edildiğı ve bütün kilise temsilcilerinin katıldığı konsiller Genel konsil olarak bilinmektedir. Ökümenik konsiller Papa veya temsilcileri tarafından yönetilir. Papa, konsildeki konuları ve konsilin idaresiyle ilgili işleri belirlemektedir. Konsil'in feshedilmesi, yerinin değıştirilmesi veya ertelenmesi gibi konulara da Papa karar verir. Bir konsilin ökümenik konsil sayılabilmesi için kararlarının papa tarafından onaylanması gerekmektedir.²⁹

Kilise hukukunda ökümenik konsilin tanımı şu şekilde yapılmıştır. “Papa tarafından davet edilmiş ve onun tarafından başkanlık edilmiş bir toplantıdır. Böyle bir toplantı, Evrensel Katolik Kilisesinin yüksek düzeydeki temsilcilerini ve piskoposları bir araya getirir. Sadece bu şartları yerine getiren bir toplantı, ökümenik konsil tarifine uygun düşer.”³⁰

²⁶ Güngör, *a.g.e.*, s. 15.

²⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 3.

²⁸ Güngör, *a.g.e.*, s. 15.

²⁹ Güngör, *a.g.e.*, s. 15.

³⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 4.

Kilise tarihinde bir konsilin ökümenik olup olmadığı konusunda bir kriter ya da kesin bir yasa yoktur. Bu sebeple herhangi bir konsil için bu konsil ökümenik ya da ökümenik değildir diyebilmek mümkün değildir. Ayrıca bir konsilin ökümenik sayılıp sayılmaması gerektiği konusu ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bunun nedeni ise ökümenik kelimesinin tanımının yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Ökümenik kelimesi evrenselliği ifade etmektedir. Bir konsilin gerçekten ökümenik kabul edilmesi için yeryüzündeki bütün kiliselerin temsil edildiği bir konsil olması gerekmektedir.³¹

D) ÖKÜMENİK KONSİL TABİRİNİN KULLANIMI

“Ökümenik Konsil tabiri ilk kez, M.S. 382 yılında İstanbul’da bir araya gelen piskoposların, Papa Damase* etrafından Roma’da toplanan piskoposlara yazdıkları mektupta görülmektedir. Bu mektuba göre Doğu Piskoposları, bir yıl önce İstanbul’da toplanan konsile Ökümenik Konsil adını vermişlerdir.”³²

V. yüzyıl tarihçisi Theodoret tarafından günümüze kadar ulaşan bu mektupta doğu piskoposlarının 381 yılında İstanbul’da toplandıkları ve bu yapılan konsile ökümenik konsil adını verildiği ifade edilmiştir. Konsillere VI. ve VII. yüzyıldan itibaren İspanyol kaynaklarında “prensipal konsil” ismi verilmiştir. X. yüzyıldan sonraki yapılan konsillere “Evrensel Konsil” veya “Genel Konsil” tabirleri kullanılmıştır. XVI. yüzyılda toplanan Trent Konsili’ne ise “Sinod Ökümenik ve Genel” olmak üzere çift isim verilmiştir.³³

Çağımızda ökümenik konsil, Roma Katolik Kilisesi’nin bir işi olarak kabul görmektedir. Bu yüzden ökümenik konsil, bütün hıristiyan kilise temsilcilerinin toplantısı anlamına gelmemektedir. Bu Konsil, sadece Papanın otoritesine boyun eğen piskoposları ve delegeleri bir araya getirmektedir. Diğer kiliseler ise bu toplantılarda gözlemcilerle temsil edilmektedir.³⁴

³¹ Güngör, *a.g.e.*, s. 16.

* **Papa Damase:** 366-384 yılları arasında papalık yapmıştır. Ariusçuluğa karşı mücadele etmiştir. Barışı sağlamak isteyen İmparator Constantin; dönemin papası Liberius’la birlikte Damasus’u sürgüne göndermiştir. Sürgünden sonra Papa seçilmiştir. Kilise karşıtı sapık gruplarla ciddi şekilde mücadele etmiştir. Damasus, Hıristiyan cemaatinin merkezi olarak Roma’da ilk papa olmuştur. Damasus, lâtinceyi ayin dili olarak kabul ettirmiştir.

Aydın, “*Donatizm*”, Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

³² Aydın, *a.g.e.*, s. 5.

³³ Aydın, *a.g.e.*, s. 111.

³⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 4.

Bir diğerk görüşe göre “Ökumenik Konsil, devrin papası tarafından yapılacak davet üzerine Katolik itikadı ve Kilise’nin iç disiplini ile ilgili kararları almak üzere bir araya gelen Katolik Kilisesi’nin kardinalleri ve yine Papalık tarafından görevlendirilen teologlar ve kâtipler tarafından oluşturulmuş olan kurulun adıdır. Papa’nın başkanlığında gerçekleştirilen görüşmelerde alınacak kararların onayı son olarak yine Papa’ya aittir.”³⁵

E) BİR KONSİLİN ÖKÜMENİK KONSİL OLUP OLMASI MESELESİ

Kilise’nin karşılaştığı problemlerin büyük ya da küçüklüğüne, mahalli ya da evrenselliğine göre birçok konsil toplanmış ve bunların bir kısmına ökumenik ismi verilmiştir. “Bir konsilin ökumenik kabul edilebilmesi için, yeryüzündeki bütün kiliselerin temsil edildiği bir konsil olması gerekmektedir. Konsiller tarihine bakıldığında uygulamada durumun bu şekilde olmadığı görülmektedir. Ökumenik konsillerin sayısı kiliselere göre değişmektedir.”³⁶

Piskoposlar ve diğerk kilise temsilcilerinin geniş katılımıyla yapılan evrensel konsillere Ökumenik konsil olarak kabul edilmiştir. **Bu konsiller** Papa veya temsilcisi başkanlığında, kiliseleri ilgilendiren konularda Papanın davetiyle bütün kiliselerin en üst düzeydeki din adamlarının katıldığı toplantılardır. Konsilde ele alınacak konular, çözülmesi gereken meseleler Papa tarafından belirlenmektedir. Papa, konsili erteleme veya feshetme hakkına da sahiptir.³⁷

Papa tarafından davet edilmeyen, Papa’nın başkanlığını yapmadığı, müzakere konularının Papa’nın planlamadığı ve Papa’nın kararlarını onaylanmadığı bir konsil ökumenik konsil olarak kabul edilmemiştir. Bir konsilin Ökumenik kabul edilebilmesi için yeryüzündeki bütün kiliselerin konsilde temsil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Hıristiyanlık tarihinde yapılan konsillerden Ortodoks Kilisesi yedi tanesini kabul ederken; katolik kilisesi yirmibir konsilin tamamını ökumenik olarak kabul etmektedir.³⁸

³⁵ Muhammet Taceddin Kutay, “II. Vatikan Konsili ve Hıristiyan-Müslüman İlişkilerine Etkisi”, *Vindobona Dergisi*, Vindobona Kültür Derneği Yayınları, Vindobona, 2009/1, s. 35.

³⁶ Güngör, *a.g.e.*, s. 16-21.

³⁷ Yalduz, *a.g.m.*, s. 263.

³⁸ Güngör, *a.g.e.*, s. 16.

Bir konsilin ökümenik sayılması konusunda Kilise Hukukunun belirttiği kriter ve ölçüler, tarihte kilise tarafından toplanan Konsillere uygulandığında, ökümenik diye adlandırılan bazı konsillerin bu ölçülere uymadığı görülmektedir. Çünkü Katolik Kilisesi'nin genel kabul ettiği konsiller, Papa tarafından değil, imparator tarafından davet edilerek toplanmıştır. Bu yüzden Papa tarafından davet edilme şartı Ökümenik Konsil ölçüleri arasında sayılmaması gerekmektedir. Konsile katılım durumu ve piskoposların sayısı da Ökümenik Konsil ölçüleri arasında kabul edilmemelidir. Kilise tarihinde bazı özel konsillerin, ökümenik olarak kabul edilen konsillere nazaran çok daha fazla katılımcıyla toplanmıştır. Örneğin, 359'da Rimini'de toplanan mahallî bir konsile dört yüzden fazla piskopos katılırken, Kilise tarihinin en önemli Ökümenik Konsilleri olan, 431 Efes Konsili'ne iki yüz ve 381 İstanbul Konsili'ne ise yüz elli piskopos katılmıştır.³⁹

Bir konsilin ökümenik olup olması kriterlerinden biri de temsilcilerdeki evrensellikte olmamalıdır. Çünkü bu kriterin Ökümenik Konsillerden olan M.S. 381 yılında yapılan İstanbul Konsili'ne uymamaktadır. Örneğin imparator Theodose, İstanbul Konsili'ne Roma İmparatorluğunun sadece Doğu kısmının piskoposlarını davet ettiği konsil ökümenik kabul edilirken 381 yılında İtalya'nın Aquile kentinde yapılan Batı Konsili olan Aquile Konsili ökümenik kabul edilmemektedir.⁴⁰

Ökümenik Konsiller için konsiller tarihine bakıldığında ökümenik ifadesi ile kabul edilen konsillerin neden ökümenik olup olmadığı hususunda tam ve belli bir ölçü yoktur. Ökümenik Konsil kavramı, Hıristiyan geleneği içinde zaman içinde teşekkül ederek oluşmuş bir kavramdır. Bu yüzden Ökümenik Konsillerin, gerek toplanış yönünden gerekse katılım yönünden her Ökümenik konsilin farklı özellikleri bulunmaktadır. Birinin kriteri diğerine, diğerinin kriteri öbürüne uymamaktadır.⁴¹

Kilise tarihinde ökümenik kabul edilen konsillerle ilgili olarak konsil belgelerinde kendileri hakkında bazen genel, bazen evrensel ve bazende ökümenik sıfatlar ifade edilmiştir. Konsil ifadelerinde bir konsilin ökümenikliği ile ilgili olarak üç faktör ölçü alınmıştır. Birincisi, bir konsil otoritesini kendisine iştirak eden temsilcilerin geldiği alana göre yani eğer dünyanın her yerindeki bütün kiliseler temsil edilmişse bu

³⁹ Mehmet Aydın , “ *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık* “, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s. 148.

⁴⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 5.

⁴¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 5.

konsil ökümenik olarak kabul edilmiştir. İkincisi Roma piskoposunun veya temsilcisinin katılmadığı bir konsil, Evrensel kiliseyi temsil etmediği gerekçesiyle ökümenik konsil olarak kabul edilmemektedir. Bir başka ifade ile bir konsilin ökümenik sayılabilmesi için o konsile Papa'nın veya temsilcisinin başkanlık etmesi ve kararlarını onaylaması gerekmektedir. Üçüncü kriter ise hem Katolik hem de Ortodoks Kilisesi'nin bir arada temsil edildiği bir konsil ökümenik kabul edilmiştir. Burada ifade edilen konsilin ökümenikliği ile ilgili kriterler Katolik Kilisesi'nin kriterleridir. Ortodokslar ökümenik konsil konusunda farklı kriterler kabul etmiştir. Ortodoks Kilisesine göre konsilin ökümenik sayılabilmesi için konsilde yeryüzündeki bütün kiliselerin temsil edilmesi ve konsil kararlarının bütün Hıristiyanlar tarafından kabul görmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁴²

Ökümenik Konsiller, iman ve disiplin konularında Evrensel Kilise'nin birliğinin korunduğu ve temsil edildiği dini toplantılardır. Bu konsiller iman esaslarının anlatılması, tartışılarak karar verilmesi ve baş ile organlar arasındaki iletişimin gerçekleştirilmesi için yapılmıştır. Bu konsillerde her zaman başarılı olunamamıştır. Kilise tarihinde Ökümenik Konsil karakteri taşıyan konsil sayısı net olarak belirlenememiştir. Doğu ve Batı'da bütün kiliselerin kabul ettiği resmi bir ökümenik konsil listesi yoktur. Roma Katolik Kilisesi'ne göre yirmibir konsil; Doğu Ortodoks Kilisesi'ne göre yedi konsil; Reformist Kiliselere göre iki konsil; Nesturlere göre iki konsil ve Doğu Katolik Kiliselerine göre ise üç konsil ökümenik olarak kabul edilmiştir.⁴³

Katolik Kilisesi tarihinde yirmi bir genel konsil beş ana bölüm altında incelenmektedir.⁴⁴

1. İlk Dönem (Antikite) Konsilleri

I. İznik Konsili (M.S. 325)

I. İstanbul Konsili (M.S. 381)

Efes Konsili (M.S. 431)

Kadıköy Konsili (M.S. 451)

II. İstanbul Konsili (M.S. 553)

III. İstanbul Konsili (M.S. 680-681)

⁴² Güngör, *a.g.e.*, s. 17.

⁴³ Güngör, *a.g.e.*, s. 19.

⁴⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 10.

II. İznik Konsili (M.S. 787)

IV. İstanbul Konsili (M.S. 869-870)

Bu konsiller Doğu Konsilleri olarak ifade edilmektedir. Bu konsiller hem Katolikler tarafından hem Ortodokslar tarafından ökümenik konsil kabul edilmektedir. Bunların dışında on dört konsil daha Katolik Kilisesi tarafından ökümenik konsil olarak kabul edilmektedir. İlk Dönem Konsilleri, bazı kaynaklarda yedi olarak kabul edilirken bazı kaynaklar da bu sayı sekiz olarak kabul edilmiştir.⁴⁵

2. Ortaçağ Konsilleri

I. Lateran Konsili (M.S. 1123)

II. Lateran Konsili (M.S. 1139)

III. Lateran Konsili (M.S. 1179)

IV. Lateran Konsili (M.S. 1215)

I. Lyon Konsili (M.S. 1245)

II. Lyon Konsili (M.S. 1274)

Viyana Konsili (M.S. 1311-1312)

3. XV. Yüzyıl Konsilleri

Konstans Konsili (M.S. 1414-1418)

Bale-Ferrare-Florance Konsilleri (M.S. 1431-1442)

4. Reform Devri Konsilleri

V. Lateran Konsili (M.S. 1512-1517)

Trent Konsili (M.S. 1545-1563)

5. XIX. ve XX. Yüzyıl Konsilleri

I. Vatikan Konsili (M.S. 1869-1870)

II. Vatikan Konsili (M.S. 1962-1965)⁴⁶

⁴⁵ Harman, “Konsil”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, Cilt: 26, s. 178.

⁴⁶ Aydın, *a.g.e.*, s. 10.

F) İSLÂM KAYNAKLARINDA KONSİL

İslâm kaynaklarında konsil kelimesinin karşılığı olarak ‘ictima’ kelimesi, sinod kelimesinin karşılığı olarak da ‘sinodus’ kelimesi kullanılmıştır. *Mürûcü’z-zehab*’in müellifi Ebu'l Hasan Ali bin Hüseyin el-Mesudi, ‘ictima’ kelimesinin yerine açıklamalarında daha çok ‘sinodus’ kavramını tercih etmiştir.⁴⁷

İbn Haldun Mukaddime adlı eserinde, Hz.İsa’dan sonra Havariler muhtelif gruplar halinde çeşitli yerlere dağılmış olduklarını ve birçoğunun Nasraniyet dininin davetçileri olarak Roma şehirlerine gittiklerini ifade etmiştir. Ayrıca Mukaddime adlı eserde havarilerin Roma’da toplanarak Hıristiyan cemaatine kanunları vaz ettikleri ve dinlerinin esaslarıyla ilgili konularda aralarında ihtilafa düşünce, dinde hak olanın tesbiti için ilk olarak İznik’te toplandıkları ve sonrasında dinlerinin esaslarını tesbit hususunda ihtilafı gibi meseleleri karara bağlamak için ictimalar (*Assemağe*-konsil) düzenlediklerinden bahsedilmiştir.⁴⁸

“13. yy. müslüman müelliflerinden İbn Kayyim el-Cevziyye de, *Hidâyetü'l Hayâra fî Ecvibeti'l-Yehûdi ve'n-Nasârâ* adlı eserinde ‘ictimâ’ ve ‘mecma’ kavramlarını kullanmaktadır. İslâm kaynaklarında ‘İznik’ karşılığında ise, Yunanca ‘Nikiya’, ‘Nikiye’, ‘Nikiyye’, ‘Nikya’ ve ‘Nâis’ isimleri kullanılmaktadır.”⁴⁹

⁴⁷ Taşpınar, *a.g.m.*, s. 29.

⁴⁸ İbn Haldun, *Mukaddime*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007, s. 479.

⁴⁹ Taşpınar, *a.g.m.*, s. 30.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. İZNIK KONSİLİ'NDEN II. VATİKAN KONSİLİ'NE KADAR GENEL KONSİLLER

1.1. ANTİKİTE “İLK DÖNEM” KONSİLLERİ

Hız. İsa, getirmiş olduğu dinin esaslarını doğduğu bölge olan Filistin topraklarında yaymaya başlamıştır. Roma İmparatorluğunun hâkimiyetinde bu bölgede ortaya çıkan Hıristiyanlık, İsa- Mesih'in havarileri tarafından imparatorluğun en uzak sınırlarına kadar ulaştırılmıştır. Hıristiyan kaynaklarına göre İsa Mesih, ilk inananlara kendinin hem Tanrı hem de insan olduğunu ifade etmiştir. Bir tek Tanrı inancı ile böyle bir ifadenin bağdaşması ve aynı insanın hem insan hem de Tanrı unsurlarının nasıl uzlaşacağı problemi ortaya çıkmıştır. Yunan felsefesinin özelliklerini özümseyen bir topluluk, Hıristiyanlığı benimsemiş ve Hıristiyanlığın iman unsurlarını akılcı bir dille açıklamaya çalışmıştır. Bir müddet sonra, incilin doktrinel muhtevasını felsefi terimlerle ifade tarzında, ayrılıklar kendini göstermiştir. Bu ayrılıkların mensupları küçük gruplar oldukları için hıristiyanlığın içinde bu guruplar itizal durumuna düşmüşlerdir. Bu gurupların görüşleri, IV. asrın başından itibaren kilise birliğini bozacak boyutlara ulaşmıştır. Bu dönemde yapılan doktrinel tartışmalar, halkın önünde yapıldığı için kilisenin bütünlüğü tehlikeye düşmüştür.⁵⁰

Antikite Konsiller* denilen bu dönemde Hıristiyan birliğini sağlamak üzere konsiller toplanmıştır. Bu konsillere, "Doktrin Konsilleri" adı da verilmektedir. Bu konsiller, doktrinel ayrılıkları bertaraf ederek kilisede iman birliğini sağlamaya yönelmişlerdir.⁵¹ Antikite Konsilleri M.S. 325 yılında toplanan I. İznik Konsili ile başlayıp M.S. 869 yılında yapılan IV. İstanbul Konsili'ne kadar yapılan sekiz konsildir. Bu konsiller hıristiyanlığın imani ve itikadi konularının şekillendiği, inanç esaslarının ortaya çıktığı konsiller olmuştur.

⁵⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 11

* **Antikite Konsiller:** Hıristiyanlık tarihinde yapılan ilk konsiller. 4. yy ile 9. yy arasında yapılan bu konsillere “genel konsiller” ya da “ökümenik konsiller” adı da verilir. Antikite konsiller Hıristiyanlık tarihindeki ilk 7 genel konsiti içerir. Bunlar 325 İznik Konsili, 381 İstanbul Konsili, 431 Efes Konsili, 451 Kadıköy Konsili, 553 İstanbul Konsili, 680/81 İstanbul Konsili ve 787 İznik Konsili.

Gündüz, “*Antikite Konsiller*”, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 34.

⁵¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 12.

1.1.1. I. İznik Konsili (M.S. 325)

I. İznik Konsili'nden önce de Hıristiyan piskoposlar, bazı dini meseleleri karara bağlamak veya sapkın mezhepleri mahkûm etmek için bir araya gelmişlerdir. Fakat bu toplantıların 'ökümenik' kavramı ile ifade edilen ve hem doğu hem de batı kiliselerinin temsilcilerinin katıldığı anlamda bir özellikleri yoktu. Özellikle, I. İznik Konsili'ne kadar Hıristiyanların baskı, zulüm ve takibata uğraması böyle bir toplantıyı gerçekleştirmeyi güçleştirmiştir. İmparator Konstantin'in Hıristiyanlığı Fermanı ve daha sonra resmi din olarak kabul etmesi sayesinde I. İznik Konsili yapılabildiği.⁵²

İlk dönemdeki kiliseler arasında görülen ilahiyat tartışmaları, kilisenin problemi olduğu için küçük çaptaki mahalli sinodlarla giderilmiştir. Fakat İmparator Konstantin'in hıristiyanlığı resmi din olarak kabul ettiği için ortaya çıkan heretik problemleri çözmek durumundaydı.⁵³ İşte bu dönemde Arius'un kendi teolojik görüşleriyle şekillendirdiği doktrinini her yerde savunması, bazı Doğulu Piskoposların Arius'un Origen merkezli düşüncelerini ve Origenizm'i* kendilerine yakın bulmuşlardır. Ayrıca bazı piskoposların İskenderiye Piskopos'u Alexander'e karşı olan politik girişimleri gibi kiliseyi karıştıran olaylar üzerine İmparator Konstantin bu ihtilafların çözülmesi⁵⁴ için İspanya'da Kurtuba Piskoposu olan danışmanı Hosius'u, İskenderiye'ye göndermiştir. Hosius, ihtilafı çözümlenemeyince Antakya'da bir Sinod toplamaya karar vermiş ve orada Arius'un fikirlerini mahkûm etmek istemiştir. Fakat ihtilafın büyümesi ve diğer dini problemlerin çözümlenmesi için İmparator Konstantin, tüm imparatorluğa ait piskoposlarını çağırarak bir konsil toplamaya karar vermiştir. Böylece ilk genel konsil, İznik şehrinde M.S. 325 yılında toplanmıştır.⁵⁵

İmparator Konstantin'in bu konsili toplama sebepleri; Hıristiyanlığa verdiği desteği ilan etmek, imparatorluğunun yirminci yılını kutlamak, başta Ariusçuluk olmak üzere Kilise içi diğer ayrılıkçı grupların durumunu değerlendirmek ve çeşitli disiplin problemlerini çözmektir. Ayrıca Konstantin'in İstanbul'u merkezi bir konuma getirip

⁵² Taşpınar, *a.g.e.*, s. 27.

⁵³ Francis Dvornik, *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, çev. Mehmet Aydın, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1990, s. 6.

***Origen** : Origen, M.S. 185-254 yıllarında yaşamış, Hıristiyan ilahiyatçısı ve Kitabı Mukaddes yorumcusudur. Tanrının birliği üzerinde durarak, Tanrılık açısından Baba'yı ön plana çıkarmıştır. Origen'e göre Oğlun Tanrılığı Baba'ya göre ikinci derecededir. Ruhlar için ölümün bir son olmadığı görüşünü savunmuştur. Gündüz, "Origen", Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 293.

⁵⁴ Yalduz, s. 273.

⁵⁵ Dvornik, *a.g.e.*, s. 6.

imparatorluğun devamını konsil ile gerçekleştirme isteği bulunmaktadır. Böylece Hıristiyanları bir görüş etrafında birleştirerek hıristiyanlardan daha çok istifade etmeyi planladığı da ifade edilmektedir.⁵⁶

İmparator Konstantin'in şeref başkanı olarak katıldığı I.İzник Konsili, Kurtuba Piskoposu Hosius'un yönetiminde gerçekleşmiştir. Konsil üç yüz civarında piskopos, rahip ve filozofun katılımıyla 14 Haziran 325'te İzник'te imparatorluk sarayında başlamıştır. Konsile batıdan üç ya da beş kişi din adamı katılmıştır.⁵⁷ Doğu bölgesinden Arius ve onun destekçileri ile İskenderiye Piskoposu Alexander'in desteğini alan Athanasius'un başını çektiği piskoposlar gelmiştir.⁵⁸

Bu konsilin toplanmasının başlıca nedeni, İskenderiye başrahibi Arius'un ileri sürdüğü kristolojik doktrinin reddedilmesidir. Arius, Baucalis başrahibi iken Tanrının bir olduğunu, varlığının kendinden olduğunu, doğurulmamış, ezeli ve ebedî, mürekkep olmayan, irade, ilim, gaye, hikmet ve kelam sahibi bir varlık olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Tanrı'nın başka varlıklar tarafından kavranamayacağını, ezelden beri baba olmadığını, kendi iradesiyle Oğul'u yoktan yaratmakla sonradan baba olduğunu ve diğer varlıkları da sonradan yaratmış olduğunu ifade etmiştir.⁵⁹

"I. İzник Konsili'nin toplanmasının bir diğer nedeni ise, Hıristiyanların Paskalya* (Fısıh) bayramının kutlanmasında ortak bir tarihte uzlaşmalarını sağlamaktır. Bu her iki konu da, Roma imparatorluğu sınırları dâhilindeki Hıristiyanların hem teolojik hem de litürjik** birliğinin sağlanması ile alakalıdır."⁶⁰

I. İzник Konsilinin sonunda 'İzник Akidesi' diye bilinen İman formülü kabul edilmiştir. "Herşeye gücü yeten, görülen ve görülmeyen bütün şeylerin yaradanı olan tek

⁵⁶ Hasan Darcan, "Athanasius ve İzник Konsili", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XV, S. 28, (2013/2), s. 174-175.

⁵⁷ Mustafa Sinanoğlu, "Hıristiyan ve İslam Kaynaklarında Tartışmalı Bir Dini Toplantı: İzник Konsili", *İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 6, İstanbul, 2001, s. 6.

⁵⁸ Darcan, *a.g.m.*, s. 177.

⁵⁹ Taşpınar, *a.g.e.*, s. 27.

* **Paskalya**: İsa Mesih'in dirilişi (resurrection) anısına düzenlenen yıllık festivaldir. Hıristiyanların en eski ve en büyük bayramıdır. Bu bayramın tarihi konusunda tartışmalar olmakla birlikte, Easter, genellikle Nisan ayı içerisinde kutlanmaktadır. Ortaçağda bu sürede 40 günlük oruç tutulurdu. Paskalya öncesi hafta ise "kutsal hafta" olarak bilinir.

Gündüz, "*Paskalya*", *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 105.

** **Litürjik**: Litürji, çeşitli dinlerdeki düzenli ayin ve ibadetleri, günlük ritüelleri ifade etmekte kullanılır. Gündüz, "*Litürjik*", *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 236.

⁶⁰ Taşpınar, *a.g.e.*, s. 27.

bir Baba Tanrı'ya inanıyoruz. Tanrı'nın oğlu olan, Baba'dan doğan, Biricik oğul olan, Baba'nın özünden oluşan, Tanrı'dan Tanrı, nurdan nur, gerçek Tanrı'dan gerçek Tanrı olan, yaratılmış değil doğurulmuş, Baba ile aynı öz varlığa sahip olan, gökte ve yerde bulunan Bir tek İsa-Mesih'e de inanıyoruz. Her şeyin onun vasıtasıyla yapıldığına, biz insanlar ve kurtuluşumuz için gökten indiğine, insan bedeni aldığına ve insan olarak insanlar arasında yaşamış olduğuna, sıkıntı çekmiş ve üçüncü günde ölümden dirilmiş olduğuna, Göğe yükseldiğine, ölüleri ve dirileri yargılamaya gelecek olduğuna inanıyoruz.”⁶¹

İznik Akidesi metninin devamına Arius'cu görüşü hedef alan şu aforoz cümlesi eklenmiştir: Tanrı'nın Oğlu'nun ezeli olmadığını, doğmadan önce var olmadığını, yoktan yaratıldığını, Tanrı'nın Oğlu'nun farklı bir cevherden-özden olduğunu, onun yaratılmış olduğunu, değişim veya dönüşüme maruz kaldığını söyleyenleri, Katolik Kilisesi aforoz etmektedir.⁶² Ayrıca İznik Konsili'ne katılan her cemaatin bir incili olduğu için farklı yorumlar ortaya çıktığından Konsilde Pavlusçu görüşü destekleyen sadece dört İncil kabul görmüştür. Belirlenen dört incilin dışında kalan yüz kadar İncil yasaklanmıştır. Yasaklanan tüm İnciller ve risaleler sahte ilan edilmiştir.⁶³

25 Ağustos 325 tarihinde sona eren konsilde alınan kararlardan bir diğeri de Paskalya Bayramının tarihi bahar ekinoksunu takip eden ilk dolunaydan sonraki ilk pazar günü olarak kararlaştırılmıştır. Ayrıca bazı kiliselerin statüleri, rahipler sınıfının hiyerarşisi, yetkileri ve uymaları gereken kurallarla ilgili düzenlemeler yapılmıştır.⁶⁴

Sonuç olarak bu konsil ile birlikte Hıristiyan Kiliseleri arasında ilk defa resmi bir iman formülü tespit edilmiştir. Fakat bu iman formülü, ilahiyat tartışmalarına son vereceği yerde daha da şiddetlendirerek Hıristiyan âleminin parçalanmasına sebep olmuştur. Konsilin VI. maddesi ile Hıristiyan Âlemi başlıca Roma, İskenderiye ve Antakya diye üç büyük Patrikliğe bölünmüştür. Buna göre Roma'nın tüm İtalya ve çevresinde; İskenderiye'nin Mısır ve birleşik eyaletler üzerinde; Antakya'nın ise Suriye, Anadolu ve Doğu üzerinde söz sahibi olması kararlaştırılmıştır.⁶⁵

⁶¹ Mehmet Çelik, *Süryani Kilisesi Tarihi*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1987, c. 1, s. 95.

⁶² Taşpınar, *a.g.e.*, s. 28-29.

⁶³ Yücel Dağlı, “Hıristiyan konsiller ve II. Vatikan konsili'nin Küresel Süreçteki Anlamı”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale, 2016, s. 17.

⁶⁴ Sinanoğlu, *a.g.m.*, s. 10.

⁶⁵ Çelik, *a.g.e.*, s. 96-97.

1.1.2. I. İstanbul Konsili (M.S. 381)

İznik Konsili sonrasında aforoz edilen Arius ve taraftarları görüşlerini yaymaya devam etmiştir. İmparator Konstantin, Doğu'nun dini durumunu bilmeyerek Ariusçulara karşı cephe aldığı için memleketin birliğini tehlikeye düşürmüştür. İmparator bu durumu telafi etmek için Ariusçularla anlaşma yoluna giderek tavizler vermiştir. M.S. 327-328 yıllarında Arius ve müntesipleri affedilmiştir. İmparatorun sürgünleri affetmesi dağılmış vaziyette olan Ariusçuları biraraya getirmiştir. Kısa zaman içinde Ariusçular Anadolu, Suriye, Filistin ve Mısır'da bulunan kiliseleri ele geçirmişlerdir. I.Konstantin'den sonra oğlu Konstans'da Ariusçulara destek olmuş ve Ariusçuluk batıda ve doğuda yayılmıştır.⁶⁶

M.S. 379 yılında İmparator olan Theodosius ise İznik Konsili'nde alınan kararları uygulama taraftarı olduğu için, Arius ve Kutsal-Ruhun tanrısal tabiatını kabul etmeyen bu yeni itizal hareketin mensuplarını mahkûm ederek Kilisenin zaferini göstermek istemiştir. Bunun üzerine İmparator Theodosius M.S. 381 yılında İstanbul'da bir konsil toplanmasını istemiştir.⁶⁷

Papanın katılmadığı ve temsil edilmediği, başlangıçta sadece Doğu Kilisesi'nin bir sinodu gibi düşünülen konsilde konsile katılanlar dört kanunu oylanmışlardır. Konsilde öncelikle Kutsal Ruh'un ilâhi tabiatı tanımlanmıştır. Bu konsil daha sonra ökümenik sıfatını kazanmış ve M.S. 451 yılında yapılan Kadıköy Konsili ökümeniklik sıfatını tasdik etmiştir. Üçüncü kanun ile İstanbul piskoposuna bütün Doğu piskoposlarından daha üstün bir statü verilmiştir.⁶⁸ İstanbul, patriklik statüsüne kavuşmuştur. Trakya yönetim olarak İstanbul patrikliğine bağlanmıştır.⁶⁹ Bu konsil ile Kutsal Ruh'un Baba, Oğul ile aynı cevherden olduğu kabul edilerek ilah sayılmıştır. İznik konsili kararları teyid edilmiştir. Bu konsilden sonra teslis inancı resmen kabul edilmiş, diğer düşünceler *Rafizi** kabul edilmiştir.⁷⁰

⁶⁶ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 19.

⁶⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 15.

⁶⁸ Harman, "*Konsil*", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002, c. 26, s. 177.

⁶⁹ Akdaş, *a.g.t.*, s. 29.

* **Rafizi**: Sözlükte "terketmek, bırakmak, ayrılmak" anlamındaki rafz kökünden türeyen râfıza "bir fikir veya bir gruptan ayrılan kişi yahut topluluk" demektir.

Harman, "*Konsil*", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2007, c. 34, s. 396.

⁷⁰ Ayşe Yılmaz, "Sosyal Ve Siyasal Olayların Konsillere Tesiri", Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010, s. 23.

1.1.3. Efes Konsili (M.S. 431)

IV. yüzyılda Doğu kilisesi bünyesinde İskenderiyye Ekolü ve Antakya Ekolünün görüşleri dikkat çekmektedir. İskenderiyye ekolü, İsa'nın Tanrısal Tabiatı ile ilgili oğulun bedenleşmesinden sonra, iki tabiatın tam olarak birleştiğini savunmaktadır. Antakya Ekolü ilâhiyatçılarından Diodore ve Theodore İsa'nın beşeri tabiatı üzerinde ısrar ettiklerinden ve bedenleşmiş kelime olan İsa'da aynı tabiatın varlığını ileri sürmüşlerdir. Devrin İstanbul piskoposu olan Nestorius'da Antakya ilâhiyatçılarını desteklemiştir. Bunun üzerine İskenderiyyeli Cyril, Nestorius'un öğretilerinin ortodoks katolik imanına bir saldırı olduğunu ifade etmiştir. Bu tartışmalar üzerine İskenderiyye Patriği Cyril*, Nestorius'u sapkınlıkla suçlayarak Papa I. Celestine** başvurmuştur. Papa da Nestorius'un fikrini değiştirmesini istemiştir. İmparator Theodosius'da*** meselenin aydınlanması için 431'de Efes'de bir genel konsil toplamaya karar vermiştir.⁷¹

İstanbul Piskoposu olan Nestorius, İsa'nın içinde Tanrı'nın kelimesinin bulunduğu bir insan olduğunu, İsa'nın İnsan-Tanrı değil, sadece Tanrı taşıyıcısı olduğu görüşünü savunmuştur. Böylece İsa, Nestorius'a göre biri ilâhi, diğeri insani iki ayrı uknumdan teşekkül ediyordu. Kısacası İsa, beşerî tabiatıyla tam insan, ilâhi tabiatıyla da tam ilâhdı. Önce veya sonra birleşmiş olması söz konusu değildi. Doğduğu zaman İsa, sadece bir insan olup sonra kelâm'ın insan bedenine girmesiyle Tanrı olmuştur. Nestorius'a göre Meryem, İsa'nın insanîyetinin annesi olup ulûhiyet tabiatının annesi değildir. Bunun için Meryem "Tanrı annesi-Theotokos" olamaz. O, sadece İsa'nın annesidir, yani ehristokosdu. Meryem, kendinden önce olan bir şeyi doğuramazdı. O, sadece bir insan annesidir. 431 Efes Konsili ile Nestorius'un bu görüşleri mahkûm

***Cyrl:** İskenderiye ilahiyat ekolünün en parlak temsilcisi; monofizit akımın ve Teotokos fikrinin savunucusu; Nestoryus'un rakibi. 412'den itibaren İskenderiye patriği olmuştur. İstanbul patriği Nestoryus'a karşı, Meryem'in Teotokos (tanrı taşıyıcı) olduğu fikrini savunmuştur. Gündüz, "Cyril", Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 86.

** **I.Celestine:** Papa I. Celestine 10 Eylül 422 ve 26 Temmuz 432 tarihleri arasında papalık yapmıştır. 431 yılında, İstanbul Patriği Nestorius'un lanetlendiği Birinci Efes Konsili'ne kişisel olarak katılmasa da Cyril ile birlikte hareket edecek olan papaz Arcadius, Projectus ve Philippus'u göndermiştir. https://www.catholicity.com/encyclopedia/c/celestine_i,pope_saint.html, (05.03.2019)

*****II.Theodosius:** 408 – 450 yılları arasında Doğu Roma'nın imparatorudur. Hükümdarlığı sırasında Konstantinopolis'te yaptırdığı 6 kilometre uzunluğundaki Theodosius surları ve kendi adını taşıyan Theodosius kanunları ile tanınır. Ayrıca 431 yılında İkinci Efes Konsilini toplamış ve Konstantinopolis'te bir üniversite kurmuştur. https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Theodosius, (04.03.2019).

⁷¹ Dvornik, *a.g.e.*, s. 13.

edilerek İsa'da iki tabiatın birleşerek insanî ve ulûhiyetin bir tek uknum olduğu ve Bakire Meryem'in bir insan annesi değil; Tanrı Annesi olduğu kabul edilmiştir.⁷²

Teslis dogmasının ikinci uknumunun mahiyeti ile ilgili tartışmalarda, Antakya ilahiyat ekolü ile İskenderiye ekolünün karşıt görüşlerinden, Doğu'nun iki büyük î'tizali doğmuştur.⁷³ Bunlardan biri Hıristiyan teolojisinde İsa'da olduğu kabul edilen insanî ve ilâhî iki ayrı tabiat yerine, İsa'daki insani tabiatın ilahi tabiat içerisinde yok olduğunu ve dolayısıyla onda yalnızca bir tek ilahi tabiatın bulunduğunu savunan Kristolojik doktrin olan Monofizitlik.⁷⁴ Bir diğeri ise İsa'nın içinde Tanrı'nın kelimesinin bulunduğu bir insandan başka bir şey olmadığı, İsa'nın İnsan-Tanrı değil, sadece Tanrı taşıyıcısı olduğu ve İsa'nın biri ilâhi, diğeri insani iki ayrı uknumdan teşekkül ettiği görüşünü savunan Nesturilik.⁷⁵

İskenderiye Patriği Cyrille, Nestorius'un hemen aforoz edilmesi için, Antakya ve Papalık delegelerinin gelmeden konsili, yüz elli üç piskoposla açmıştır. Konsil babaları, Katolik imanını ve İsa'nın tek kişilikli, iki tabiatlı olduğu kabul ederek Nestorius'u mahkûm etmişlerdir. Bu kararlar sonra Efes'e gelen Papalık delegeleri de Cyrille'in görüşünü onaylamışlardır. Sonuç olarak Nestorius görevden alınarak Antakya manastırına gönderilmiş ve M.S. 451 yılında da sürgün de ölmüştür.⁷⁶

Bu konsilin sonunda;

"1. İsa'da hem ulûhiyet hem de beşeri tabiatın birlikte var olduğu kabul edilmiştir.

2. Meryem'in Tanrı annesi-Tanrı doğuran olarak kabul edilmesi kararları alınmıştır."⁷⁷

1.1.4. Kadıköy Konsili (M.S. 451)

M.S. 449'da Efes'te yapılan Efes Konsili'nde Monofizitlik büyük bir zafer elde etmiştir. Efes Konsili, Papa I. Leo* tarafından "Haydutlar Sinodu" olarak kabul edilmiştir. Papa, "Ortodoks Doktrini" belirlemek için İmparator II. Theodose'den yeni bir konsil toplamasını istemiştir. İmparator II. Theodose, Papa'nın bu isteğini red

⁷² Aydın, "Ansiklopedik Dinler Sözlüğü", Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005, s. 225.

⁷³ Akdaş, *a.g.t.*, s. 30.

⁷⁴ Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 266.

⁷⁵ Aydın, "Ansiklopedik Dinler Sözlüğü", Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005, s. 255.

⁷⁶ Aydın, *a.g.e.*, s. 17.

⁷⁷ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 31.

* **Papa I. Leo:** Papa Leo büyük Papaların ilkidir. 440 –461 yılları arasında papalık yapmıştır. 452 tarihinde Papa I. Leo, Hun İmparatoru Attila'yı Roma'yı işgal etmemesi için ikna etmiştir. Kurumsal manada Papalığın kurucusu olarak bilinir. Efes ve Kadıköy Konsillerini toplamıştır. Çoban, "Geçmişten günümüze Papalık", İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 59.

etmiştir. İmparator'un ölümünden sonra kızkardeşi Pulcherie'nin Marcien ile evlenmesi ve bu evlilikten sonra Marcien'in İmparator olması üzerine Papa I. Leon'un yeni bir konsil toplama isteği kabul edilmiştir.⁷⁸

Bu konsile 600 civarında piskopos katılmıştır. Batı ise bu konsilde sadece beş piskoposla temsil edilmiştir. Bunlardan da iki piskopos ve iki rahip papayı temsil etmekteydi. Bunların biri İspanya'dan, diğer ikisi de Afrika'dan gelmiştir. Konsil üyeleri M.S. 449'da yapılan Efes Sinod'unun kararlarını reddederek, Dioscore'u görevden almışlardır. Papa I. Leon'un gönderdiği dogmatik mektubundaki ifadeler resmi Ortodoks Katolik inancını ifade ettiği oy birliği ile kabul edilmiştir. Papalık delegeleri yeni bir "Dogmatik Formül"ün yeniden oluşturularak düzenlenmesine karşı oldukları halde, bir piskoposlar komitesi bununla görevlendirilerek "Dogmatik Formül" konsilin altıncı oturumunda kabul edilmiştir.⁷⁹

Bu Dogmatik Formülün metni şöyledir:

1. Cennetin, yeryüzünün, görünen ve görünmeyen her şeyin yaratıcısı Bir Tanrı Baba'ya inanıyoruz.
2. Tanrı'nın tek evlat edindiği Oğul İsa Mesih'e inanıyoruz. O, bütün çağlar öncesinde Baba tarafından evlat edinildi. Işıktan ışık, doğru Tanrı'dan doğru Tanrı, evlat edinildi, yaratılmadı. Baba ile aynı özden (homoousius), O'nun sayesinde her şey var edildi. O (İsa), biz insanların kurtuluşu için cennetten geldi. Kutsal Ruh'tan Bakire Meryem'den tecessüm etti ve beşer oldu. Pontius Pilatus döneminde bizim için çarmıha gerildi, çile çekti ve defnedildi. Kutsal Yazılar'a göre üçüncü günde tekrar dirildi ve cennete gitti. Baba'nın sağ yanına oturmaktadır.
3. O, yaşayarı ve ölüyü yargılamak için tekrar şarla geri gelecek, O'nun krallığı sonsuz olacak.
4. Kutsal ve hayat veren Ruh'a inanıyoruz. Kutsal Ruh, Baba'dan gelmektedir. Baba ve Oğul ile eş değerde tapınılan ve eş değerde yüceltilendir. Peygamberler Kutsal Ruh vasıtasıyla Tanrı ile konuştu. Bu Kutsal Ruh'a, Katolik ve havarilerden gelen kiliseye inanıyoruz.

⁷⁸ Abdurrahman Küçük, "Gregoryen Ermeni Kilisesi'nin Oluşması ve Konsil Kararları Karşısındaki Tutumu", *Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1997, c. 35, s. 143.

⁷⁹ Dvornik, *a.g.e.*, s. 16.

5. Günahların affi için vaftizi kabul ediyoruz.⁸⁰

Kadıköy Konsili'nde hem Nesturilik ve hem de Monofizitlik mahkûm edilmiştir. Kadıköy "Dogmatik Formülü", bir bakıma, Nesturilik ile Monofizitlik arasında orta bir yol olarak görülerek, kurtuluşun ancak Mesih İsa'nın hem tam bir tanrı, hem de bir insan olması ile mümkün olacağı görüşüne ulaşılmıştır. Sonuç olarak Kadıköy Konsili'nde alınan kararlar, hem İstanbul ile Roma'nın arasının açılmasına, hem "Dogmatik Formülü" kabul etmeyen grubun ayrılmasına sebep olmuştur. Bu ayrılık, Papanın ve Roma'nın üstünlüğü iddiasını da etkilemiştir.⁸¹

Kadıköy Konsili'nin kararları Hıristiyan dünyasında birliği sağlamak yerine büyük ayrılıklara yol açmıştır.⁸² Konsili kararlarının, siyasi otoritenin desteği ile kabul ettirilmeye çalışılması sebebiyle İskenderiye, Antakya ve Kudüs'te kanlıklar çıkmıştır. Mısır ve Suriye, Kadıköy Konsili'nde kabul edilen dogmayı reddederek Diofizitliği savunan Bizans Kilisesi ile Monofizitliği savunan Suriye Kilisesinin ayrılış süreci fiilen başlamıştır. Kadıköy Konsili'ne katılmayan Ermeniler, konsil kararlarını Bizans İmparatorluğu ile aralarındaki siyasi sebeplerden dolayı kabul etmemiştir. Ermeniler monofizit görüşü benimseyerek milli bir kilise oluşturmaya yönelmişlerdir. Konsilden sonra Monofizitliği benimseyen kiliseler ayrı kiliseler olmuştur.⁸³

Kadıköy Konsilinde kabul edilen IX. ve XXVIII. maddelerle İstanbul Kilisesi, Hıristiyan âleminin lideri durumuna yükselmiştir. Hıristiyan âlemindeki Patriklik sayısı bu konsil ile Kudüs'ün Patriklik kabul edilmesiyle beşe çıkmıştır.⁸⁴

1.1.5. II. İstanbul Konsili (M.S. 553)

Suriye ve Mısır'daki bazı piskoposlar Kadıköy Konsili kararları ile Efes Konsili kararlarının karşıt olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple monofizit düşünceye yönelmişlerdir. Piskoposlar Efes Konsilinde Nestorius'un görüşlerinin değil, İsa'nın İnsani yönünü de devreye sokan Antakyalıların görüşlerinin mahkûm edildiğini ifade edildiği düşüncesi ile Papa Hormisdas'dan "Kutsal Üçlü'deki üç şahıstan birisi beden olarak çarmıha gerilmiştir." görüşünü onaylamasını istemişlerdir. Papa Hormisdas bu

⁸⁰ Fuat Aydın, *Hıristiyanlık*, İLİTAM, Sakarya, 2015, s. 24.

⁸¹ Küçük, *a.g.m.*, s. 144.

⁸² Akdaş, *a.g.t.*, s. 47.

⁸³ Eroğlu, *a.g.m.*, s. 314.

⁸⁴ Çelik, *a.g.e.*, s. 182.

ifadeyi havarilerin öğretisi ile bağdaşmadığı sebebiyle reddetmiştir. İmparator I. Justinianus*, monofizitleri yanına çekmek düşüncesiyle formülü savunan piskoposlara destek vermiştir.⁸⁵ İmparator I. Justinianus, Piskoposlara verdiği destek ile monofizitleri kazanamayınca; Mopsueste’li Theodore’un eserleri ve şahsını, Theodoret’in Aziz Cyrille ve Efes Konsili’ne karşı olan yazılarını, Edesse’li İbas’ın Theodore’u savunan ve Aziz Cyrille’in itirazlarını reddeden mektubu aforoz eden bir ferman yayımlamıştır.⁸⁶

İmparator I. Justinianus bu kararları sinod toplamadan ve referandum ile piskoposlara danışmadan verdiği ve geleneği ihlal ettiği için protesto edilmiştir. Bu protestolar üzerine I. Justinianus İstanbul’da bir konsil toplamak zorunda kalmıştır.⁸⁷

“II. İstanbul Konsili, 5 Mayıs 553’de İstanbul’da Papa olmadan toplanmıştır. Papa Vigilius**, İstanbul’a kadar gelmesine rağmen durumun karışıklığından dolayı konsilde görünmemeyi tercih etmiş ve konsile iştirak etmemiştir.”⁸⁸ Konsilin beşinci ve altıncı oturumlarına katılan yüz altmış beş piskopos, I. Justinianus’un İskenderiyelileri kazanmak için *üç bölüm* adı verilen fermanının aforoz edilmesini kabul etmiştir. Papa Vigilius Batılı piskoposların muhalefetiyle bu son kararı yasaklamıştır. Papa, imparator taraftarlarının baskısı altında 8 Aralık 553’de İstanbul Konsili kararlarını ve 23 Şubat 554’de aforozun Kadıköy Konsili kararlarını çürütmediği görüşünü kabul ederek İstanbul Konsili’ni beşinci Genel Konsil olarak kabul etmiştir.⁸⁹

1.1.6. III. İstanbul Konsili (M.S. 680)

Sasani İmparatorluğu tarafından Suriye ve Filistin’in işgal edilmesi Bizans imparatoru Heraklius’u (610–641) Suriye ve Mısır monofizitlerinin bir gün imparatorluk düşmanları ile birleşmesinden korkutmuştur. Bu yüzden Heraklius, İstanbul Patriği Serge’i ile tekrar monofizitleri Ortodoks Hıristiyanlığa getirmeye

* **I. Justinianus:** 527- 565 yılları arasında Doğu Roma İmparatorluğu'nun imparatorudur. Saltanat döneminde Doğu İmparatorluğu ayakta tutmaktan ziyade Batı imparatorluğunu tekrar ihya etmeye çalışmıştır. 535-562 yılları arasında İtalya tekrar Bizans egemenliğine girmiştir. Teolojiye ilgi duymakta olup inanç farklılıklarına tahammülsüzdür. Papalık üzerinde çok büyük etkisi olmuştur. Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 62.

⁸⁵ Güngör, *a.g.e.*, s. 29.

⁸⁶ Dvornik, *a.g.e.*, s. 20.

⁸⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 20.

****Papa Vigilius:** Papa Vigilius (d. 500'den önce, Roma – ö. 7 Haziran 555, Sicilya), 29 Mart 537 tarihinden 555 yılındaki ölümüne kadar görevde kalmıştır. Doğu ve Batı kiliseleri arasında 543 ya da 544 yıllarında Üç Metin İhtilafı adıyla bilinen öğreti çatışmasında rol almıştır. Siraküza'da yaptığı gezi sırasında hayatını kaybetmiştir. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vigilius>, (04.03.2019).

⁸⁸ Akdaş, *a.g.t.*, s. 50.

⁸⁹ Aydın, *a.g.e.*, s. 20.

teşebbüs etmiştir. İmparator Heraklius bu hedefe monofizitliğe taviz vererek ulaşabileceğini düşünmüştür. Bu amaçla İstanbul Patriği Serge 619'da İsa'nın bedenleşikten sonra, insanî ve ilahî olarak iki iradeye ve iki enerjiye sahip olmadığını ifade eden bir doktrinle ılımlı monofizitleri İstanbul Kilisesine yakınlaştırmıştır.⁹⁰

İstanbul Patriği Serge, Papa Honorius'a teolojik fikirlerini açıkladığı bir de mektup göndermiştir. Şahıs İsa'nın iki irade sahibi olduğuna inanan Honorius, mektubu kısmen onaylayarak İsa'da bir ve iki enerji bulunduğu konusundan bahsedilmemesi gerektiğini belirtmiştir. İmparator Heraklius'da 638'de monofizitleri tatmin etmek için, İstanbul Patriği Serge'i tarafından oluşturulan bir iman esası yayınlamıştır.⁹¹

Bu iman esası Batı'da büyük bir nefrete sebep olmuştur. Papa Honorius'dan sonra gelen bütün Papalar bu iman esasını reddetmişlerdir. İman esasının oluşturduğu nefret yüzünden Heraklius'dan sonra İmparator olan II. Constant, İtalya'yı kaybetme korkusu ile bir deklarasyon yayınlayarak İsa'da bulunan iradeler konusunun tartışılmasını yasaklamıştır. Devrin Papası I. Martin, imparatorun bu deklarasyonunu reddetmiştir. Papa Lateran'da yapılan Sinodda, İsa'nın iki iradeli ve iki enerjili olduğuna dayanan sahih iman doktrinini açıkça belirtmiş ve i'tizal yanlılarını aforoz etmiştir. Papa I. Martin, sinod kararları yüzünden tutuklanarak sürgüne gönderilmiştir. Bu durum İtalya'da hoşnutsuzluk oluşturmuştur. Bunun üzerine İmparator IV. Constantin, III. İstanbul Konsili'ni toplamıştır. III. İstanbul Konsili, Kasım 680 ve Eylül 681'de imparatorluk sarayında yüz yetmiş beş piskoposun katılımıyla toplanmıştır. Bu konsilde bütün monofizitler mahkûm edilmiştir. Ayrıca İsa'da bölünmeyen, ayrılmayan ve birbirine karışmayan iki irade ve iki tabii enerji olduğu kabul eden, Kadıköy iman formülü kabul edilmiştir.⁹²

Papa Agatho'nun* halefi II. Leon, III. İstanbul Konsili'ni genel konsil olarak tanımıştır. Papa II. Leon, İmparatora yazdığı mektubunda Honorius'u i'tizalin yayılmasını durdurmuyarak, görevini yerine getirmediği için kınamıştır. Bununla beraber beşinci ve altıncı genel konsillerde hiçbir disiplin kararı oylanmamıştır.⁹³

⁹⁰ Dvornik, *a.g.e.*, s. 21.

⁹¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 20.

⁹² Aydın, *a.g.e.*, s. 22-23.

* **Papa Agatho:** Papa Agatho (ö. 10 Ocak 681) 26 Haziran 678'den 681 yılındaki ölümüne kadar papa olarak görev yapmıştır. Hem Roma Katolik hem de Ortodoks Kilisesi tarafından Aziz olarak kutsanmıştır. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Agatho>, (04.03.2019).

⁹³ Dvornik, *a.g.e.*, s.23.

III. İstanbul Konsili'nde itikadî yönden yeni bir karar alınmayınca İmparator Justinien, aynı salonda 692'de yeni bir konsil toplamıştır. Bu konsile Trullien Konsili veya Quinisext Konsili adı verilmiştir. Bu konsil, Doğu Kilisesinin disiplin problemleriyle meşgul olmuştur. Konsilde, daha önce kabul edilen Kadıköy Konsili'nin yirmi sekiz kararı yeniden kabul edilmiştir. Bu konsil, Doğu Ortodokslarınca beşinci ve altıncı konsillerin bir tamamlayıcısı olarak görmektedir.⁹⁴

1.1.7. II. İznik Konsili (M.S. 787)

V. ve VI. yüzyıllarda özellikle Bizans dünyasında ikona* sanatı çok gelişmiştir. Sürekli savaşlar ve kriz ortamları içinde bulunan Bizans'ta, insanlar kaygıları karşısında manevi gerçeklerin hissedilir ve görünür hallerini özlemle çekmişlerdir. VI. yüzyıl'da İkona sanatı sakramental bir statüye ulaşmıştır.⁹⁵ VII. yüzyılda ise Doğu ve Batı Kiliseleri arasındaki uçurum Iconoclaste** yüzünden daha çok büyümüştür. İmparator III. Leo'nun*** 726 yılındaki fermanı ile Hıristiyanların ve azizlerin resimlerine tapınılmasını yasaklamıştır. İlk fermanın meydana getirdiği karışıklığa rağmen III. Leo, ikinci bir ferman ile İsa-Mesih'in, azizlerin bütün resimlerini ve tasvir kültürünü yasaklamıştır.⁹⁶

“İmparator III. Leo'nun ikonaları yasaklaması Hıristiyan âlemini yeniden bölmüştür. Hem Batıdan hem Doğudan tepkiler gelmiştir. Batı'da Papa II. Gregorus****,

⁹⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 22.

* **İkona:** İkonalar, İsa Mesih'i, Meryem'i veya herhangi bir Hıristiyan azizi temsil etmek üzere yapılmış olan resimler ya da mozaik, fildişi veya başka herhangi bir materyal üzerine işlenmiş olan kabartmalardır. Aydın, *İkona*, Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

⁹⁵ Madrigal, *a.g.e.*, s. 25.

** **İkonoklazm:** 8 ve 9. yy'da Bizans imparatorluğunda ortaya çıkan ikona kırıcılık akımıdır. Bu akım, ikonaları tazim etmeyi putperestlik olarak gördüğünden ülke çapında ikonalara karşı savaş açılmıştır. İkonaları tazim edenlere sıkı bir takibat uygulanmıştır.

Gündüz, *İkonoklazm*, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 186.

*** **III. Leo:** İmparator III. Leo 717'den 741'deki ölümüne dek Bizans imparatorluğu yapmıştır. Bizanslı Helenistik kökeninden ayırıp Dağulu hale getirmiştir. 726 yılında ikonalara ta'zim göstermeyi yasaklamıştır. İkonoklazm hareketini ölünceye kadar savunmuştur.

Çoban, *Geçmişten günümüze Papalık*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 72.

⁹⁶ Dvornik, *a.g.e.*, s. 24.

**** **Papa II. Gregorius :** Papa II. Gregorius, 19 Mayıs 715 – 11 Şubat 731 döneminde papalık yapmıştır. Roma'da doğmuştur. 19 Mayıs 715 tarihinde Papa Constantinus'dan sonra göreve gelmiştir. Papalığı Bizans İmparatorluğu'nda yaşanan ikonoklazm tartışmaları ile geçmiştir. Bizans İmparatorluğu merkezi ile bu nedenle ortaya çıkan anlaşmazlıklar artmış ve isyanlar, ikiye bölünmeler ve iç harpler ortaya çıkartmıştır. https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Gregorius, (04.03.2019).

Kilise ile ilgili dogmalarda ve kararlarda İmparatorun söz sahibi olamayacağını, bu tür olayların Kilise'nin kendi bünyesi içerisinde çözülebileceğini ifade etmiştir.”⁹⁷

V. Konstantinos* zamanında ikona olayları daha da şiddetlenmiştir. V. Konstantinos, M.S. 754'de İstanbul'da bir konsil toplamış ve çoğunluğu imparatorluğun Doğu kesiminden olan üç yüz otuz sekiz piskopos katılmıştır. Konsil anti ikonoklastları lanetlemiştir. V. Konstantinos, bütün patrikler katılmadığı halde konsili yedinci genel konsil olarak ilan etmiştir. Konsil kararlarına muhalefet eden piskoposlar görevden alınarak rahiplere zulmedilmiştir. Fakat imparator V. Constantin'in halefi IV. Leon'un karısı İmparatoriçe İrene, Patrik Tarase'ın desteği ve Papa I. Adrianus'un** rızasıyla İstanbulda bir konsil toplamıştır. Konsil tasvir kıranlar tarafından dağıtıldığı için konsil 787'de İznik'e nakledilmiştir.⁹⁸

Konsilin sonunda, imparatorluğun batı bölgelerinden gelen üç yüz elli piskopos, ikonoklast konsillerin kararlarını mahkûm etmiştir. Tanrı'nın tasvir edilmesi yasaklanmıştır. Sadece İsa Mesih'in tasvirine izin verilmiştir. Tasvirler kültürde yüceltilen resimlerin, tasvir ettiği şahıslar olduğu kabul ederek ibadete layık olanın sadece Tanrı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca İsa Mesih'in resimlerinin kutsal olduğu, ancak resimlere ibadet edilemeyeceği kararlaştırılmıştır. Resimlerin kutsal yapılarda, kiliselerde ve dini ayin için giyilen elbiselerin üzerinde bulunabileceği kabul edilmiştir. Ayrıca resimlerin evlere, sokaklara asılması gerektiği kararı alınmıştır.⁹⁹

1.1.8. IV. İstanbul Konsili (M.S. 869)

İstanbul Patriği Photius, Bizans tarafından hıristiyanlaştırılarak 864 yılında Roma hâkimiyetine girmiş olan Bulgaristan'a gönderilen misyonerlerin, Bulgaristan'da yaptıkları konuşmalarda Grek patriklerini mahkûm etmeleri ve Kutsal Ruh'un Baba'dan

⁹⁷ Madrigal, *a.g.e.*, s. 26.

***V.Konstantinos:** V. Konstantinos, 741'den 775 yılları arasında Bizans imparatorudur. İmparator III. Leo'nun oğludur. İmparatorluğu boyunca ikonoklazm en sert şekilde uygulandığı dönemdir. İkonoklastik görüşü genel bir konsil ile teyid etmek istese de konsil toplayamamıştır.

Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 73.

** **I. Adrianus:** I. Adrianus, 772-795 yılları arasında papalık yapmıştır. Lombardlar'ın Kralı Desiderus ile problemler yaşadığı için Frank Krallığından yardım istemiştir. Frank ordusu Lombardların başkentini ele geçirmiştir. Bu yardım ile Papalık devletlerinin güvenliğini sağlamıştır.

Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 77.

⁹⁸ Dvornik, *a.g.e.*, s. 25.

⁹⁹ Akdaş, *a.g.t.*, s. 55.

ve oğuldan çıktığını ifade etmeleri yüzünden Roma'ya tepki göstermiştir. Photius tepkisini bir sinod toplayarak göstermiştir. Yapılan sinodda Papa I. Nicolaus 'ın* politikası mahkûm edilmiştir. İmparator I. Basile bu meseleleri çözmek amacıyla Papa II. Adrianus'dan yeni bir konsil için delege göndermesini istemiştir. Bu arada Papa, Roma'da topladığı bir Sinod'da kendinden önceki papaların Photius aleyhine aldıkları bütün kararları tasdik etmiş ve konsil babalarına imzalatmak üzere sekizinci genel konsil olarak IV. İstanbul Konsili'ni toplamıştır.¹⁰⁰

IV. İstanbul Konsili'nin 5 Ekim 869 tarihindeki ilk oturumuna on iki piskopos, 28 Şubat 870 tarihindeki son oturumunda ise yüz iki piskopos katılmıştır. Bu konsil, bütün Hıristiyanların temsil edildiği son ökümenik konsildir. Konsilde Doğu ve Batı Kiliseleri kesin olarak ayrılmıştır. Hıristiyanlıkla ilgili bir muhakeme isteyenlerin Roma Kilisesi'ne başvurması gerektiği ve bütün Hıristiyanların, Roma Kilisesi'nin reisine tabi olduğu kararları alınmıştır.¹⁰¹

“Konsilde Photius çok cesur bir şekilde masumluğunu göstermesine ve papalık delegelerinin kendisini yargılama haklarının olmadığını belirtmesine rağmen, konsile iştirak edenlerin büyük bir çoğunluğunca afaroz edilmiştir.”¹⁰²

1.2. XI - XIV. YÜZYIL KONSİLLERİ

Bu konsiller 1123–1312 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan I. Lateran Konsili (M.S. 1123), II. Lateran Konsili (M.S. 1139), III. Lateran Konsili (M.S. 1179), IV. Lateran Konsili (M.S. 1215), I. Lyon Konsili (M.S. 1245), II. Lyon Konsili (M.S. 1274) ve Viyana Konsili (M.S. 1311) olmak üzere toplam yedi konsilden oluşmaktadır.

1.2.1. I. Lateran Konsili (M.S. 1123)

I. Lateran Konsili 18-27 Mart tarihleri arasında 1123 yılında Lateran'da toplanmıştır. Bu konsile, Batı'nın her yanından gelen üç yüzden fazla piskopos ve çok

* **Papa I. Nicolaus:** 858-867 yılları arasında Papalık yapmıştır. Papalığın siyasi ve dini bağımsızlığına çok önemli gördüğü için büyük ünvanına layık görülen üçüncü papadır. Döneminde konsil kanunları, papa mektupları ve tamimleri derlenmiştir. Papa I. Nicolaus, Papalığın yegâne otorite olduğunu ve konsillerin dahi papanın yetkisi altında olduğu görüşünü savunmuştur.

Çoban, *Geçmişten günümüze Papalık*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 80.

¹⁰⁰ Güngör, *a.g.e.*, s. 32-33.

¹⁰¹ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 47.

¹⁰² Dvornik, *a.g.e.*, s. 30.

sayıda manastır başkanı katılmıştır. Konsilde din istismarı yasaklanarak haçlı seferlerine katılanlara ve ailelerine imtiyazlar verilmiştir. Papa II. Calixtus*, bu konsille batı konsili toplamak istemiştir. Fakat yapılan konsil kilise ile laik iktidar arasındaki ilişkilerde yeni bir devir açtığı ve batıdan çok sayıda delege geldiği için bu konsile "Genel Karakter" atfedilerek dokuzuncu genel konsil olarak kabul edilmiştir.¹⁰³

1.2.2. II. Lateran Konsili (M.S. 1139)

Papa II. Honorius 'un 1130 yılında ölümünden sonra kardinaller ihtilafa düşerek iki gruba ayrılmışlardır. Bazı kardinaller, Kardinal Gregoire Papareschi'yi papa olarak seçmişlerdir. Kardinal Gregoire Papareschi, II. İnnocent adını almıştır. Bir müddet sonra başka kardinaller ise, Kardinal Pierre Pierlone'u Papa seçmiştir. Kardinal Pierre Pierlone, II. Anaclet adını almıştır. Roma, II. Anaclet'e bağlılığını bildirince İngiltere, Almanya ve Fransa krallarının desteğini alan II. İnnocent Fransa'ya sığınmak zorunda kalmıştır. Alman Kralı Lothaire'de II. İnnocent'ı Roma'ya getirerek imparatorluk tacı giydirmiştir. Diğer Papa II. Anaclet, 25 Ocak 1138'de ölünce bu ihtilaf kendiliğinden sona ermiştir. Ancak II. İnnocent, bu papa seçimini resmi bir toplantı ile lanetlemek istemiştir. Bu sebeple Papa II. İnnocent, 1139 yılının başında bir konsil toplamıştır.¹⁰⁴

Papa II. İnnocent'in* 4 Nisan'da açmış olduğu konsil, 8 Nisan 1139'da tamamlanmıştır.¹⁰⁵ Bu konsilde piskoposlar otuz kararı oylamışlardır. II. Anaclet taraftarları aforoz edilerek tüm papa aleyhtarları görevden alınmışlardır. Konsile beş yüz ile bin kişilik delege arasında katılım olmuştur. Konsile, piskoposlardan başka manastır başkanları ve senyörler de katılmışlardır.¹⁰⁶

***Papa II. Calixtus:** Asıl adı Guido de Borgonadır. Doğumu Burgonya, 1050, Ölümü Roma, 13 Aralık 1124. Katolik Kilisesi'nin 162 no'lu papazıdır. 1119'dan 1124'e kadar Papalık görevi yapmıştır. 1088'de Vienne başpiskoposu seçilmiştir. VII. Gregorio tarafından başlatılan Kilise reformunun büyük bir savunucusu olmuştur. 1119'da II. Papa Gelasius'un Roma'da ölümü üzerine, papa seçilmiştir. <https://www.geni.com/...Callistus-II/6000000005016701444>, (05.03.2019).

¹⁰³ Aydın, *a.g.e.*, s. 28.

¹⁰⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 29.

* **Papa II. İnnocent:** 14 Şubat 1130 ile 24 Eylül 1143 tarihleri arasında Papalık yapmıştır. Roma'nın yerlisidir. Papa II. Innocent Papa olduktan sonra II. Anacletus'da zengin Pierleoni ailesi baskısı yüzünden Papa seçilmiştir. Kilise tarafından Papa II. Innocent meşru görülmüştür. Papa II. Anacletus'un 1138'de ölümünden sonra Papa Innocent II. Lateran Konsili'ni toplamıştır.

Çoban, "Geçmişten günümüze Papalık", İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 104.

¹⁰⁵ Akdaş, *a.g.t.*, s. 55.

¹⁰⁶ Dvornik, *a.g.e.*, s. 37.

1.2.3. III. Lateran Konsili (M.S. 1179)

M.S. 1179 yılında toplanan III. Lateran Konsili, 5–19 Mart tarihleri arasında yapılmıştır.¹⁰⁷ İlk defa bu konsil ile bir genel konsile iştirak eden piskoposların listesi eksik olarak günümüze ulaşmıştır. Konsile katılanların çoğunluğunu İtalyanlar oluşturmaktadır. Fransa, Almanya, İspanya, İngiltere, İskoçya, İrlanda ve Yakın Latin Doğudan iki yüz doksan bir piskopos katılmıştır. Ayrıca birçok manastır başkanı ve prens temsilcisi de bu konsile katılmıştır.¹⁰⁸

“Konsil babaları, yirmi yedi konu hakkındaki kararları oylamışlardır. Aynı anda iki papanın seçiminin meydana gelmemesi ve seçimin geçerli olması için oyların üçte ikisinin gerekli olduğu kararı alınmıştır. **Ayrıca konsilde** piskoposluk takdisinin bir kimseye otuz yaşından önce verilemeyeceği ve haçlı seferlerine iştirak edenleri koruyan birkaç tedbir de onaylanmıştır.”¹⁰⁹

1.2.4. IV. Lateran Konsili (M.S. 1215)

M.S. 1215 yılında IV. Lateran Konsili Papa III. İnnocent tarafından toplanmıştır. Papa III. İnnocent, Batının tüm piskoposlarının bu konsile katılmalarını emretmiştir. Ayrıca Papa III. İnnocent*, yakın doğunun latin piskoposlarını, Ermenileri, Maronitleri, Rumları, büyük tarikat liderlerini, lâik iktidarın Hıristiyan temsilcilerini de konsile katılmaları için davet etmiştir.¹¹⁰

IV. Lateran Konsili'nin önemi imanın ve geleneklerin saflaştırılması, Haçlı seferleri gibi bütün Hıristiyanları ilgilendiren meseleleri konu edinmesidir. Bu konsil ile her katoliğin yıllık günah çıkarması ve paskalya ayinine iştirak etmesi mecbur tutulmuştur. Lâtinlerin, Grekler tarafından yeniden vaftiz edilmeleri yasaklanmıştır. **Ayrıca konsilde** Teslis konusundaki kilise doktrini ve sakramentler hatırlatılmıştır. İlk defa ekmek ile şarabın İsa'nın bedeni ve kanına dönüşmesi olan

¹⁰⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 30.

¹⁰⁸ Dvornik, *a.g.e.*, s. 37.

¹⁰⁹ Aydın, *a.g.e.*, s. 30.

* **Papa III. İnnocent:** 1198-1216 yılları arasında papalık yapmıştır. 37 yaşında Papa olmuştur. Papa olmadan önce teoloji ve kilise hukuku alanında çalışmıştır. 1190 yılında rahib olmadan kardinal olmuştur. Tüm zamanların en etkili papasıdır. Döneminde iki haçlı seferi düzenlenmiştir. Dördüncü Lateran Konsili'ni toplamıştır. Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 110.

¹¹⁰ Dvornik, *a.g.e.*, s. 39-40.

"Transsubstantiation" konsil sonunda kanun haline gellmiştir. Üç oturumda tamamlanan bu konsil, 30 Kasım 1215'de sona ermiştir.¹¹¹

1.2.5. I. Lyon Konsili (M.S. 1245)

Papa IV. İnnocent tarafından yapılması istenen I. Lyon Konsili, özellikle Fransa, İspanya, İngiltere, İtalya ve Almanya'dan gelen yüz elli civarında piskopos ile Lyon'da 28 Haziran 1245'te toplanarak başlamıştır.¹¹²

Papa IV. Innocent, I. Lyon Konsili'nin açılış konuşmasında din adamlarının ahlaken zayıflığının, Kudüs'ün Müslümanlar tarafından işgal edilmesinin ve Greklerin İstanbul'a doğru ilerlemelerinin Latin İmparatorluğu için tehlike arz etmesinin bu dönemin belli başlı problemleri olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Macaristan'ı tahrip eden Moğol istilası, kutsal değerlere saygısızlık ve İmparator II. Frederic' in sapıklıkla itham edilmesi diğer önemli konulardır. I. Lyon Konsili'nde bu konular müzakere edilerek Kilise hukuk prosedürü reformu kabul edilmiştir. Ayrıca kutsal yerlerin fethi ile ilgili kararı da alınmıştır.¹¹³

28 Haziran'dan 17 Temmuz'a kadar devam eden üç oturumda konsil babaları, yirmi iki konuyu oylanarak önerilen bütün tedbirler yaptırımlaştırılmıştır. Konsilin en önemli kararı İmparator Frederic'in, yalan söylemekle, kutsal şeylere karşı saygısızlıkla, gaddarlıkla itham edilerek ve sapıklığından şüphelenilen biri olarak gösterilerek Papa tarafından aforozunun istenmesidir.¹¹⁴

1.2.6. II. Lyon Konsili (M.S. 1274)

II. Lyon Konsili 7 Mayıs 1274'de Papa X. Gregoire tarafından toplanmıştır. Papa, Konsilin ana konuları yeni bir Haçlı Seferi düzenleme, Rumlarla birleşme ve kilisede reform üzerine olduğunu açıklamıştır. Konsilin birinci oturumunda Haçlı Seferinin organizasyonu müzakere edilmiştir. Haçlı seferini finanse edilmesi için altı yıl boyunca yüksek rütbeli papazların gelirlerinden onda birinin alınması kararlaştırılmıştır. Konsilin dördüncü oturumunda kiliseler arasındaki birlik ilan

¹¹¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 32.

¹¹² Aydın, *a.g.e.*, s. 32.

¹¹³ Güngör, *a.g.e.*, s. 35.

¹¹⁴ Dvornik, *a.g.e.*, s. 41.

edilmiştir. İmparator temsilcileri Filioque*, Araf**, Yedi Sakrament*** inançlarını kabul eden bir "iman ikrarı" imzalamışlardır. 16 ve 17 Temmuz'da yapılan beşinci ve altıncı oturumlar da kilise reformunu tartışılmıştır. Papalık seçimi ile ilgili papanın ölümünden sonra on gün içinde kardinallerin dış dünyadan tamamen ayrı bir yerde yeni papayı seçmek için toplanmaları ön görülmüştür.¹¹⁵

Konsilde X. Gregoire'un haleflerinin isteklerinin Greklerin milli duygusunu rencide etmesinden dolayı İstanbul kilisesi ile birleşme olayı, gerçekleşmemiştir.¹¹⁶

1.2.7. Viyana Konsili (M.S. 1311):

Papa V. Clement**** tarafından davet edilerek toplanan Viyana Konsili, üç oturum halinde 16 Ekim 1311'den 6 Mayıs 1312'e kadar devam etmiştir.¹¹⁷

Papa, konsilde konuşulacak en önemli konuların, Templier problemi****, dogmatik problemler, kilise reformu ve Filistin'in yeniden fetih meseleleri olduğunu ilan etmiştir. Papa bu konsilde nihai kararların verileceği genel oturumlara projeler hazırlayacak olan birçok komisyon kurmuştur. 3 Nisan 1312 de konsilin ikinci

* **Filioque** : Latince bir kelime olan filioque "oğuldan" anlamına gelmektedir. Buna göre Kutsal-Ruh, babadan ve oğuldan bir tek prensip olarak çıkmıştır. Bu kelimeler İznik-İstanbul Hıristiyan Kredosuna VII. asrın sonuna doğru İspanya'da ilave edilmişlerdir. 867 yılından itibaren Doğu kiliseleri, bu ilaveyi kabul etmemişlerdir. Bu konu, Doğu kiliseleri ile Batı kiliseleri arasındaki anlaşmazlığın kaynağı olmuş ve Doğu kiliseleri, Batı'dan ayrılmışlardır. Bugün, Lâtin Katolik kilisesi, Kutsal Ruhun, hem babadan hem de oğuldan çıktığını kabul ederken; Ortodoks kiliseleri Kutsal-Ruh'un sadece Baha'dan çıktığını kabul etmektedirler. Aydın, "Filioque", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

** **Araf**: Katolik kilisesinde Araf, ruhların, günahlardan arındıkları yerdir. Çekilecek cezaların şekli ve süresi Hıristiyanlıkta izah edilmemiştir. Bu bedensel cezanın cennete girmeden önce ateşle olacağı ifade edilmiştir. Araf konusu, Trent konsili tarafından tasdik edilmiştir.

Aydın, "Araf", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

*** **Sakrament**: Lâtince kutsal şey anlamına gelen Sacramentum kelimesinden gelmektedir. Sakrament, Mü'minlerin kutsallaşması için İsa-Mesih tarafından tesis edilen, hissedilen âlâmetlerdir. Sakramentler, hayatın belli başlı menzillerini, inayetin kurtuluş işaretleri altına koymaktadırlar. Katolik Kilisesi yedi sakrament kabul etmektedir: **1-** Vaftiz **2-** Konfirmasyon **3-** Evharistiya **4-** Tövbe **5-** Ordre **6-** Evlenme **7-** Son yağlama. Aydın, "Sakrament", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Din Bilimleri Yayınları, Konya, 2005.

¹¹⁵ Dvornik, a.g.e., s. 42-43.

¹¹⁶ Güngör, a.g.e., s. 35

**** **Papa V. Clement**: Gerçek adı ile Bertrand de Goth. 1305-1314 yılları arasında papalık yapmıştır. Papa Clement 1309 yılında papalık sarayını Avignona taşır. Tapınak şövalyelerine karşı yapılan harekâta destek olduğu için Kral Philipin isteği üzerine Viyana Konsilini toplar. En önemli karar templier tarikatını geçici olarak kaldırmayı ilan eden bir ferman neşredilmesidir.

Çoban, "Geçmişten günümüze Papalık", İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 122.

¹¹⁷ Dağlı, a.g.t., s. 53.

***** **Templier Problemi**: Mabedin şövalyeleri tarikatı diye adlandırılan tarikat mensupları, kısaca Godefroy tarafından kurulmuştur. Haçlı seferlerinin sonunda anlamlarını yitirmişler ve çok zengin mülkiyet sahipleri olarak birçok dostları ve düşmanları olmuştur. Templier'lilere yapılan ithamlardan dolayı şövalyelerin bir kısmı asılmış ve tarikat dağıtılmıştır.

Aydın, "Templier Problemi", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

oturumunda Templier tarikatını geçici olarak kaldırmayı ilan eden bir ferman neşredilmiştir. Oturumda alınan onbirinci karar ile belli başlı Üniversitelerde İbranice, Yunanca, Arapça, Keldanice kürsüleri kurulmasına karar verilmiştir.¹¹⁸

1.3. XV. YÜZYIL KONSİLLERİ

Batı Hıristiyanlığının içine düştüğü Papa'nın mutlak iktidarı ve Konsilleri papanın üstünde ilân eden "Konsil Teorisi" krizlerinden kurtulmak için düzenlenen Konstans Konsili (M.S. 1414) ve Bale-Ferrare-Florence Konsili (M.S. 1431) olmak üzere iki konsilden oluşmaktadır.

1.3.1. Konstans Konsili (M.S. 1414)

M.S. 1414 Yılında toplanan Konstans Konsili, "Konsil Teorisi" nin çözümü için toplanmıştır. Papa VIII. Bonifacius'un* ölümünden sonra Papalık Roma'dan Fransız şehri olan Avignon kentine taşınmıştır. Avignon dönemi olarak bilinen bu dönem yaklaşık 70 yıl sürmüştür. Bu dönemde Papalık, Fransızların etkisi altında kalmıştır. Avignon Papalığı döneminde Fransız kardinaller çoğunlukta olmuştur. 1309'da Fransız olan Papa V. Clemens, Papalığı Fransa'nın Avignon kentine taşır. Ve ardından gelen altı Papa Avignon'da kalmıştır. Avignon papalığı 1377'de XI. Gregory Roma'ya geri dönmesiyle bitmiştir. XI. Gregorius, Roma'ya geldikten bir yıl sonra ölür. Roma'lı kardinallerin anlaşamaması üzerine İtalya'dan bir papa seçilir. Papa seçilen VI. Urban yeni bir kardinaller grubu oluşturur. Ama buna karşı çıkan bir diğer kardinal grubu Fransız Clementi Papa seçerler. Böylece Hıristiyanlık papalık seçimi dolayısıyla ikiye bölünmüştür. İngiltere, İtalya, Macaristan ve Almanya Roma'daki Papa Urbanı papa olarak tanırken, Fransa, Napoli, İskoçya ve Kastilya bölgesi Fransız papa Clementi destekler. Sorunun çözümü için 1409 yılında her iki papanın kardinalleri Pisa Konsili'nde biraraya gelirler. Sorun çözülmediği gibi üçüncü bir papa ortaya çıkar. Bu büyük bölünmenin çözümlenmesi için 1414 yılında toplanan Kostans konsilinde 3 papa

¹¹⁸ Dvornik, *a.g.e.*, s. 46.

***Papa VIII. Bonifacius** : 1294 -1303 döneminde papalık yapmıştır. 1296 yılında tüm yerel kiliselerin idari ve mali açıdan kendine bağlı olduğunu ifade den Clericis Laicos fermanı yayınlamıştır. Kurtuluş için Roma Piskoposuna tabi olması zorunlu olduğu görüşünü ifade etmiştir. Kiliseyi Nuh'un gemisine, kendisini de Nuh'a benzeterek gemiye binmeyenlerin helak olacağını beyan etmiştir. Çoban, "Geçmişten günümüze Papalık", İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 118.

da görevlerinden ayrılmıştır. V. Martin* yeni Papa seçilerek büyük bölünme sona ermiştir.¹¹⁹

Konsilde John Wyclif**, John Huss**, ve Jerome'den kaynaklanan sapkınlıkların yok edilmesi ve Kilisenin bozulan ahlaki yapısının ıslah edilmesi gibi konular da görüşülmüştür.¹²⁰ Konsil babaları, John Wycliff'in ve onun müntesibi John Huss'un sapık doktrinlerini aforoz etmişlerdir.¹²¹

“Papa V. Martin'in otoritesi 22 Nisan 1418'de konsilin kapanışında; konsil teorisinin yarattığı karşı-papa atmosferine rağmen, önemli ölçüde artmıştır. Papa, resmen konsil tarafından ve kişisel çağrılarla veya konsil tehdidiyle alınan kararları tasvip etmeyerek konsil teorisini kabul etmemiştir.”¹²²

1.3.2. Bale-Ferrare-Florence Konsili (M.S. 1431)

1431'de toplanan Bale Konsili, Papa IV. Eugene tarafından toplanmıştır. (23 Temmuz 1431'den 7 Mayıs 1437'e kadar devam eden yirmibeş oturum). **Papa**'ya karşı konsilin üstünlüğünü ifade eden “Sacrosanta” kararlarının yeniden gündeme getirilmesiyle konsilin Papaya üstünlüğü düşüncesinin bitmediğini göstermiştir.¹²³ Konsil, Hussites'lerin ılımlı kesimiyle müzakerelere devam etmiş ve neticede onlara bazı tavizler vermiştir. Hussites'lerle uzlaşma olayı dışında konsilin kaygı verici konusunu kilise reformu teşkil etmiştir. Özellikle, ruhbanların hayatını, mahalli konsil teşkilatlarını ve dinî merasimlerin kutlanmasını ilgilendiren çok sayıda karar

* **Papa V. Martin:** Asıl adı Oddo Colonna'dır. 1417-1431 yılları arasında Papalık yapmıştır. Kostans konsilinde seçilmesi ile 1378 ile 1417 yılları arasında yaşanan Büyük Bölünme sona ermiştir.

Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 128.

¹¹⁹ Çoban, *a.g.e.*, s. 120-128.

** **John Wycliffe:** (1320 - 31 Aralık 1384) İngiliz skolastik filozofu, ilahiyatçı, Kutsal Kitap tercümanı, reformcudur. Oxford'da dersler vermiştir. 14. yüzyılda Roma Katolik Kilisesi içinde, önemli bir muhaliftir. Wycliff, rahip sınıfının ayrıcalıklarını ve Yerel kiliselerin dini ayinlerdeki lüksünü ve tantanasını eleştirmiştir. Wycliffe Kutsal Kitap'ın konuşma diline tercüme edilmesi taraftarıdır. https://tr.wikipedia.org/wiki/John_Wycliffe, (01.01.2019).

*** **Johannes Huss:** (1370 Bohemya – 6 Temmuz 1415 Konstanz), Hıristiyan reformcu teolog. Papaz ve bir dönem Prag Üniversitesi'nin rektörlüğü yapmıştır. Jan Hus'un Konstanz konsilinde görüşleri dinlenmek için çağrılır. Ardından imparatorun verdiği güvenceye rağmen Hus tutuklanır ve kendisinden yaptıklarının yanlış olduğunu söylemesi istenir. Hus bu teklifi reddeder ve Konsil tarafından yakılarak cezalandırılmasına karar verilir. Hus 6 Temmuz 1415'te kitaplarıyla birlikte yakılır ve külleri Ren Nehri'ne atılır. İnfaz edilmesinden sonra onun eserlerine dayanarak gelişen Hussi hareketi ortaya çıkmıştır. https://tr.wikipedia.org/wiki/Jan_Hus, (01.01.2019).

¹²⁰ Güngör, *a.g.e.*, s.36.

¹²¹ Aydın, *a.g.e.*, s.40.

¹²² Dvornik, *a.g.e.*, s. 54.

¹²³ Güngör, *a.g.e.*, s. 36.

oylanmıştır. Ayrıca papaya başvurma hakkı kısıtlanarak papalıkça konulan vergilerde kaldırılmıştır.¹²⁴

Türklerin Bizans topraklarında ilerlemelerinden endişelenen Papa çıkarları için Rumlarla birleşmek istemiştir. Rumlar birleşme kararının genel bir konsille olması gerektiğinden, Papa konsili 18 Eylül 1437'de Bale'den Ferrare'ye nakletmiştir.¹²⁵ **K**onsilde çeşitli ilahiyat meseleleri tartışılmış ancak bir sonuca bağlanamamıştır. Kiew metropoliti İsidore'un konsile katılmasından sonra, Ruh'un Baba ve Oğuldan geldiği meselesinin kredoya ilave edilmesi tartışılmış ve bu konuda bir anlaşmaya varılamamıştır. Papa, Ferrare'deki veba'dan dolayı 10 Ocak 1439'da Konsili Florence'ya nakletmiştir. Florence'de Roma kilisesi ile İstanbul kilisesi arasındaki birleşmeye engel olan Kutsal Ruh'un çıktığı yer konusundaki dogmatik tartışmalar sonucunda "Kutsal Ruh, tabiatı ve Cevheri içinde babadan ve oğuldan aynı andâ çıkmıştır ve devamlıda ikisinden bir tek Ruh'la tek prensip olarak çıkmaktadır." formülü kabul edilmiştir. Konsilde Araf ve Evharistiya konularında da ittifak sağlanmıştır. Konsil babaları, 6 Temmuz 1439'da Rumlarla, 22 Kasım 1439'de Ermenilerle, 4 Şubat 1442'de Yakubilerle (Monofizitler) birleşmeyi kabul etmişlerdir. 1443 Eylül ayında konsilin Roma'ya nakledilmesinden sonra, 1445 yılının Ağustos ayında Süryani kilisesi ile birleşme sağlanmıştır. Bu birleşme olayına, Kildani Kilisesi ve Maronite kilisesi 'de katılmıştır. Konsilin kapanış tarihi bilinmemektedir.¹²⁶

1.4. REFORM DEVRİ KONSİLLERİ

XV. yüzyıl konsilleri, Roma ve Bizans kiliselerinin birleşmesini ve kiliseye dayalı problemlerin çözümünü sağlayamamıştır. Rönesansın fikirleri, kardinaller meclisine ve Roma piskoposlar senatosuna varıncaya kadar nüfuz etmiştir. Rönesans düşüncesi, kilise hayatı içinde derin bir ahlâki çöküşü meydana getiren bir Hedonizm dalgasına yol açmıştır.¹²⁷ Reform hareketlerini temsil eden bu dönem konsillerinin başında V. Lateran Konsili ve Trent Konsili vardır.

¹²⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 41

¹²⁵ Güngör, *a.g.e.*, s. 37.

¹²⁶ Aydın, *a.g.e.*, s. 42-43.

¹²⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 45.

1.4.1. V. Lateran Konsili (M.S. 1512)

M.S. 1512 yılında gerçekleşen V. Lateran Konsili, Papa II. Julius* ve X. Leo'un** dönemlerinde toplanmıştır. 10 Mayıs 1512'den 16 Mart 1517'ye kadar devam eden on iki oturumdan oluşan Lateran Konsili karşı reform konsilidir. Bu konsilde, papalığın vergilendirme sisteminin ıslah edilmesi, piskoposluk makamlarına lâıyk piskoposların seçilmesi, dinî eğitim ve vaaz konuları, dindarlık kredileri ve dini eserlerin sansürü konuları görüşülmüştür. John Wycliff ve Jean Hus'un aşırı öğretilerinin verdiği uyarılara dikkat edilmemiştir. Bilakis onlar, Kilise hayatındaki gerilemenin ve yanlış yolda olan bir reformun sorumlusu olarak görülmüşlerdir. Katolik olmalarına rağmen Hussi'lere, seçtikleri piskoposu takdis etme yetkisi verilmemiştir.¹²⁸

1.4.2. Trent Konsili (M.S. 1545)

Papa III. Paul*** tarafından 1545 yılında toplanan Trent Konsili, Papa III. Julius**** ve IV. Paul'ün papalığı döneminde de devam ederek önceki konsillere nazaran en uzun süren, değişikliklere ve kesintilere en fazla uğrayan konsildir. Birçok konsil bir kaç ay ya da yaklaşık bir sene sürmüştür. Bir önceki Bale Konsili on bir yılda tamamlanmıştır. Trent Konsili ise açılışından itibaren on sekiz yıl devam etmiş ve yirmi beş oturumda gerçekleşmiştir. Papa III. Paul 1542'de, yani konsilden üç yıl önce bir konsil toplama istemiştir. Ancak politik nedenlerden dolayı konsil 1545 yılında

* **II. Julius:** 1503–1513 yılları arasında Papalık yapmıştır. Papalık yaptığı sürece İtalyan topraklarını yabancı hâkimiyetinden arındırmak için çalışmıştır. 1506 yılında İsviçreli muhafız örgütünü kurmuştur. Fransa Kralı XII. Louis'in Pisa'daki konsilde kendisini aforoz etmesi üzerine V.Lateran Konsilini toplamıştır. Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 137.

** **X. Leo:** Papa X. Leo 1513 –1521 yılları arasında papalık yapmıştır.13 yaşında iken kardinal, 37 yaşında Papa olmuştur. Hayatı lüks ve eğlence içerisinde geçirmiştir. Papa akraba kayırcılığında ileri gitmiştir. Bu olaylar Martin Luther tarafından eleştirilmiştir. Papa 1521de Lutheri aforoz etmiştir. Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 142.

¹²⁸ Aydın, *a.g.e.*, s. 46.

*** **Papa III. Paul:** Papa III. Paul (d. 29 Şubat 1468-İtalya)- (ö. 10 Kasım 1549-Roma, İtalya). Asıl adı Alessandro Farnese. 1545'te “Trento Konsili”ni toplamıştır. 10 Kasım 1549 'a kadar papalık yapmıştır. <https://www.catholic.org/encyclopedia/view.php?id=9069>, (05.03.2019).

**** **Papa III. Julius:** Asıl adı Kardinal del Montedir. 1550-1555 yılları arasında papalık yapmıştır. Azılı bir Türk düşmanı olarak biliniyor olsa da Osmanlı imparatoru Kanuni ile iyi ilişkiler kurmuştur. Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 148.

toplanmıştır. Trent Konsili yaşanan birçok kesintiden sonra 1563 yılında Papa IV. Pie döneminde sona ermiştir.¹²⁹

Bu konsil düşüncesinde III. Paul için öncelikli hedef, Protestanların sapkın görüşlerini mahkûm edip engellemek ve Protestanları tekrar Katolikliğe kazandırmaktır. Konsilin hedeflerinden bir diğeri de Avrupa'nın siyasi açıdan beraber hareket etmesine ön ayak olmak ve Osmanlı İmparatorluğu tehditine karşı güç toplamaktır.¹³⁰

Konsilde pişmanlık, itiraf ve kefarete uygulamaları, iyi ve faydalı işler, Endüljans uygulaması gibi eylemler olmadan kurtuluşa ulaşamayacağı ifade edilmiştir. Aklanmadan önce yapılan tüm işlerin günah olduğu, aklanmanın yalnızca inançla olduğunu söyleyenler ve kişinin kalbinde bağışlanacağına dair kesin bir kanaat oluştuğu an aklandığını ileri sürenler de aforoz edilmiştir. Konsilde evharistiya sakramentinde, İsa'nın bizzat bedeniyle, kanıyla ekmek ve şarapta var olduğu vurgulanmıştır. Şarap kâsesinin rahiplere mahsus olduğu, sakramentlerin etkilerinin rahiplerden kaynaklandığı ve Yeni Ahit'teki yedi sakramentin bizzat İsa Mesih tarafından tesis edildiği belirtilmiştir. Sakramentlerden olan nikâh'ın bozulamaz niteliğe sahip olduğu, günah çıkarma ve affa uğramanın meşru olduğu kabul edilmiştir. Mihrap, papaz kıyafetleri, aziz tasvirleri, buhur ve haç kullanmanın gerekli olduğu doktrin ve eylemler onaylanmış ve muhafaza edilmiştir.¹³¹

“Konsilin sonunda Ordre Sakramenti* ve hiyerarşi konusundaki katolik doktrin ilan edilmiş, kilise liyakatı sahiplerinin ikamet mecburiyeti karara bağlanmış, rahip sınıfının eğitimi için seminer düzenlenmesi kabul edilmiştir. Yıllık piskoposluk Sinodlarının ve her üç yılda bir bölge Sinodlarının toplanmasını emredilmiştir. Katedral meclisleri reforme edilerek, din adamlarının tayini için bazı prensipler getirilmiştir. Din adamlarının vaaz etme vazifesi üzerinde ısrarla durulmuştur. Ayrıca manastır hayatı ile ilgili olarak da birkaç karar oylanmıştır. **Sonuç olarak** Trent konsili, Luther, Calvin

¹²⁹ Mustafa Şahin, “Katolik Karşı Reformu Olarak Trent Konsili ve Katolik Geleneğe Etkisi”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014, s. 44.

¹³⁰ <http://www.tarihakli.com/karsi-reform>, (02.01.2019).

¹³¹ Şahin, *a.g.t.*, s. 140-142

* **Ordre Sakramenti**: Kilisenin İncili yayması amacıyla ve İsa-Mesih'in otoritesinden kaynaklanan otorite ile Papanın otoritesi altında; bazı kilise üyelerini kendilerine has görevlere sevkeder. İşte bu görevler, Mesih'in ve Allah'ın sırlarının dağıtıcılarının, özellikle ilâhi kelâmın, evharistiyanın, Reconciliation'un öğretiminin, kutlamanın ve idarenin görevleridir. Ordre Sakramentine iştirak, kademelerle gerçekleşir. Aydın, " *Ordre Sakramenti*", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

ve diğ er reformistler tarafından meydana getirilen dini bölünmeleri ortadan kaldırmaya muvaffak olamamıştır.”¹³²

1.5. XIX. VE XX. YÜZYIL KONSİLLERİ

XIX. ve XX. yüzyıl konsilleri adı altında, Hıristiyan tarihinin yakın zamanlardaki en önemli iki konsili olan I. Vatikan Konsili (M.S. 1869-1870) ve II. Vatikan Konsili (M.S. 1959-1964) bulunmaktadır. Bu konsillerden biri XIX. yüzyıla ait, diğ eri XX. yüzyıla aittir. Her ikisinde kilise tarihinde özellikle Batı Hıristiyanlığı tarihinde çok önemli yerleri vardır. Karşı-Reform özelliğ i taşıyan Trent Konsili'nin birer devamı niteliğindedirler.¹³³

1.5.1. I. Vatikan Konsili (M.S. 1869-1870):

Papa IX. Pius,* Hıristiyan toplumunda gittikçe yaygınlaşmaya başlayan natüralizm, rasyonalizm ve liberalizm gibi düşünce akımlarına karşı gerekli önlemleri almak için bir konsil toplamak istemiştir. Konsil toplam yedi yüz piskoposun katılımıyla 8 Aralık 1869'da toplanmıştır. Konsile Doğu Kiliselerinden yetmiş piskopos, Avrupa dışı ülkelerden iki yüz piskopos katılmıştır. I. Vatikan Konsili'ne çoğ unluğ u Avrupa'dan gelen din adamları katılmıştır. Bu konsile Asya ve Afrika kökenli hiçbir din adamı katılmamıştır. Konsil kararlarını hazırlamak için görevlendirilen aş ırı gelenekçi, modernizm karşıtı danışmanların, Fransa'daki liberal Katoliklerin papanın yanılmazlığ ı konusunu yeniden tanımlanma teklifini gereksiz ve zamansız olduğ unu ifade etmeleri I. Vatikan Konsili'nin en önemli konusunu papanın yanılmazlığ ı konusu haline gelmiştir.¹³⁴

¹³² Dvornik, *a.g.e.*, s. 67.

¹³³ Aydın, *a.g.e.*, s. 51.

* **Papa IX. Pius:** Asıl adı Mastai Ferretti (1792, Senigallia-1878, Roma). 1846-1878 tarihleri arasında papalık yapmıştır. Tarihte en uzun süre hüküm süren papadır. 1985 yılında Papa II. John tarafından Aziz ilan edildi. En önemli başarılarından biri I. Vatikan Konsili'ni yapmasıdır. Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 176.

¹³⁴ Aydın, “*I. Vatikan Konsili*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012, c. 42, s. 568.

Konsilin ilk üç oturumunda, Katolik inancı ve Mesih'in Kilisesi hakkındaki dogmatik yasalar, kişileşmiş bir Tanrı'nın varlığı, vahyin zarureti, imanın özü ve iman ile ilim arasındaki ilişkiler hakkındaki kararlar kabul edilmiştir.¹³⁵

Konsilin dördüncü oturumunda papanın yanılmazlığı konusu tartışılmıştır. Papanın, evrensel kilisede en üst iktidara sahip olduğu ileri sürülerek *Pastor Aeternus (ebedi çoban)* konusu tartışılmış ve dogma halini almıştır.¹³⁶ **Bu dogma** beş yüz elli üç oyla kabul edilmiştir. Papa da konsil kararlarını tasdik etmiştir.¹³⁷ Papa iman ve ahlâk meselelerinde kilise adına konuştuğunda onun söyledikleri hatadan uzak olduğu kabul edilmiştir. Papanın ayrıcalığının ve yanılmazlığının dogma haline getirilmesi papanın egemenlik gücünü arttırmıştır. Fakat bu durum kilise otoritesinin sorgulanmasına yol açmıştır. “Kilise Tüzüğü Üzerine” başlıklı bir doküman kabul edilmiştir. 20 Eylül 1870'te İtalyanlar'ın Roma'yı işgal etmesi üzerine 20 Ekim 1870'te Papa IX. Pius konsilin sona erdiğini ilân etmiştir.¹³⁸

¹³⁵ Güngör, *a.g.e.*, s. 45.

¹³⁶ Hatice Çiçek, “Papa'nın Yanılmazlığı Sorunu Ve Hans Küng'ün Yanılmazlık Doktrinini Eleştirisi”, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Samsun, 2010, s. 44.

¹³⁷ Dvornik, *a.g.e.*, s.74.

¹³⁸ Aydın, “*I. Vatikan Konsili*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012, c. 42, s. 568.

İKİNCİ BÖLÜM

II. VATİKAN KONSİLİ

2.1. II. VATİKAN KONSİLİ'NE KADAR KATOLİK ÖĞRETİNİN TARİHİ

II. Vatikan Konsili ile Kilisenin Hıristiyan olmayanlara özellikle de Müslümanlara olan bakış açısı nasıl değiştiğini görebilmek için konsile kadar ki Katolik öğretinin tarihini incelemek gerekmektedir. Konsile kadar Katolik öğretinin geçmişine bakıldığında öğretinin temelinde Hıristiyan olmayanların kurtuluşunun mümkün olup olmadığı konusuyla ilgilidir. “Kilise dışında kurtuluş yoktur” şeklindeki dogmanın ilk olarak Antakya Piskoposu İgnatyus* tarafından ortaya konmuştur.¹³⁹

Antakya Piskoposu İgnatyus'un “Kardeşlerim aldanmayın. Şayet bir kimse bölücülük yapan birini takip ederse Tanrının krallığını miras olarak alamaz.” ifadesiyle, Hıristiyan olduktan sonra Hıristiyan inancından vazgeçmek isteyenleri ve sapkın görüşlere sempati duyanları uyarmak istediği ifade edilmiştir. Üçüncü yüzyılda doğuda Origenus "hiç kimse kendini kandırmasın... Kilise dışında hiç kimse kurtuluşa ermeyecektir" şeklinde ifade edilmiştir. Batı da ise Sypriyan tarafından “şayet Nuh'un gemisi dışında hayatta kalan birisi varsa, Kilisenin dışında da kurtuluşa eren olabilir." düşüncesi vardır. İgnatyus ve Origenus'un sözlerinden formüle edilen "Kilise Dışında Kurtuluş Yoktur" şeklindeki dogmanın diğer dinsel geleneklere inananlar için değil, sadece kendi çağdaş ayrılıkçılar için ifade edildiği ileri sürülmüştür.¹⁴⁰

M.S. 200-258 yılları arasında yaşayan Kartaca Piskoposu Aziz Kipriyanus** Kilisedeki bölünmeler karşısında, “Kilise dışında kurtuluş yoktur” dogmasını ilk formül eden Kilise Babası'dır. Francis A. Sullivan***, ilk üç asırdaki Kilise Babalarının azınlık

* **İgnatyus:** (30-107) Suriyelidir. Antakya'nın ikinci Piskoposu olmuştur. Petrus tarafından 69 yıl boyunca Piskopos olarak kabul edilmiştir. Petrus'un öğrencisidir. Tüm kiliseyi tanımlamak için ilk kez "katolik" terimini kullanmıştır. İgnatius Hıristiyan olduğu için tutuklanmış ve Roma'da arenada aslanlar tarafından parçalanarak ölmüştür. https://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=677, (05.03.2019).

¹³⁹Mahmut Aydın, *Monologdan Diyaloga*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2001, s. 76.

¹⁴⁰Mustafa Yiğitoğlu, “Türkiye’de II. Vatikan Sonrası Müslüman-Hıristiyan İlişkileri”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 38.

** **Aziz Kipriyanus:** 200-210 yılları arasında Roma Afrika'da yüksek rütbeli bir putperest ailenin çocuğu olarak doğmuştur. 246 yılında Hıristiyan olmuştur. 3 yıl Kartaca Piskoposluğu yapmıştır. 14 Eylül 258'de şehit olmuştur. <https://biography.yourdictionary.com/thascius-caecilianus-cyprianus>, (05.03.2019).

*** **Francis A. Sullivan:** 21 Mayıs 1922 doğumlu bir Amerikan Katolik teologu ve bir Cizvit rahibidir. https://en.wikipedia.org/wiki/Francis_A._Sullivan, (05.03.2019).

durumunda ve baskı altında oldukları için Yahudiler ile putperestler hakkında bir görüş beyan etmekten çekinerek kilisenin dışında kurtuluşun olmadığı ifadesinin bütün Hıristiyanlar için geçerli olduğunu ifade etmiştir.¹⁴¹

Kilise Babaları, IV. yüzyılın sonlarına doğru bu dogmayı, sadece Hıristiyan sapkınların dışındaki putperestler ve Yahudiler için geçerli olduğunu ifade etmişlerdir. M.S. 350–434 yılları arasında yaşayan Aziz Augustine*, Markos İncilinde kurtuluş için iman ile vaftizin birlikte olması gerektiği ifade edildiği için İncil'in mesajını işiten ama Hıristiyan olmayanların bu yüzden suçlu olduklarını ve Kilise'ye üye olmadıkça kurtuluşun mümkün olamayacağını ifade etmiştir.¹⁴²

Papa III. İnnocent ilk defa IV. Lateran Konsili'nde "Kilise dışında kurtuluş yoktur." öğretisini karar haline getirmiştir.¹⁴³ Papa VIII. Boniface, M.S. 1302 yılında yapılan Lateran Konsili'nde yayınladığı Unam Sanctam isimli Papalık hakları bildirgesinde kurtuluşa ulaşmak için Kilisenin üyesi olunması ve Papa'nın otoritesinin kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁴⁴ Floransa Konsili'nde öğreti; Katolik Kilisesi'nin dışında kalanların ebedi hayattan nasip alamayacakları, Kiliseye dâhil olmadıkça şeytan ve yardımcıları için hazırlanmış olan ebedî cehennem ateşine girecekleri şeklinde formüle edilmiştir. Papa IV. Pius, 1564'de yayınladığı İniunctum Nobis isimli bildirgesinde, "Kilise dışında kurtuluş yoktur." öğretisini bir iman esası olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁴⁵ Ancak aynı bildirmede ilk defa Hıristiyanlıktan kasti olarak haberdar olmayanların suçlu olarak görülmemesi gerektiği ifadesiyle Hıristiyan inancını kabul etmeyenlerin de kurtuluşa ulaşabilecekleri öngörülmüştür.¹⁴⁶

"1950'de Hindistan'da toplanan konsilde, diğer dinlerde de doğru ve iyi şeylerin bulunduğu kabul edilmiştir. Ancak, zaman içinde, ciddi yanlışlıkların bu doğrularla

¹⁴¹ Bakı Adam, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2002, s. 78.

***Aziz Augustinus:** (Aurelius Augustinus, 354-430) "Kilise Doktoru" olarak da anılan ünlü Hıristiyan yazar ve piskopos; en önemli kilise babalarından birisi. Kuzey Afrika doğumlu olan Augustin, bir müddet Maniheizme tabi olduktan sonra Roma'ya göç etti ve Aziz Ambrose'nin etkisi altına girdi. Önce Neoplatonist doktrinlere yakınlık duydu, ancak yavaş yavaş Hıristiyanlığa yaklaştı. 387'de Hıristiyan olarak vaftiz edildikten sonra tekrar Kuzey Afrika'ya döndü. Augustin, çalışmalarında üç önemli ekole, yani Maniheizme, Donatizme ve sonraki dönemlerde aslı günah, kader ve insanın düşüşü konularındaki öğretilerini savunduğu Pelagianizme karşı mücadele etti.

Aydın, "Aziz Augustinus", *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

¹⁴² Aydın, *a.g.e.*, s. 77.

¹⁴³ Adam, *a.g.e.*, s. 82.

¹⁴⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 79.

¹⁴⁵ Adam, *a.g.e.*, s. 82.

¹⁴⁶ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 79-80.

karıştığı ve bu yüzden temel prensiplerde bile bu dinlerin birbirleriyle çelişkili duruma düştükleri öne sürülmüştür. Bu yüzden Hıristiyanlık dışı dinlerin, İsa Mesih'in Tanrı ile insan arasındaki aracılığından yoksun olduğu ifade edilerek, başka hiçbir şey adına kurtuluşun olmadığı vurgulanmıştır.”¹⁴⁷

İkinci Vatikan Konsili'ne kadar kilisenin Hıristiyan olmayanlarla ilgili öğretisi bu görüş üzerinde devam etmiştir. İkinci Vatikan Konsili'nde özellikle Nostra Aetate olarak bilinen kilisenin Hıristiyan olmayan dinler ile ilişkisi adlı bildirisini, Hıristiyanlar ile Hıristiyan olmayanlar arasında çok önemli bir belgedir. Bu belge Katolik Kilisesi'nin Hıristiyan olmayanlar ve onların dinsel gelenekleri ile ilişkisinde önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır.¹⁴⁸

2.2. II. VATİKAN KONSİLİ ÖNCESİ HİRİSTİYAN DÜNYASININ İSLAM'A VE MÜSLÜMANLARA BAKIŞ AÇISI

Katolik Kilisesi kendisini, İbrahim peygamber ile başlayan, İshak ve Yakup peygamberler ile devam eden ve İsa Mesih'te en kâmil halini alan Tanrı'nın dininin yeryüzündeki vekili olarak görmüştür. Kilise, Tanrı'nın kurtuluş sırrınca kendi imanının ve seçilmişliğinin temelini İbrahim, İshak, Yakup, Musa ve diğer peygamberlerde bulmuştur. Katolik Kilisesi bütün Hıristiyanları İbrahim'in çocukları olarak kabul etmektedir. Ayrıca kilise Hıristiyan inancının İbrahim, İshak, Yakup'un inancı olduğuna ve seçilmiş milletin esaret yurdundan çıkışında kilisenin kutsal sırrının yattığına inanmaktadır. Bu sebeple Kilise, kendisini Yahudiler'in yerine seçilmiş halk olarak görmektedir.¹⁴⁹

Günümüzde dünyanın her tarafından mensubu bulunan ve dünya nüfusunun yaklaşık olarak iki milyar¹⁵⁰ insanın dini olan Hıristiyanlık, Filistin bölgesinde doğmuş evrensel bir dindir. “İslam'ın çıkmasından önce Arap Yarımadası'nda Hıristiyan topluluklarının bulunduğu belli başlı merkezler Tağlib, Gassan, Eyle, Dumetü'l-Cendel ve Tay kabilelerinin yaşadığı bölgelerdir. Ayrıca Arap Yarımadası'nın güneyinde bulunan Necran, Hıristiyanlık merkezlerinin en güçlüsü ve en etkilisidir. İslam'ın ilk

¹⁴⁷ Adam, *a.g.e.*, s. 83.

¹⁴⁸ Aydın, *a.g.e.*, s. 80.

¹⁴⁹ Kutay, *a.g.e.*, s. 40.

¹⁵⁰ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39127472>, (02.01.2019).

dönemlerinde Hıristiyanlar yoğun olarak Mekke dışındaki bu bölgelerde yaşadıkları için, Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki meseleler ancak mektuplar, elçiler ve heyetler aracılığı ile yürütülmüştür”¹⁵¹

İslamiyetin ilk dönemlerinde Hıristiyanlar, İslam’ı Eski Ahit bağlamında değerlendirerek Müslümanları Eski Ahit’te zikredilen vaadin bir ürünü olarak görmüşlerdir. İslam’ın hızlı bir şekilde dünya üzerinde nüfuzunun artması, Hıristiyanların İslam’a ve Müslümanlara karşı her alanda olumsuz bakmalarına sebep olmuştur.¹⁵² Hıristiyanlar, İslam toplumu ile Hz. Muhammed’in İslam’ı tebliğ ettiği ilk dönemlerde karşılaşmıştır. Müslümanların Hıristiyanlar ile ilişkileri 631 yılında Necran’lı Hıristiyanların Medine’ye gelerek Hz. Muhammed’le müzakerelerde bulunmaları ile başlamıştır.¹⁵³ İlk dönemde Hıristiyanlar, Müslümanları ve İslam dininin getirmiş olduğu prensipleri bilmedikleri için İslam’ı Hıristiyanlıktan ayrılan sapkın bir grup gibi görüp önemsememişlerdir. Hıristiyanlar Endülüs’e gelerek Akdeniz civarındaki Müslümanlarla tanışınca, Müslümanların yüksek bir medeniyete sahip olduklarını ve etraflarına tesir ettiklerini gözlemlemişlerdir. Bu da onları taassuba sevketmiş ve Müslümanları hasım olarak görmeye başlamışlardır.¹⁵⁴

Müslümanların Hıristiyanlara ait olan Kudüs, İskenderiye, İspanya gibi yerleri fethetmeleri üzerine aralarında siyasi düşmanlık ortaya çıkmıştır. Bu fetihlerin sonucunda Müslümanlar, Roma’yı tehdit eder hale gelmiştir.¹⁵⁵ Yunanca konuşan Doğulu Hıristiyanlar, Müslümanlar ile ilk karşılaştıklarında, İslâm’ı Hıristiyanlığın bir unsuru olarak ve Hıristiyanlığa karşı bir hareket olarak görmüşlerdir. Daha sonra İslâm’ı ve Müslümanları yakından tanıyınca, İslâm’ın düşündüklerinden farklı bir akideye sahip olduğunu fark ederek Hıristiyanlığı İslâm’a karşı savunmuşlardır. Dinlerini İslâm’a karşı korumak için İslâm’a ve Müslümanlara hakaret etmişlerdir. Müslümanların Peygamberi Hz. Muhammed’i yakışsız ve kötü sıfatlarla nitelendirmişlerdir.¹⁵⁶

¹⁵¹ Ali Erbaş, “Müslüman-Hıristiyan Münasebetleri Sürecinde Hıristiyanların İslam’a ve Müslümanlara Bakışı”, *İlam Araştırma Dergisi*, c. III, Ocak-Haziran 1998, s. 1.

¹⁵² Mustafa Yiğitoğlu, “Geçmişten Günümüze Anadolu’da Müslüman Hıristiyan Münasebetleri”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2012, c.1, S. 2, s. 102.

¹⁵³ Yiğitoğlu, “Türkiye’de II. Vatikan Sonrası Müslüman-Hıristiyan İlişkileri”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 7.

¹⁵⁴ Ali Ünsal, “Hıristiyanların İslama Bakışı”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Konya, 2009, s. 33.

¹⁵⁵ Nasuh Günay, “Luther’in İslam Algısı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Isparta, 2010, S. 24, s. 83.

¹⁵⁶ Yiğitoğlu, *a.g.t.*, s. 8.

Batı Hıristiyanlığı ise, İspanya'nın ve Sicilya'nın fethedilmesine kadar Müslümanlarla yakın temasta bulunmadıkları için İslam'dan ve Müslümanlardan habersizdirler. Büyük bir askeri güce sahip olan Müslümanlarla IX. yüzyıldan itibaren karşılaşınca, İslam'ın ve Müslümanların kendileri için büyük bir tehlike olduğunu farkettiler. Müslümanlar, Batı Hıristiyanlığı için bir korku vasıtası olduğu için Hz. Muhammed'in adından bozulma Mahound, Hıristiyan halk arasında şeytanla bir tutulmuştur. Haçlı Seferleri sırasında, Hıristiyan bilginler İslam'ı daha yakından tanıma imkanı bulmuş olsalar da genel olarak İslam'ı olduğu gibi Avrupa'ya sunmanın yerine, çarpıtılmış bir İslam ve Müslüman imajı sunmayı tercih etmişlerdir. Bunun nedeni ise Hıristiyan bilginlerin İslam kültürü karşısında aşağılık kompleksine kapılarak İslam'ı yanlış bilgilerle sunmuşlardır. Böylece İslam'ın Hıristiyanlık'tan aşağı bir din olduğunu göstermeye çalışmışlardır.¹⁵⁷

Orta Çağ'da Avrupalı Hıristiyanlar, İslam ve Müslümanlar hakkında objektif düşünmedikleri ve önyargıyla yaklaştıkları için 1096 yılında başlayan ve 1270 yılında son bulan sekiz haçlı seferiyle Müslümanlarla savaşmışlardır. Ortaçağ boyunca Hıristiyanlar, İslam'ı hakikat dışı ve kasdî bir saptırma olarak görmüşlerdir. Müslümanları da vahşi, çölde yaşayan kaba insanlar olarak tanımlamışlardır. Hz. Muhammed'in İslam'ı askeri güçle yaymaya çalıştığını ileri sürerek; İslam'ın şiddetle ve kılıçla yayılan bir din olarak görmüşlerdir. Hıristiyan din adamları, Müslüman erkeklerin dört ve daha fazla kadınla evlenebildiğini, hiçbir gerekçe göstermeden kadınları boşadıklarını, sayısız cariyeleri olduğunu ifade ederek İslam'ı, keyfine düşkünlerin dini olarak algılatmaya çalışmışlardır. Orta Çağ Hıristiyanları Hz. Muhammed'in Deccal olduğunu ve Kur-an'ın pekçok yalanla dolu olduğunu iddia etmişlerdir.¹⁵⁸

1442 Floransa Konsili'nde, Yahudilerin, Müslümanların, Ateistlerin, diğer dinlere mensup olanların ve hatta Hıristiyan olup da Kilise'den ayrılmış kimselerin dâhi ebedi hayatta herhangi bir kurtuluşa eremeyeceği ifade edilmiştir. Hıristiyanlık dışındaki din mensuplarının melekler ve şeytanların hazırladığı ateşte ebedi olarak azap görecekleri düşüncesi Katolik Kilisesi'nin İslâmiyet'e bin iki yüz yıllık geleneksel bakış

¹⁵⁷ Adam, "Katolik Kilisesi'nin Kurtuluş Öğretisi Açısından Yahudiliğe ve İslam'a Bakışı", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2000, c. 41, S. 1, s. 215–216.

¹⁵⁸ Ünsal, *a.g.t.*, s. 34.

açısını da ortaya koymaktadır. Barbar kavramının, Romalı olmayan anlamına gelmesi ve Katolik Kilisesi'nin en büyük düşünürlerinden Augustinus Aurelius'un ırkçılık derecesinde Roma milliyetçisi olması da Müslümanlara ve diğer din mensuplarına bakış açısını ortaya koymaktadır.¹⁵⁹

Avrupa'da Martin Luther* ile başlayan reform hareketlerinin gerçekleştiği dönemde de Hıristiyanların, İslam'a ve Müslümanlara tutumu çok sert olmuştur. Martin Luther, İslâm'ın Hıristiyanlık, Yahudilik ve putperestlikten alınma bir din olduğu iddia etmiştir. Luther'e göre İslam'ın evrensel mesajı düşünsel ve teolojik olmayıp siyasidir, politiktir. İslam'ın savaş ve kılıç yolu ile büyüdüğünü ifade etmiştir.¹⁶⁰ Ancak XVI. yüzyıldan itibaren İslam'ı gerçek yönüyle tanıtan ve müntesiplerini kurtuluşa ulaştıracak bir din olarak gören teologlar olsa dahi sayısı oldukça azdır.¹⁶¹

İskoçlu Teolog Alexander Ross'un* 1650'de yazmış olduğu 'Pansebeia' isimli eser de İslamiyet savaş ve zevk tutkunluğu olarak tasvir edilmiştir. Bu dönemdeki bazı eserlerde Hz. Muhammed şeytan tarafından kandırılan ve çevresindekileri aldatarak İsa Mesih'in dinine muhalif din yayan kimse olarak tanıtılmıştır. Ortaçağ'da bilim, tıp, sanat ve felsefede giderek parlayan Arap dünyası, Batı tarafından hayranlıkla takip edilmiştir. Bu hayranlık dahi Batı'nın İslamiyet'i araştırmasına vesile olmamıştır. Bu dönemde Katolik Kilisesi İslamiyeti gerçek bir din olarak görmemiştir. İslamiyet, İbrahim peygamber ile başlayan silsilenin bir parçası olarak görülmediği için Pagan bir din olarak görülmüştür. Bu sebeple Ortaçağ Avrupası, Müslümanları barbar, tanrı tanımaz yahut dinsiz olarak adlandırmıştır.¹⁶²

¹⁵⁹ Kutay, *a.g.m.*, s. 40.

* **Martin Luther:** Almanya'nın Eisleben şehrinde doğmuştur. Wittenberg üniversitesinde ilahiyat tahsili yapmıştır. 1512 yılında ilahiyat doktoru olmuş, Almanya'daki Augustinusçu'ların önem verdiği bir din adamı haline gelmiştir. Vatikan, Ocak 1521 'de Luther'i görüşlerinden dolayı "Decet Romanum Pontificem" fermanıyla resmen afroz etmiştir. İmparatora yapılan telkinler sonucunda Luther'in, Worms Meclisi önünde savunma yapmıştır. 1530-1546 yılları arası, Lutherciliğin Almanya'da yayılma dönemi olmuştur. Aydın, "Martin Luther", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

¹⁶⁰ Günay, *a.g.m.*, s. 90.

¹⁶¹ Adam, *a.g.m.*, s. 216.

****Alexander Ross:** (1590 - 1654) Aberdeen'de doğmuştur. 1634'ten ölümüne kadar Wight Adası'nda Carisbrooke'un rahibi olarak görev yapmıştır. Ross'un en önemli işlerinden biri, kralın idam edildiği yıl basılan ve tam olarak İngilizceye çevrilen Kur'andır. Kendisi hiç Arapça bilmemektedir. Du Ryer'in Fransızca çevirisinden çok yetersiz bir şekilde çevirmiştir; bu ilk İngilizce çeviridir.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Alexander_Ross, (06.03.2019).

¹⁶² Kutay, *a.g.m.*, s. 41.

2.3. KATOLİK KİLİSESİNİN KONSİLE BAKIŞI

“Konsil’in birinci dereceden muhatabı Katolik Kilisesi’dir. Kilise içi düzenlemeler ve devrin şartlarına uyum yolunda yapılması gereken reformlar Konsil’in ilk meşgalesini oluşturmaktadır. II. Vatikan Konsili Katolik Kilisesi’nin seküler dünyaya uyum sağlaması yolunda yapılmış konsildir. Ancak II. Vatikan Konsili, daha önceki konsillerin aksine kendisine muhatap olarak sadece Katolik Kilisesini seçmemiş, Kilise’nin iç meseleleri ve Katolik Kilisesi dışındaki diğer Hıristiyan mezheplerini, Yahudiler ve Müslümanlar başta olmak üzere Hıristiyanlık dışı diğer dinleri ve inanmayanları kısacası tüm insanlığı muhatap almıştır.”¹⁶³

Konsil, tüm insanlığı kendine muhatap seçerken üç amacı bulunmaktadır. Konsil’in ilk amacı; Katolik inancı doğrultusunda en doğru inanç olduğuna inanılan Hıristiyan inancını vaz etmek ve bu misyonu gerçekleştirmektir. Konsile göre Tanrı’nın insanlara gösterdiği kurtuluş ve mutluluk yolu ancak ona kulluk etmekten geçmektedir. Fakat bu maksada insanları götürecek gerçek din, Mesih İsa’nın vaz ettiği ve havarilerini bütün dünyaya yaymakla vazifelendirdiği Katolik Kilisesi’nin dinidir. İkinci maksat ise insanları Hıristiyan olsun-olmasın vicdani sorumlulukları hakkında bilgilendirmektir. Katolik Kilisesi insanlığın gayesi hakkındaki Tanrı sırrını açıklayarak bizzat insana varlık sebebini bildirmeli ve vicdani sorumluluklarını anlatmalıdır. Üçüncü maksat ise insanoğlunun barış ve refahına hizmet etmektir.¹⁶⁴

II. Vatikan Konsili’nde belli başlı konularda Katolik Kilisesi hem kendini konumlandırması çerçevesinde yaşanan problemlere hem de dış dünyaya yönelik anlayışında radikal değişikliklere neden olacak kararlar almıştır. Bu konular şunlardır:

1. İbadetlerin yerel dillerde yapılabilmesi,
2. Kutsal kitabın dinin merkezine yerleştirilmesi,
3. Kilise yönetiminde papa-piskoposlar birliğinin kabulü,
4. Laiklerin kilise misyonuna aktif katılımı,
5. Katolik olmayanlarla ilişkiler ve ökümenizm,
6. Hıristiyan olmayan dinlerle ilişkiler,
7. Din ve vicdan özgürlüğü.

¹⁶³ Kutay, *a.g.m.*, s. 39.

¹⁶⁴ Kutay, *a.g.m.*, s. 40.

Alınan kararlar Katolikler'in büyük çoğunluğu tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Katolikler'in Kilise'ye olan bağlılıklarının ve saygılarının yenilenmesinde ve devam ettirilmesinde önemli bir rol oynamıştır.¹⁶⁵

2.4. II. VATİKAN KONSİLİ'NDE ELE ALINAN KONULAR

I. Vatikan Konsili'nde yaşanan tecrübeler ışığında II. Vatikan Konsili'nde ele alınan konular özgür biçimde tartışılabilmesi için önceden belirlenmemiş ve herhangi bir taslak metin hazırlanmamıştır. Bu konsil hem kiliseyi hem çağdaş dünyayı ilgilendiren sorunları tartışma konusu yapma eğiliminde olmuştur.

II. Vatikan Konsili'nin dokümanlarında yer alan konular

- 1- Piskoposların otoritesi, ayrılmış Hıristiyanların ve inanmayanların Katolik kilisesiyle ilişkisi, sosyal adalet, misyonlar, kilise ile devlet arasındaki ilişkiler,
- 2- Kutsal Yazılarla ilgili gelenek, Mukaddes Kitabın mirası ve tarihi, Kutsal Yazının öğretilmesi ve tanıtılması yöntemleri,
- 3- Kilisenin fonksiyonuyla ilgili konular,
- 4- Kadınların rolü, ırk ilişkileri, yoksulluk, açlık, komünizm, kilise ve toplumun ilişkisi, boşanma, kürtaj, nükleer silahlar ve nüfus gibi çağdaş toplumla ilgili konular,
- 5- Piskoposların rolleri ve yükümlülükleri ilgili konular,
- 6- Kilisenin Katolik olmayan dünya ile ilişkisi "Ekümenizm",
- 7- Çağdaş dünyadaki rahiplerin rolleri, sorumlulukları ve yükümlülükleri
- 8- Postmodern dünyadaki rahipleri donatmak için seminer programlarının güncellenmesi ve seminer sonrası eğitim,
- 9- Misyoner enstitüleri ve yerel dini yargı bölgeleri arasındaki işbirliği, farklı kültürleri uyarlabilirlik ve Hıristiyan olmayanlarla diyalog,
- 10- Kitle iletişim araçlarının evangelizasyonda kullanımı,
- 11- Kilisenin hıristiyan olmayan dinlere karşı tutum,
- 12- Hıristiyan eğitimi ve dinsel özgürlük¹⁶⁶ konsilde görüşülen belli başlı konulardır.

¹⁶⁵ İsmail Taşpınar, "Katolik Kilisesi'nin Modern Dünyaya Uyum: II. Vatikan Konsili ve Katoliklerin Yaklaşımı", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İstanbul, 2011, S. 41, s. 107-120.

¹⁶⁶ https://en.wikiversity.org/wiki/Vatican_II&prev=search, (12.01.2019).

2.5. II. VATİKAN KONSİLİ'NE KATILIM DURUMU

II. Vatikan Konsili, katılan din adamı sayısı diğer konsillere oranla bakıldığında tarihin en büyük konsili sayılmıştır. Konsile katılmak üzere iki bin dokuz yüz sekiz kardinal ve piskopos davet edilmiştir. Davet edilen iki bin dokuz yüz sekiz kardinal ve piskopos'dan iki bin beş yüz kırkı ilk oturumuna katılmıştır. İkinci, üçüncü ve dördüncü oturumlara iki bin yüz ile iki bin üç yüz arasında kardinal ve piskopos katılmıştır. Kapalı oturumlara, birkaç önemli mezhepten temsilciler dâhil olmak üzere Katolik Kilisesi dışından gelen gözlemciler davet edilmiştir. Gözlemcilerin sayısı dördüncü oturuma kadar sayıları her yıl artmıştır. Yirmi sekiz Ortodoks ve Protestan mezhebini temsil eden doksan üç gözlemci katılmıştır.¹⁶⁷ Konsile Avrupa'dan sekiz yüz otuz beş piskopos, Amerika'dan yedi yüz doksan piskopos, Asya'dan iki yüz doksan piskopos, Afrika'dan iki yüz yetmiş üç piskopos, Okyanusya'dan altmış üç piskopos gelmiştir.¹⁶⁸ "II. Vatikan Konsili'ne katılan Hıristiyan din adamlarının ülkeler bazında katılım durumu ise şu şekildedir:

İtalya 385 Piskoposla, Amerika 196 Piskoposla, Brezilya 171 Piskoposla, Fransa 122 Piskoposla, İspanya 84 Piskoposla, Kanada 76 Piskoposla, Hindistan 72 Piskoposla, Almanya 58 Piskoposla, Meksika 52 Piskoposla, Arjantin 50 Piskoposla, Kongo 44 Piskoposla, Kolombiya 43 Piskoposla, Filipinler 40 Piskoposla, İngiltere 39 Piskoposla, Avustralya 34 Piskoposla, Peru 34 Piskoposla, Şili 25 Piskoposla, Endonezya 44 Piskoposla, Güney Afrika Birliği 24 Piskoposla, Portekiz 23 Piskoposla, Tanzanika 23 Piskoposla, Bolivya 22 Piskoposla, Venezuela 22 Piskoposla, Belçika 21 Piskoposla, İrlanda 20 Piskoposla konsile katılmıştır."¹⁶⁹

Arnavutluk, Çin, Bulgaristan, Kuzey Vietnam ve Kuzey Kore ülkelerinin piskoposları siyasi nedenlerden bu konsile katılamamışlardır. Papa XXIII. John*, II.

¹⁶⁷ https://en.wikiversity.org/wiki/Vatican_II&prev=search. (12.01.2019).

¹⁶⁸ Güngör, *a.g.e.*, s. 79.

¹⁶⁹ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 61.

* **Papa XXIII. John:** Angelo Giuseppe Roncalli 25 Kasım 1881'de İtalya'nın Bergamo şehri yakınlardaki Sotto il Monte kasabasında doğmuştur. 1925'te piskoposluğa yükselmiş ve Bulgaristan'a Papalık Temsilcisi olarak atanmıştır. 1935'e kadar burada görev yapan Roncalli 1935'ten 1944'e kadar ise Papalığın hem Yunanistan hem Türkiye Papalık temsilcisi olarak çalışmıştır. 1953 yılında kardinalliğe yükselen Roncalli, Papa XII. Pius'un ölümü üzerine 1958 yılında papa seçilmiş ve papalık ismi olarak "XXIII. John" adını almıştır. Roncalli'nin Katolik Kilisesinin XX. Yüzyılına damgasını vuran en önemli icraatı II. Vatikan Konsili'ni toplamasıdır. Papa XXIII. John konsil devam ederken 3 Haziran 1963'te ölmüştür.

Bekir Zakir ÇOBAN, "Angelo Giuseppe Roncalli'nin İstanbul Günleri", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 2017, c. 3, S. 3, s. 47.

Vatikan Konsili'ne diğer Hıristiyan kiliselerinin de katılmasını istemiştir. Hıristiyan Birliği Sekretaryası bu kiliseleri konsile davet görevini üstlenmiştir. Konsile müşahit olarak katılanlar da olmuştur. Konsilin ilk oturumuna on yedi kiliseyi temsil eden kırk dokuz müşahit katılmıştır. İkinci oturuma yetmiş müşahit, üçüncü oturuma yetmiş altı müşahit, dördüncü oturuma yirmi dokuz kiliseyi temsilen yüz bir müşahit katılmıştır. Rus Ortodoks kilisesi, konsile iki delege göndermiştir.¹⁷⁰

II. Vatikan Konsili'ne katılanlar oy kullanma yönünden iki kısımdan oluşmuştur. Piskoposlar, dini liderler ile Kilise Babaları oy kullanma ve müdahale hakkı verilmiştir. Fakat Katolik olmayan mezhep temsilcileri¹⁷¹, uzman olarak kabul edilen İlahiyatçılar ve kilise hukukçularına oy kullanma hakkı verilmemiştir.¹⁷²

2.6. II. VATİKAN KONSİLİ'NİN TOPLANIŞ NEDENLERİ

“XX. yüzyılın başından itibaren dünyadaki siyasi ve politik olayların değişmesi kiliseyi yeni problemlerle karşı karşıya getirmiştir. Kilise karşısında değişen bu sosyal kökenli problemleri şöyle sıralanabilir:

- 1- İki dünya savaşının sonrasındaki problemler.
- 2- Dünyanın büyük bir bölümünde ateizmin tesirinin görülmesi.
- 3- Sömürgeciliğin son bulması ve yeni devletlerin ortaya çıkması.
- 4- İlmi ve teknolojik gelişmeler,
- 5- Biyoloji, genetik ve tıp ilimlerindeki keşiflerin neticesinde insan hayatının uzaması, bunun sonucunda dünya nüfusunun çok hızlı bir şekilde artarak insanların hayatları etkilemesi,
- 6- Zengin milletlerle fakir milletler arasında dünyanın zenginliklerinin adaletsiz dağılımı,
- 7- İşçi çalışmasının yerini makinaların alması ve işsizliğin artması,
- 8- Nüfusun şehirlerde toplanması ve sosyalizasyonun artması.¹⁷³

Bu problemlerin haricinde Kilise'nin kendi içindeki bazı yeni hareketler, ayinlerin icrası, Kitab-ı Mukaddes, din adamları sınıfının organizasyonu ve laiklerin

¹⁷⁰ Güngör, *a.g.e.*, s. 79.

¹⁷¹ Güngör, *a.g.e.*, s. 79.

¹⁷² Dvornik, *a.g.e.*, s. 85.

¹⁷³ Dvornik, *a.g.e.*, s. 84.

Kilise'nin faaliyetlerine katılmaları gibi konularda yeni talepler dile getirilmiştir. Ayrıca seküler kültürle münasebet, ahlakî bozulma, yeni felsefî açıklamalar ve protestanların öncülüğünde gelişen ökümenik hareket gibi yeni gelişmeler Kilise'nin en çok tartıştığı gündem maddeleridir.¹⁷⁴

Hıristiyanlığın içinde bulunduğu bu problemler, insanları kiliseye karşı ilgisizleştirmiştir. Batı insanı dini ikinci plana iterek maddiyat dünyasında mutluluk aramaya yönelmiştir. Papa John, muhtelif kiliseleri karşı karşıya getiren sert savaşların, Hıristiyani bölünmenin, Tanrı'dan uzaklaşan kitlelerin hidayete ermesini ve materyalizmle mücadeleyi imkânsız hale getirdiğini görerek tedbirler alabilmek için bir konsil toplamak istemiştir.¹⁷⁵

Papa XXIII. John, ilk defa 25 Ocak 1959'da Saint-Paul'da toplanan on sekiz kardinale Hıristiyanların manevi mutluluğunu sağlamak ve bölünmüş Hıristiyanları birliğe davet etmek için bir konsil toplama fikrini ifade etmiştir.¹⁷⁶ Bir diğer görüşe göre 1958'deki Papa seçiminden yaklaşık olarak üç ay sonra Papa XXIII. John, Kardinaller toplantısında Kutsal Ruh'un bir konsil toplaması için ilham verdiğini ifade etmiştir.¹⁷⁷

Papa XXIII. John, çağ dışı bir hale geldiğini düşündüğü Kilise'nin bütün kurumlarını ve temel öğretilerini modern dünyaya açarak çağın gerekleriyle uzlaştırma hedefi konsili toplanmasının temel amacıdır. Papa XXIII. John'a göre Kilise, modernite ve çağdaş dünya olaylarının gerisinde kalmıştır.¹⁷⁸ Ayrıca II. Vatikan Konsili ile yıllar içinde çeşitli sebeplerden dolayı ayrılmış olan Hıristiyan birliğinin sağlanabilmesi adına önemli bir adım olarak görüldüğü için bu konsile Katolik olmayan kilise ve toplulukların da temsilci düzeyinde katılmaları istenilmiştir.¹⁷⁹

Katolik Kilisesi'nin konsil toplanmasının bir başka nedeni ise içinde bulunduğu misyon krizidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Üçüncü Dünya Ülkeleri'nin bağımsızlıklarını kazanmaları ve daha önce siyasi idarelerin desteğiyle yürüyen misyoner faaliyetlerinin tepki almaya başlaması misyon krizinin en önemli sebebidir. Üçüncü Dünya Ülkeleri'nde yaşayan insanlara Avrupa kültürüyle yoğrulmuş bir Hıristiyanlığın dayatılması misyonerlere gösterilen tepkinin nedenidir. Bu ülkelerdeki

¹⁷⁴ Taşpınar, *a.g.e.*, s. 109.

¹⁷⁵ Dvornik, *a.g.e.*, s. 84.

¹⁷⁶ Dvornik, *a.g.e.*, s. 84.

¹⁷⁷ https://en.wikiversity.org/wiki/Vatican_II&prev=search. (12.01.2019).

¹⁷⁸ Aydın, *a.g.e.*, s. 90.

¹⁷⁹ Mahmut Aydın, "Vatikan Konsili", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, c. 26, s. 175.

insanlar, Kilise'nin dayatmış olduğu Avrupa Hıristiyanlığına, kendi kültürlerinden uzaklaşma pahasına katlanmışlardır. Bağımsızlıklarını kazandıktan sonra kendi kültürel kimlikleri ile yaşamak istedikleri için misyonerleri ülkelerinden kovmuşlardır. Katolik Kilisesi bu yüzden onların kendilerine ait bir kültürü yaşamak istediklerini farkederek kültürün önemini yeniden keşfetmiş ve yeni misyon anlayışını kültürel etkileşim üzerine bina etmiştir. Kilise, bundan sonra Mesih'in getirdiği mesaj ile sosyal ve kültürel problemler arasında bağlantı kurarak, Kilise'nin misyonunu oluşturmak istemiştir. Bu sebeple II. Vatikan Konsili Diyalog Çalışmaları ile bu problemleri çözmek istemiştir.¹⁸⁰

2.7. II. VATİKAN KONSİLİ HAZIRLIKLARI

“Konsil hazırlıkları iki ayrı zamana bölünmüş üç yıldan fazla devam etmiştir. 17 Mayıs 1959’da Papa, başkanlığını Kardinal Tardini'nin yaptığı on üyeli bir komisyon kurarak hazırlık öncesi devreyi başlatmıştır. Bu komisyon, piskoposlara, din büyüklerine, papalık mensuplarına ve İlahiyat fakültelerine danışma ile yükümlü tutulmuştur. Konsilde ele alınacak konuların programı, alınacak cevaplara göre hazırlanması düşünülmüştür.”¹⁸¹ Bu komisyon, iki bin beş yüz doksan dört piskopos, yüz elli altı manastır başkanı ve altmış iki üniversiteye davet göndererek konsilde hangi konuların ele alınması gerektiğine dair görüş bildirmelerini istemiştir. Bunun sonucunda sekiz bin dokuz yüzyetmiş iki teklif alınmıştır.¹⁸²

5 Haziran 1960 da Papa XXIII. John, hazırlık komisyonlarını oluşturan Papanın resmi mektubu olan *Motu Proprio SupernoDei Nutu* isimli kararname ile on hazırlık komisyonu ve üç sekreteryaya oluşturulmasına karar verilmiştir. Konsil öncesi kurulan komisyonlar ve sekreteriyaların işleyişlerini takip etmek ve koordineyi sağlamak için Papa XXIII. John’un başkanlığında bir de merkezi komisyon oluşturulmuştur.¹⁸³

Bu kararname ile Kutsal kitap, inanç ve adetler ile ilgili problemleri inceleyen ilahiyat komisyonu, Piskoposlar ve Piskoposların idaresi ile ilgili komisyon, Hıristiyan halk ve din adamlarının disiplini komisyonu, Dindarlar komisyonu, Sakrament

¹⁸⁰ Ali İsra Güngör, “Kilise'nin Yeni Misyon Anlayışında İnkültrasyon'un Yeri”, *Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, 2002, c. XLLII, S. 1, s. 173.

¹⁸¹ Dvornik, *a.g.e.*, s. 84.

¹⁸² Erbaş, *Hıristiyanlık*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2004, s. 76.

¹⁸³ Güngör, *a.g.e.*, s. 78.

disiplinleri komisyonu, Litürji komisyonu, Seminerler ve inceleme komisyonu, Doğu Kiliseleri komisyonu, Misyonerler ve Laikler komisyonu kurulmuştur.¹⁸⁴

Kurulan sekreteriyalar ise Basın ve gösteri sekreteryası, Hıristiyanları Birleştirme sekreteryası, teknik ve ekonomik yönden konsil yönetim sekreteryasıdır.¹⁸⁵

Bu sekreteryalardan biri olan Hıristiyanlar birliği sekreteryasına, ayrılmış olan Hıristiyanlarla ve Ortodokslarla diyalog hazırlama görevi verilmiştir. Bu sekreteryanın diğer bir görevi de ayrılmış olan kiliseleri konsile kendi gözlemcilerini göndermeye davet etmiştir.¹⁸⁶ Hıristiyanlar Birliği Sekreteryası, 22 Ekim 1962'den sonra Papa XXIII. John'un arzusu ile gerçek bir komisyon olarak kabul edilmiştir.¹⁸⁷

Komisyonlar, 14 Kasım 1960'da konsilin hazırlık devresi ile açılarak Roma'da ilk çalışma toplantıları yapmıştır. Hazırlık öncesi komisyonlara verilen sekiz bin dokuz yüz yetmiş iki öneri ve istekten başlayarak konsil taslağı hazırlanmıştır. Bir kardinalin başkanlık ettiği her komisyon, üyelerden ve müşavirlerden oluşmuştur. Bir komisyon tarafından benimsenen ve kaleme alınan her taslak, papanın başkanlık ettiği merkezi komisyona gönderilerek incelenmiştir. Papanın onayı ile metinler konsil babalarına takdim edilmiştir. Hazırlanan taslak üçte bir oyla red edildiğinde merkezi komisyon, bu taslağı onu hazırlayan komisyona düzeltmek için geri göndermiştir.¹⁸⁸

Merkezi komisyon, İlahiyat, piskoposlukların yönetimi, piskoposlukların rolü, rahip sınıfı, hıristiyan cemaatin, dini tarikatlar, sakrament ve Litürji disiplini, kilise etütleri ve seminerler, doğu kiliseleri, laiklerin misyonerliği konuları ile ilgili yetmiş taslağı konsilde görüşülmek üzere belirlemiştir.¹⁸⁹

“Karar taslakları önce komisyonlarda tartışılmış, daha sonra genel oturumlarda incelenmiştir. Her tartışılan taslak, şu beş kategorilik bir oylamaya tabi tutulmuştur:

1. Metni değerlendirmeye alma oylaması,
2. Her metin için önerilen ıslah tekliflerinin kabulü ya da reddi oylaması,
3. Metinlere giren ıslahatların oylanması,
4. Metnin kabulünün kurul tarafından nihai olarak oylanması,
5. Resmi yayın için yapılan oylama.

¹⁸⁴ Güngör, *a.g.e.*, s. 78.

¹⁸⁵ Aydın, *a.g.e.*, s. 58.

¹⁸⁶ Dvornik, *a.g.e.*, s. 84.

¹⁸⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 58.

¹⁸⁸ Dvornik, *a.g.e.*, s. 84.

¹⁸⁹ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 103.

Konsilde oylama çok önemli bir yer tutmuştur. I. Oturumda 33, II. Oturumda 94, III. Oturumda 150, IV. Oturumda 261 oylama yapılmıştır.”¹⁹⁰

“Bütün bu işler için merkezi komisyon yedi oturum yapmıştır. İlk toplantı 12 Haziran 1962’de yapılmıştır. Yedinci ve son oturum ise 20 Haziran’da sona ermiştir. Merkezi komisyonun son toplantısını bizzat papa kapatmıştır. Konsilde görüşülmek üzere yetmiş taslak belirlenmiştir. Papa kapanış konuşmasında, tüm taslak örneklerinin konsile katılacak olanlara daha önceden ulaştırılacağını ifade etmiştir.”¹⁹¹

2.8. II. VATİKAN KONSİLİ

11 Ekim 1962’de Saint Pietro Kilisesi’nde Papa XXIII. John’un konuşması ile konsil başlamıştır. Kilise’nin çağdaş dünyaya ayak uydurmasını sağlamak, Kilise ile halk arasındaki uçurumu kaldırmak, Kilise’de reform yapmak, ilimdeki ilerlemeden faydalanmak, Hıristiyan doktrinini çağdaş isteklere cevap verecek şekilde takdim etmek ve bölünmüş Hıristiyanları birliğe çağırarak konsilin toplanma amacı ve hedefi ile ilgili yapılan konuşmaların ana başlıklarını oluşturmuştur.¹⁹² Konsil, her yıl bir oturum olmak üzere dört oturum yapılmıştır. Bu konsil, katılımcıların çokluğu ve alınan kararların hem Katolik düşüncesine hem de uygulamalarına yaptığı etki bakımından önemlidir.¹⁹³

II. Vatikan Konsili’nde dört yasa, dokuz karar ve üç beyanat olmak üzere toplam on altı doküman kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bunlar şöyledir:

DÖRT YASA:

- I. Kilise (Lumen Gentium)
- II. Vahiy (Dei Verbum)
- III. Liturji (Sacra Sancta Synodus)
- VI. Bu zamanın dünyasında kilise (Gaudium et Spes)

DOKUZ KARAR:

- I. Piskoposların piskoposluk görevleri (Christus Dominus)
- II. Rahiplerin hayatı ve görevleri,

¹⁹⁰ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 103.

¹⁹¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 58.

¹⁹² Güngör, *a.g.e.*, s. 79.

¹⁹³ Mahmut Aydın, “*Vatikan Konsili*”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002, c. 26, s. 175.

- III. Rahiplerin formasyonu,
- IV. Dini hayatın yenilenmesi ve adaptasyonu (Perfectoe Caritatis) ,
- V. Laiklerin havariliği
- VI. Kilisenin misyonerlik faaliyeti (Ad Gentes)
- VII. Katolik doğu kiliseleri (Orientalum Ecclesiarum)
- VIII. Kiliseler birliği (Unitatis Reintegratio)
- IX. Sosyal iletişim vasıtaları

ÜÇ BEYANAT:

- I. Hıristiyan eğitimi
- II. Hıristiyanlık dışındaki dinler
- III. Dini hürriyet

11 Ekim ile 8 Aralık 1962 tarihleri arasında gerçekleştirilen birinci oturumda konsil babaları İncil'e göre İsa'da dünyayı yenileme konusunda endişeli olduklarını, insan hayatına büyük bir sosyal adalet getirmeyi ve milletler arası barışı temin etmeyi arzuladıklarını ifade eden bir mesaj yayınlamışlardır. Bu oturumda tartışılan en önemli konu ibadetin Latince dışında ana dilinde de yapılıp yapılamayacağı konusudur. İbadetlerde Latinceye devam etme kararı alınmıştır. Sakrament'lerin dağılımında ve ayinlerde halkın katıldığı kısımlarda yerli dillerinde kullanılması kabul edilmiştir. Diğer görüşülen taslak ise Hıristiyan Birliğidir. Konsilin birinci oturumu 8 Aralık 1962'de Papa XXIII. John tarafından kapatılmıştır.¹⁹⁴

Papa XXIII. John, 3 Haziran 1963'de ölünce yerine 21 Haziran da halefi VI. Paul* Papa seçilmiştir. İkinci dönem başlamadan önce Papa VI. Paul Katolik olmayan gözlemcilerin sayısını arttırmıştır. Tekliflerin onaylanması için üçte iki çoğunluk yerine, basit bir çoğunluk olması kabul edilmiştir. İkinci oturum 29 Eylül 1963'te yeni papanın konseyin hedeflerini yinelediği bir açılış töreni ile başlamıştır. Özellikle kilisenin rolünü ve hiyerarşisini, yenilenme ihtiyacını, Hıristiyanlar arasındaki birlik ihtiyacını ve çağdaş toplumdaki liderlerle diyalog ihtiyacını yeniden gözden geçirme gereği vurgulanmıştır. Oturumun ortasında, işlemleri daha da hızlandırmak ve daha geniş bir temsil oluşturmak için, her komisyondaki kişi sayısı yirmi dördten otuza çıkarılmıştır.

¹⁹⁴ Dvornik, *a.g.e.*, s. 86-87.

* **Papa VI. Paul:** Asıl adı Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini (d. 26 Eylül 1897, Concesio, İtalya - ö. 6 Ağustos 1978, Castel Gandolfo, İtalya). Papa VI. Paulus, 1963 - 1978 yılları arasında papalık yapmıştır. https://tr.wikipedia.org/wiki/VI._Paulus, (06.03.2019).

Bu oturumda kilisenin dogmatik anayasasında değişikliğe gidilerek ana dilde ibadete izin verilmiştir. Bu oturumda kilise hükümeti ve ekümenizm konuları tartışılmıştır. Papa IV. Paul, konsilin ikinci oturumunu 4 Aralık 1963'te kapatmıştır.¹⁹⁵

II. Vatikan Konsili'nin 14 Eylül - 21 Kasım 1964 tarihlerinde gerçekleştirilen üçüncü oturumunda kilise tüzüğü ele alınarak, I. Vatikan Konsili'nde "ex cathedra" (dinî görev yetkisi) ile sınırlı tutulan papanın yanılmazlığı dinî görev yetkisi dışına çıkarılmıştır.¹⁹⁶

Bu oturumda tartışılan bir diğer konu, kilisenin modern dünyadaki yeri olmuştur. Bu konuda etnik adalet, evliliğin amacı, bilimin özerkliği, teknolojik kültürün değeri ve modern savaş araçlarının küresel tehdidi gibi konularıyla ilgili taslak metinler hazırlanmıştır. Konsil delegeleri arasında yaşanan şiddetli tartışmalar sonucunda konsilin sonlarına doğru 21 Kasım 1964'te *Lumen Gentium* (kilisenin dogmatik anayasası) adlı metin, beş red oyuna karşılık iki bin yüz elli altı oyla kabul edilmiştir. Bu metin, kilisenin anayasası hükmünde olduğundan konsilin merkezî öneme sahip dokümanı kabul edilmiştir.¹⁹⁷

II. Vatikan Konsili'nin 4 Eylül - 8 Aralık 1965 tarihlerinde gerçekleştirilen son oturumunda Papa VI. Paul, kilise yönetimine yardım edecek olan Piskoposlar toplantısı yapmak istemiştir. Bu oturumda vahiy konusundaki dogmatik yasa, piskoposluk yasası, piskoposların piskoposluk harcamaları, Rahiplerin görevleri, Dini hayatın adaptasyonu, Rahiplerin Formasyonu, Laiklerin havariliği, kilisenin misyonerlik faaliyetleri, Hıristiyan eğitimi, diğer dinlerle Katolik kilisesinin ilişkilerine dayanan beyanat ve dini hürriyet görüşülen konu ve yasalardır.¹⁹⁸

Kilise'nin Hıristiyan olmayan dinlerle ilişkisini açıklayan deklarasyon konsil'in dördüncü oturumunda görüşülmüştür. Papa XXIII. John, kilise ile yahudilerin yakınlaşması düşüncesi taşıdığı için Kardinal Bea'den Yahudilerle ilgili bir doküman hazırlamasını istemiştir.¹⁹⁹ "Hıristiyan Birliği Üzerine" adıyla hazırlanan belge, konsil metninin bir parçası halinde 19 Kasım 1963'te konsil genel kuruluna sunulmuştur.²⁰⁰ Yahudiler hakkındaki taslak metin çok büyük tartışmalara sebep olmuştur. Üçüncü

¹⁹⁵ https://en.wikiversity.org/wiki/Vatikan_II&prev=search, (14.01.2019).

¹⁹⁶ Mahmut Aydın, "Konsil", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012, cilt: 42, s. 568.

¹⁹⁷ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 569.

¹⁹⁸ Dvornik, *a.g.e.*, s. 97-98.

¹⁹⁹ Mustafa Alıcı, *Müslüman-Hıristiyan Diyalogu*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 145.

²⁰⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 90.

Dünya Ülkelerinden gelen Piskoposlar, hazırlanacak taslak metinde ya bütün Hıristiyan olmayan dinlerden bahsedilmesini ya da hiçbir dinden bahsedilmemesini istemişlerdir. Bu baskılar sonucunda Papa VI. Paul taslak metni geri çekmiştir.²⁰¹

“Bunun üzerine Papa VI. Paul, Louis Massignon ve Robert Caspar gibi şarkiyatçıların telkiniyle, konsil komisyonundan Müslümanlarla ilgili bir metin hazırlamalarını istemiştir. Yahudilik, İslâmiyet, Hinduizm ve Budizm’e de yer verilerek hazırlanan metin, “Hıristiyanlıktan Başka Dinlerle İlişkiler Deklarasyonu” adı altında dördüncü oturumunda görüşülerek 28 Ekim 1965’te oy çokluğuyla kabul edilmiştir.”²⁰²

II. Vatikan Konsili ile II. Dünya Savaşı’nın ardından toparlanmaya çalışan Katolik Kilisesi, dünyanın yirminci yüzyıl itibariyle değiştiğini, gelişen bilim ve teknolojinin ve yaygınlaşan seküler hayat tarzının insanları dinî hayattan giderek uzaklaştırdığını anlamıştır. Konsil’de giderek güçlenen Komünizm’in insanlara dinsiz bir hayatı dayatmasının yol açacağı sonuçlar fark edilerek ilk defa muhatabını Katolik Kilisesiyle sınırlamayıp bütün insanlık muhatap olarak tespit edilmiştir.²⁰³

2.9. II. VATIKAN KONSİLİ’NDE KABUL EDİLEN DOGMATİK YASALAR-KARARLAR –BİLDİRİLER

II. Vatikan Konsili belgeleri, üç yıl süren ve dört genel oturum şeklinde cereyan eden konsil süresince farklı tarihlerde deklare edilmiştir. İsimlerini Latince ilk kelimelerinden alan ve üç gruba ayrılan söz konusu belgelerin adları ve ana başlıkları şunlardır:²⁰⁴

YASALAR

- a) Lumen Gentium - Kilise Hakkında Dogmatik Yasa – 21 Kasım 1964
- b) Dei Verbum - İlahi Vahiyle İlgili Dogmatik Yasa – 18 Kasım 1965
- c) Sacra Sanctum Concilium - Kutsal Litürji Yasası - 4 Aralık 1963
- d) Gaudium et spes - Modern Dünyada Kilise ile İlgili Pastoral Yasa – 7Aralık 1963

²⁰¹ Güngör, *a.g.e.*, s. 84.

²⁰² Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 91.

²⁰³ Kutay, *a.g.e.*, s. 35.

²⁰⁴ Bekir Zakir Çoban, “Nostra Aetate’nin Arkaplanı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi (DEUIFD)*, 2017, S. 46, s. 9.

BİLDİRİLER (DECLARATIONS)

- a) Gravissimum Educationis-Hıristiyan Eğitimi– 28 Ekim 1965
- b) Nostra Aetate- Kilisenin Hıristiyanlık Dışındaki Dinler -28 Ekim 1965
- c) Dignitatis Humanae - Dini Özgürlük – 7 Aralık 1965

KARARLAR (DECREEES)

- a) Inter Mirifica- Toplumsal Medya İletişimi –Aralık 1963
- b) Unitatis Redintegratio- Ekümenizm Üzerine Karar, Hıristiyan Birliği – Kasım 1964
- c) Orientalium Ecclesiarum-Doğu Tarzı Ayin Yapan Katolik Kiliseler-21 Kasım 1964
- d) Ad Gentes-Kilisenin Misyonerlik Faaliyetleri -7 Aralık 1965
- e) Pyresbyterorum Ordinis-Rahiplerin İdaresi ve Yaşam Tarzı -7 Aralık 1965
- f) Apostolicam Actuositatem- Laiklerin Havariliği -18 Kasım 1965
- g) Christus Dominus-Piskoposların Kilisedeki Çobanlık Görevi - 28 Ekim 1965
- h) Optatam Totius-Rahiplerin Eğitimi - 28 Ekim 1965
- ı) Perfectae Caritatis- Dini Hayatın Adaptasyonu ve Yenilenmesi -28 Ekim 1965²⁰⁵

2.9.1. *Lumen Gentium* “Kilise Konusundaki Doğmatik Yasa”

Bu konudaki dogmatik yasa, 21 Kasım 1964 'de yürürlüğe girmiştir. Bu yasa etrafında şu konular ele alınmıştır:

I- Kilise'nin Sırrı

Kilise'nin tanımı yapılarak görevleri belirlenmiştir. Tüm insanların, Mesih İsa'nın şahsında tam bir birliğe kavuşabilmeleri için, Kilise'nin görevlerini yapması gerektiği ifade edilmiştir. Hükümdarlık Vahyinin çok önceden Eski Ahit'te önerildiği ve Peygamberlerin Kitaplarında defalarca benzeşimlerle haber verildiği gibi, günümüzde kırsal ve tarımsal yaşamın örneklerinden, aile ve evlilik gibi toplumsal kurumların yapısından görsel ifadelerle Kilise'nin iç doğası tanıtılmaktadır.²⁰⁶

Kilise, bir ağıla benzetilmiştir. Bu ağıla girebilmek için gerekli ve tek kapı Mesih İsa'dır. Kilise, Tanrı'nın Çiftliği ya da Tarlası olarak görülmektedir. Çoğu kez

²⁰⁵ Çoban, *a.g.e.*, s. 197-199.

²⁰⁶ *Lumen Gentium*, Madde 2.

Kilise, Kutsal Kitap'ta “Tanrı'nın Binası” olarak adlandırılmıştır. Mesih İsa kendisini, inşaatçılar tarafından reddedilen ama temel taşına dönüşen taşla benzetmiştir.²⁰⁷

Kilise, Havariler tarafından bu taş üzerine inşa edilmiştir. Tanrı'nın Evi yani Tanrı'nın ailesinin oturduğu yer, Kutsal Ruh için Tanrı'nın İkametgâhı, insanlarla Tanrı'nın bir araya geldiği konut ve Kilise Babalarının taştan tapınaklarda biçimleyerek yücelttikleri kutsal kent, Yeruşalem'e benzetilen Kutsal Tapınaktır.²⁰⁸

II-Tanrı'nın Cemaati:

Tanrı, insanları bireysel olarak aralarında herhangi bir bağ olmaksızın kurtarmayı ve kutsamayı değil, onlardan hakikatin içinde kendisini tanıyan ve imanla hizmet eden bir halkı inşa etmeyi istemiştir.²⁰⁹

“Kilise herhangi bir cemaat değildir. O, Tanrının cemaatidir. İnsanlar, inançları, dilleri, ırkları ayrı olan Tanrının yeni cemaatini oluşturmaya çalışmışlardır. Hz.İsa, Tanrının tüm dağılmış çocuklarını bir birlik içinde toplamak için ölmüştür. Bu birliği meydana getiren millet, tüm dünyaya uzanmakta ve tüm kültürleri kuşatmaktadır. Kiliseler vaftiz ve sakramentlerle büyüyen organik canlılardır. Kilise, tüm dünyanın Tanrının cemaati olması için dua etmektedir.”²¹⁰

III- Piskoposluk

Piskoposlar, doktrinin öğretmenleri, kutsal kültün rahipleri ve Kilise yönetiminin sorumluları olarak, çobanların bulunduğu sürüye Tanrı'nın yerinde başkanlık ederek, kendileriyle işbirliği yapan rahipler ve Diakozlar'la* birlikte toplumsal hizmeti yüklenmişlerdir. Havarilerin içinde Lider olan Petrus'a kişisel olarak verilmiş olan ve O'nun haleflerine iletilmesi gereken sürekliliğin muhafaza edilmesi

²⁰⁷ Lumen Gentium, Madde 6.

²⁰⁸ Lumen Gentium, Madde 6.

²⁰⁹ Lumen Gentium, Madde 9.

²¹⁰ Mehmet Aydın, *a.g.e.*, s. 63.

* **Diakoz:** Hıristiyanlığın rahiplik hiyerarşisinde, piskopos ve normal rahiplerden sonraki grupta yer alan bir rahip. Diyakoz olarak da adlandırılan diakonlar, erken dönemlerde fakirlere sadaka dağıtmak ve benzeri işleri yürüten kilise görevlileriydi. Günümüzde ise günlük ibadetlerde rahiplere yardımcı görevini üstlenirler. Diakonların statüsü kiliseden kiliseye değişiklik gösterir. Bazı kiliselerde diakonluk sürekli bir görev olarak görülüp bu göreve atamalar yapılırken bazı kiliselerde ise diakonluğun rahipliğe hazırlık dönemi olduğu düşünülür.

Gündüz, “*Diakoz*”, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 66.

gerekmektedir. Piskoposların kutsal kuruluğu sonsuza dek sürdürmesi gereken Kilise'yi otlatma görevi de kalıcıdır.²¹¹

Bütün piskoposlar, iman birliğini, Kilise'ye ait disiplini sağlamaya ve korumaya; inananlara Mesih İsa'nın Mistik Bedeni'nin tümüne ve özellikle de adalet için eziyet gören, ıstırap çeken ya da yoksul olan uzuvları sevmesini öğretmek zorundadır. Ayrıca Piskoposlar Kilise'ye ait her türlü faaliyeti, özellikle de tüm insanlar için hakikat ışığının doğmasına çaba harcayarak, imanın yükselmesini sağlamalıdır.²¹²

Piskoposluk müessesesi dinsel yönetim içinde ve öğretimde, Havarilerin Topluluğu'nun yerine geçtiği ve Roma'daki Piskopos ile mutabık bulunması koşuluyla, Papa'nın onayı alınmaksızın kullanılmayacak olan en yüce yetkiye sahiptir. Mesih İsa, Kilise'nin temel taşı ve sorumlusu olarak yalnız Simon Petrus'u koymuş ve bütün sürüsünün çobanı yapmıştır.²¹³

IV-Laikler

Laik sözcüğü, Kilise içinde yasallaştırılmış rahiplik ve ruhbanlık uzuvları dışında vaftizle Mesih İsa'yla yek vücut olan, Tanrı'nın Halkı'nı meydana getiren, imkanlarına göre Mesih İsa'nın hükümdarlık, peygamberlik ve rahiplik görevine katıldıklarından dolayı, Kilise'nin içinde ve dünyada Hıristiyan halkına özgü işleri kendi açılarından yerine getiren bütün insanları kapsamaktadır.²¹⁴

Laik inananların hiyerarşi dışında bulunmaları nedeniyle taşıdıkları sivil karakter, yalnızca laiklere ait ve özgüdür. Kutsal ruhbanlığa bağlı din adamları, ara sıra da olsa herhangi bir mesleği sürdürerek dünyevi işlerle uğraşmakla birlikte özel eğilimleri dolayısıyla kutsal bir görevi üstlenmiş bulunmaktadırlar.²¹⁵

Laik inananlar, tanrısal lütüfkârlık nedeniyle, her şeyin Efendisi olmasına karşın hizmet edilmek için değil, hizmet etmiş olmak için Mesih İsa'nın kardeşidirler.²¹⁶

²¹¹ Lumen Gentium, Madde 20.

²¹² Lumen Gentium, Madde 23.

²¹³ Lumen Gentium, Madde 22.

²¹⁴ Lumen Gentium, Madde 31.

²¹⁵ Lumen Gentium, Madde 31.

²¹⁶ Lumen Gentium, Madde 33.

V-Kutsallığa Çağrı

Mesih İsa, içinde bulunan koşullar ne olursa olsun, bütün öğrencilerine birer yaratıcısı ve yetkinleştiricisi olduğu yaşamının kutsallığını vaz etmiştir. Mesih İsa, tüm insanları kalbiyle, ruhuyla, aklıyla ve olanca gücüyle Tanrı'yı sevmeye davet etmiştir.²¹⁷

Hangi durum ve düzeyde olurlarsa olsunlar, sevginin mükemmelliğine ve Hıristiyan yaşamın bütünlüğüne, bütün inananlar çağrılmışlardır. İnananlar bu kutsallık vasıtasıyla, yeryüzü toplumu içinde daha insancıl bir yaşam biçimine kavuşmaktadır. Bu mükemmelliğe ulaşmak için inananlar, Peder'in iradesine itaat eden Mesih İsa gibi O'nun suretine uyarak Tanrı'nın şanına ve herkesin hizmetine cömertçe adanmaları gerekir. İnananlar, bu mükemmelliğe ulaşmak için bütün güçlerini kullanmalıdır. Böylece Tanrı'nın Halkı'nın kutsallığı, Kilise Tarihi boyunca pek çok Aziz'in yaşamıyla parlak bir biçimde kanıtlandığı gibi bereketli ürünlerde de artma gösterecektir.²¹⁸

VI-Dindarlar

Tanrı'ya adanmış bekârlık, yoksulluk ve itaate ilişkin İncil Öğütleri birer tanrısal armağandır. Kilise, Kutsal Ruh'un yol göstericiliğindeki yetkisiyle, sözü geçen öğütlerin yorumlanmasına, uygulanmasına, düzenlemesine ve bunlarla yaşamın sabit biçimlerini sağlamlaştırmasına daima özen göstermektedir. Kilise'nin tanrısal ve hiyerarşik kuruluşu incelendiğinde, yukarıda sözü edilen rahipliğin, ruhbanlığın ve laikliğin ayrı bir hal olmadığı görülmektedir. İnananların, Kilise yaşamının içinde bu özel armağandan yararlanmaya ve kendi olanakları ölçüsünde kurtarıcılık görevine yardım etmeye Tanrı tarafından çağrıldığı ifade edilmektedir.²¹⁹

İnanan kişi dinsel yemin ya da doğası nedeniyle, yemine benzeyen başka kutsal bağlarla üç İncil öğüdü olan yoksulluk, bekârlık ve itaatin yerine getirilmesinde kendisini zorunlu tutmalıdır. Böylece Tanrı'nın şanı, şerefi, hizmeti için yeni ve özel bir payeyle seçildiğini hissederek her şeyden çok sevilen Tanrı'ya kendisini bütünüyle adanmalıdır. Ayrıca, bu dinsel konum (Rahiplik) bütün dünyevi işlerin ve en yüce gerekliliklerin üzerinde Tanrı'nın Hükümdarlığının yükselişini özel bir şekilde ilan etmektedir. Ayrıca bütün insanlara hayranlık verici bir biçimde varlığını belirten Kutsal

²¹⁷ Lumen Gentium, Madde 40.

²¹⁸ Lumen Gentium, Madde 40.

²¹⁹ Lumen Gentium, Madde 43.

Ruh'un sonsuz kudretini ve hükmeden Mesih İsa'nın erdeminin ulaşılmaz büyüklüğünü de kanıtlamaktadır. Sonuç olarak, İncil'in öğütlerinin uygulamasıyla meydana gelen böyle bir Kilise'nin hiyerarşik yapısı Kilise'nin kutsallığıyla sınıksızlığa bağlantılı ve yaşamın temel nedenidir.²²⁰

VII-Yürüyen Bir Cemaat

Tüm Hıristiyanlar, laikler, dindarlar, rahipler, piskoposlar ve Papa krallığa doğru yol almaktadır. Hıristiyan dindarlar, Tanrı'nın cemaatine daha derin bir şekilde dâhil olmaktadır. Bütün inananlar kutsallığa davet edilmiştir. Bunun için Hıristiyan dindarlar da bir gün Tanrı'nın hayatına iştirak edecektir. Yaşadıkları Hıristiyan hayatı onları, sakramentlerin de yardımı ile biçimlendirecektir.²²¹

VIII-Bakire Meryem

II. Vatikan konsili bakire Meryem'i, kilise sırrının merkezine yerleştirmiştir. Bunun için Meryem, İsa'nın ve Kilisenin sırrı içinde anlaşılmalıdır. Meryem, Hıristiyan cemaat için kurtuluş işareti olmuştur. O, hayatında, anne aşkının modelidir. Meryem, en eski zamanlardan bu yana Mesih İsa'nın Annesi olduğu için "Tanrı'nın annesi" sıfatıyla saygınlığıdır. Bu yüzden çeşitli tehlikeler ve sıkıntılar içinde Tanrı'ya yakaran bütün inananlar O'nun koruyucu yardımına sığınmaktadır.²²² Konsilin sonunda Papa VI. Paul, Meryem'i "Kilise Annesi" olarak kabul eden dogmatik bir yasa ilan etmiştir.²²³

2.9.2. *Dei Verbi*um "İmanın Kaynakları Yasası"

İmanın Kaynakları Yasası 18 Kasım 1965'te kabul edilmiştir. VI. Paul tarafından yürürlüğe konan bu yasanın hazırlanma süreci de oldukça meşakkatli olmuştur. Yasa için çokça çalışılmış ve beş farklı süreçten geçtikten sonra son şekli verilmiştir. Yasanın beşinci metni yani son şekli 6 oya karşı 2344 oyla kabul edilmiştir.²²⁴ Bu yasada alınan dokuz karar ise şöyledir:

²²⁰ Lumen Gentium, Madde 43.

²²¹ Lumen Gentium, Madde 50.

²²² Lumen Gentium, Madde 66

²²³ Mehmet Aydın, *a.g.e.*, s. 66.

²²⁴ Dağlı, *a.g.t.*, s. 65.

I- İncil Vahyi

Tanrı kendi iyiliği ve bilgeliği içinde, insanların Kutsal Ruh ile Peder'i kabul ederek ilahi tabiata paydaş olabilmesi için Mesih İsa vasıtasıyla kendisini açıklamayı ve kendi isteğinin saklı amacını bize bildirmek istemiştir. Bu vahiy sayesinde görünmez olan Tanrı, sevgisinin cömertliği ile insana bir arkadaş gibi konuşur ve onların arasında yaşar. Vahiy'in bu planı içsel olarak birlikte bulunan eylemlerle ve sözlerle gerçekleşir. Sözler içerdikleri gizemi açıklığa kavuştururken, ortaya çıkan kurtuluş hikâyesi Tanrı tarafından nakşedilir. Öğreti tasdik edilerek gerçek sözlerle anlatılır.²²⁵

Tanrı, İbrahim'i kendisinden büyük bir ulus yaratmak üzere göndermiştir. Tanrı, Atalar, Musa ve peygamberler döneminde kendisini tek, yaşayan, gerçek Tanrı, koruyucu baba, tek adil olarak tanıtmıştır. Tanrı kendisi tarafından vaat edilen Kurtarıcı'yı beklenmesini isteyerek yüzyıllar boyunca İncil'in yolunu hazırlamıştır.²²⁶

II- Tam Vahiy Olan İsa

Tanrı tüm insanları aydınlatsın diye ebedi söz olan Oğlu'nu göndermiştir. Böylece insanlar arasında yaşayıp onlara Tanrı'nın şahsiyetini anlatabilecektir. Bu nedenle İsa Mesih, Vücut Bulan Kelam olarak gönderilmiştir. O, Tanrı'nın sözlerini söyleyerek Peder'in kendisine yapması için verdiği kurtuluş işini tamamlar.²²⁷

İsa'yı görmek Peder'i görmektir. Bu nedenle kendisinin hazır bulunuşu ve tezahürü yoluyla yaptığı tüm işi sayesinde İsa kusursuz vahiydir. Sözleri ve işleri, belirtileri, harikaları, ölümü ve ölümden şanlı dirilişi ve en sonunda gerçeğin ruhunu gönderişiyle o kusursuz vahiydir. İsa Mesih, bizi günahın karanlığından ve ölümden özgür kılmak ve ebedi yaşama diriltmek için Tanrı'nın bizimle olduğunu duyuran vahiy ilahi tanıklığıyla tasdik etmektedir.²²⁸

III- Vahyin İntikali

Tanrı, tüm ulusların kurtuluşu için vahyettiği emirlerinin, tam bir bütünlük halinde daima uyularak tüm nesillere aktarılacağını görmüştür. Tanrı'nın tüm vahyinin

²²⁵ Dei Verbum, Madde 2.

²²⁶ Dei Verbum, Madde 3.

²²⁷ Dei Verbum, Madde 4.

²²⁸ Dei Verbum, Madde 4.

kendisinde tamamlanan Mesih İsa, Havarilere, kurtarıcı gerçeklerin ve ahlaki öğretilerin kaynağı olan bu İncil'i tüm insanlara ilan etmeleri için görevlendirmiştir.²²⁹

Bu ifadelerle II. Vatikan Konsili, İsa'nın getirmiş olduklarının havariler ve havari görevi icra eden insanlarla tüm insanlığa ilan görevi verildiği beyan edilmiştir. Yine II. Vatikan Konsili'ne göre, havarilerin ölümü ile tanrısal vahiy kesilmemiştir. İncil, kesintisiz ve canlı şekilde kilisede muhafaza edilmektedir. Bu sebeple, havariler, piskoposların halefleri olarak aynı görevi sürdürmektedirler.²³⁰

IV- Gelenek ve Kutsal Kitap

Kutsal Gelenekler ve Kutsal Yazılar arasında yakın bir bağlantı vardır. Piskoposlar sayesinde kilise, Tanrı'nın sözü kendisinde tamamına erişene dek ilahi gerçeğe doğru ilerlemektedir. Kutsal gelenek ve kutsal kitap her ikisi de aynı ilahi kaynaktan gelip, aynı sona doğru yönelmektedir. Kutsal kitap, Kutsal Ruh'un ilahi esinlemesi altında yazılmıştır. Kutsal Gelenek de Mesih İsa'ya emanet edilen Tanrı Sözü ve Havarilere verilen Kutsal Ruh'un ışığı tarafından yönlendirilerek ilan edilmiştir. Havariler Tanrı'nın sözünü imanla muhafaza eder, açıklar ve daha yaygın bir şekilde bilinir kılar. Sonuç olarak, Kilise kendisine vahyedilen her şeyin kesinliğini sadece Kutsal Yazılar'dan çekip çıkarmaz. Hem Kutsal Gelenek, hem de Kutsal Yazılar aynı sadakat ve saygı hisleriyle kabul edilmelidir.²³¹

V - Kilise ve Öğretme Yetkisi

Tanrı Sözü'nün aslına uygun olarak yazılı ya da sözlü yorumlanması konusu, Mesih İsa adına faaliyet gösterme yetkisini elinde tutan Kilise'nin yaşayan öğretme görevine emanet edilmiştir. Bu öğretme görevi Tanrı Sözü'nden üstün değildir, fakat onun hizmetindedir. Kilise sadece kendisine verilmiş olanı öğretmektedir. Kilise Tanrı Sözü'nü sadakatle dinleyerek ilahi taahhülle uyum içinde ve Kutsal Ruh'un yardımıyla onu imanla açıklar. Bu nedenle Kutsal Gelenek, Kutsal Yazılar ve Kilise'nin öğretme yetkisi uyum içindedir. Biri olmadan diğeri ayakta duramaz. Kutsal Gelenek ile Kutsal

²²⁹ Dei Verbum, Madde 7.

²³⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 68.

²³¹ Dei Verbum, Madde 9.

Yazılar birlikte ve her biri ayrı ayrı tek Kutsal Ruh'un hareketi altında ruhların kurtuluşuna etkin bir şekilde katkıda bulunurlar.²³²

“Kilise, doğru öğretiyi sadece kutsal kitaptan almamaktadır. Doğmalar tarihinin ispat ettiği gibi papalar, piskoposlara danışarak yaptığı araştırmalarda da gerçek öğreti elde edilebilir. Örneğin "Meryem'in Temiz Hamileliği" ve "Bakire Meryem'in Göğe çıkması" olayında olduğu gibi, kutsal kitap bütün geleneği ihtiva etmemektedir.”²³³

VI- Kutsal Yazı, İlham Edildiği Kaynak ve İlahi Yorum

Kutsal Yazılarda bulunan ve sunulan vahyedilmiş ilahi gerçekler, Kutsal Ruh'un ilhamı altında yazılarak ortaya çıkmıştır. Kutsal Anne Kilisesi, havarilerin inancına güvendiği için hem Eski hem de Yeni Antlaşma kitaplarını bütünüyle ve tüm parçalarıyla muhafaza etmektedir. Kutsal yazılar, Kutsal Ruh'un ilhamı ile yazıldıkları için belli biçimde yazılırlar. Kutsal yazılar Kilise'nin kendisine teslim edilmiştir. Kutsal Yazılar'ın tümü Tanrı esinlemesidir ve öğretmek, azarlamak, yola getirmek, doğruluk konusunda eğitmek için yararlıdır.²³⁴

Kutsal Yazılar, Kutsal Ruh etkisi altında yazılmış olduğu şekilde okunur. Kutsal Yazılar yorumlanırken kutsal metinlerin anlamı doğru bir şekilde verilmelidir. Kutsal Yazıların tümünün içeriğine ve bütünlüğüne aynı şekilde dikkat gösterilmelidir.²³⁵

VII- Eski Ahit

Eski Ahit, Mesih İsa'nın tesis ettiği Kurtuluş döneminden önceki insanlığın durumu uyarınca, tüm insanlara Tanrı'yı tanıtır ve Tanrı'nın insanla olan adil ve merhametli ilişkisini açıklar. Bu kitaplar her ne kadar geçici ve tamamlanmamış unsurlar içeriyor olsa da bize gerçek ilahi bilimi gösterir.

Eski Ahit yaşayan Tanrı'nın duygusunu verir. Tanrı hakkında yüce öğretilerin olduğu bir bellek içerir. İnsan yaşamı hakkında bilge sözler ve hayranlık uyandıran dualar bulunur. Eski Ahit'te kurtuluşun gizemi saklı bir şekilde mevcuttur. Hıristiyanlar Eski Ahit'i derin bir saygıyla kabul etmelidir.²³⁶

²³² Dei Verbum, Madde 10.

²³³ Aydın, *a.g.e.*, s. 68.

²³⁴ Dei Verbum, Madde 10.

²³⁵ Dei Verbum, Madde 10.

²³⁶ Dei Verbum, Madde 15.

VIII- Yeni Ahit

Tanrı'nın kudreti olan Tanrı Sözü Yeni Antlaşma yazılarında en mükemmel şekliyle kudretini belirtmekte ve göstermektedir. Mesih İsa, Tanrı Krallığını tesis ederek, Tanrı'yı ve kendisini yaptıklarıyla ve sözleriyle tanıtmıştır. Ölümü, dirilişi, göğe yükselişiyle ve Kutsal Ruh'u göndermesi sayesinde işini tamamlamıştır.²³⁷

Dört İncil olan Matta, Markos, Luka ve Yuhanna imanın temelini oluşturmaktadır. Bu dört İncil, göğe alınacağı güne dek Mesih İsa'nın insanlar arasında yaşarken, insanların ebedi kurtuluşu için yaptıklarını ve öğrettiklerini tereddüde düşmeksizin imanla aktarmış, kararlı bir şekilde tam olarak muhafaza etmiş ve muhafaza etmeye devam etmektedir.²³⁸

Bu dört İncil'in yanı sıra Yeni Antlaşma Kanunu, Tanrı'nın bilge planına göre Mesih'in Rab oluşunu tasdik eden bu olayları, Kutsal Ruh'un ilhamı altında yazılmış olan Aziz Pavlus'un mektuplarını ve diğer Havarisel yazıları da ihtiva eder. Aziz Pavlus'un mektupları ve Yeni Ahit'in diğer yazıları İncilleri tamamlamaktadır.²³⁹

IX- Kilise Hayatında Kutsal Kitap

Kilise, bizzat İsa'nın bedeni olarak daima kutsal kitaplara saygısını göstermiştir. Kilise her zaman Kutsal Yazıları kutsal gelenekle birlikte korur ve imanın en üst kuralı olarak bu şekilde devam etmesini sağlar. Bu nedenle Hıristiyan inancının kendisi gibi, Kilise'nin bütün vaazları Kutsal Yazılar tarafından beslenmiş ve düzenlenmiş olmalıdır.²⁴⁰

Hıristiyan inananlar için, Kutsal Yazılar'a kolaylıkla erişim olanağı sağlanmalıdır. Bu nedenle Kilise, en başından beri Eski Antlaşma'nın Yunan dilindeki çevirisini kabul etmiştir. Ayrıca Doğu dillerine ve özellikle Latin dilindeki çevirisine önem vermiştir. Kilise, Tanrı Sözü'nün her zaman ulaşılabilir olması için, farklı dillere uygun ve doğru çevirilerinin yapılmasının uygun olduğunu ifade etmiştir.²⁴¹

²³⁷ Dei Verbum, Madde 17.

²³⁸ Dei Verbum, Madde 18-19.

²³⁹ Dei Verbum, Madde 20.

²⁴⁰ Dei Verbum, Madde 21.

²⁴¹ Dei Verbum, Madde 22.

2.9.3. Sacrosanctum Concilium “Dua Ve Kilise Liturjisi”

“4 Aralık 1963'te yayınlanan ve ayinlerin icrası meselesinin yeniden tanımlandığı bu yasada, dindarların ayine katılımının teşviki ele alınmıştır. Bu vesileyle gündeme getirilen ibadet ve ayinlerin dili meselesi sonucunda dindarların kendi kullandıkları günlük dille ibadet edebilmeleri düzenlenerek kabul edilmiştir. Latince'nin yegâne ibadet dili olmasından vazgeçilmesi önemli tartışmalara sebep olmuştur.”²⁴²

I-Litürji

Litürji, çeşitli dinlerdeki düzenli ayin ve ibadetleri, günlük ritüelleri ifade etmekte kullanılır.²⁴³ Bu yasa ile kilise hayatında idare yönünden yeni bir çağ açılmıştır. İsa Mesih'in ayinde, ruhbaniyette ve Evharistik türler altında en yüksek seviyede Katolik inanç doktrinine göre hazır bulunmaktadır. Örneğin, biri vaftiz olduğu zaman, vaftiz yapanın bizzat İsa olduğuna, vaftiz esnasında İsa Mesih'in sözleriyle mevcut olduğuna, Kilise'de kutsal kitaplar okunduğu zaman konuşanın yine İsa Mesih olduğuna, kilise de dua edildiğinde ve mezmurlar söylediğinde İsa Mesih'in hazır olduğuna inanılmaktadır. II. Vatikan Konsili, litürjiyi, İsa Mesih'in ruhban görevinin icrası olarak telakki etmiştir.²⁴⁴

II- Litürjinin Islahı

4 Aralık 1963'de kabul edilen litürji yasası ile dini metinler ve dini ayin usulleri daha açık bir şekilde ortaya koyulmak istenmiştir. Katolik Kilisesine göre litürji, inayet meyvelerini taşıyabilmesi için oraya bütün Hıristiyanların aktif ve bilinçli olarak katılmalıdır. Trent konsilinden itibaren litürji hep aynı kaldığı için ıslah edilmek istenmiştir. Böylece Hıristiyan halkın, mümkün olduğu ölçüde ibadet dilini anlamaları, ayinlere aktif ve tam olarak katılmaları sağlanmış olacaktır.²⁴⁵

Bu yüzden Konsil litürji ile şu kararları almıştır:

²⁴² Taşpınar, *a.g.m.*, s. 111.

²⁴³ Gündüz, *a.g.e.*, s. 236.

²⁴⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 69.

²⁴⁵ Aydın, *a.g.e.*, s. 70.

1. Kutsal Ayin'deki düzenleme, yasalarla, Kilise'nin yetkisine bağlılıkla yapılmıştır.
2. Belirli sınırlar içinde Litürji'de yapılan düzenleme Piskoposluk birimlerine aittir.
3. Hiç kimse Litürji'ye hiç bir şey ekleyemez, çıkartamaz ya da değiştiremez.²⁴⁶

III-Hıristiyan Cemaatin Aktif İştiraki

Kilise, tüm inananların ayin tabiatının gerektirdiği şekilde tam bir bilinçle ve aktif katılımı Litürjik kutlamaya yönlendirilmiş olmalarını istemektedir. Seçilmiş soy, kutsal ulus ve kurtarılmış halk olan Hıristiyan halkının bu şekilde litürjiye katılımı vaftizlerinin gerektirdiği bir hak ve yükümlülüktür. Kutsal ayinlerin yapılırken halkın tam ve aktif katılımı her şeyden önemlidir. Litürji'nin tüm etkisinin ortaya çıkabilmesi için inananların ona uygun bir şekilde katılması gerekir.²⁴⁷

Halkın ayinlere aktif katılımının teşvik edilmesi için davranışlar, jestler ve vücut diliyle gerçekleştirilen ifadeler önemlidir. Halkın karşılıklı hamdetme, mezmurlar, nakaratlar ve ezgilere de katılmaları için cesaretlendirilmelidir. Ayinlerde gerekli yerlerde saygılı bir şekilde sessizlik gösterilmesine dikkat edilmelidir.²⁴⁸

IV- Liturji Dili

Yürürlükte kalan özel yasayla Latin Dili'nin kullanımı latin ritlerinde muhafaza edilmiştir. Ayinlerde, kutsal sırların yerine getirilişinde ya da litürjinin diğer bölümlerinde ana dilin kullanımı insanlara büyük bir avantaj sağlayacağı için bu görevin sınırları genişletilmiştir. Bu uygulamanın önce okuma ve yönergelere, sonra dua ve ezgilere uyarlanmıştır.²⁴⁹

Ayinler de ana dilin kullanımı düzenlenişine bağlı olarak sonraki bölümlere uzanabilir. Yetkili bölgesel kilise makamı tarafından gerekli görüldüğünde ve karar alındığında, yerel dillerin kullanımı için de bu normlar yerine getirilebilir. Bu normlarla ilgili kararnamelerin, Papalık Makamı tarafından onaylanması gereklidir. Latince metinlerin, Litürji'de kullanmak üzere ana dile tercüme edilmiş hallerinin yetkili bölgesel kilise yönetimi tarafından onaylanması kararlaştırılmıştır.²⁵⁰

²⁴⁶ Sactosanctum Concilium, Madde 30.

²⁴⁷ Sactosanctum Concilium, Madde 11-14.

²⁴⁸ Sactosanctum Concilium, Madde 30.

²⁴⁹ Sactosanctum Concilium, Madde 36.

²⁵⁰ Sactosanctum Concilium, Madde 36.

V- Piskoposluk Ve Paroisses

Piskopos, cemaatinin en büyük rahibidir. Piskoposun temsil ettiği bölgede aynı ibadet ruhu tatbik edilmelidir. Piskoposlar, bölgelerinde paroissesler (bölge kiliseleri) kurmalıdır. Bu anlamda paraoisses, bir rahibin idaresi altındaki mahalli teşkilatlardır.²⁵¹

Piskopos, Mesih İsa'da yaşamlarının bir yolla kaynaklandığı ve Mesih İsa'ya bağlı olan sürünün baş çobanıdır. Bu nedenle piskopos, mahalli kilisenin litürjik yaşamına saygı göstermelidir. Kilisenin bu durumu, Tanrı'nın kutsal halkının, tek bir duada, sunakta, piskoposun etrafındaki ruhbanlarla ve onların görevlerinde litürjik kutlamaya tam bir aktiflikle katılmasını amaçlamaktadır.²⁵²

VI - Evharistiya* Sırrı

“II. Vatikan Konsili'nin aldığı karara göre, liturjinin ustası İsa'dır. Bunun için İsa sakramentlerde daima hazır. İsa, son gecede, etinin ve kanının evharistik kurbanını tesis etmiştir. Bunu da, geleceği dünyanın sonuna kadar, asırlar boyunca Hac'ın takdisinin devamı için yapmıştır. Ayrıca İsa, sevgili eşi olan kiliseye, ölüm ve dirilme hatırasını emanet olarak tevdi etmiştir.”²⁵³

Kilise, Mesih İsa'ya inananların, ayinlerde sadece yabancılar ya da sessiz seyirciler olarak kalmalarını istememiştir. İnananların ayinlerin ve duaların iyi bir şekilde anlaşılması için tam bir sadakat ve işbirliği içinde, yaptıklarının bilinciyle kutsal eylemde yer almalarını istemiştir. Özellikle Pazar günlerinde, büyük bayramlarda kutlanan ayinlerde ve Kurban ayininde pastoral olarak etkili olması için inananların içtenlikle ve aktif olarak katılımını kolaylaştıracak şekilde ibadetlerin gözden geçirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu amaçla ayinler özlerini korumaya dikkat edilerek sadeleştirilecektir. Halkla kutlanan ayinlerde, onların ana dilini kullanmak için uygun bir yer tahsis edilecektir.²⁵⁴

²⁵¹ Aydın, *a.g.e.*, s.70.

²⁵² Sactosanctum Concilium, Madde 41.

* **Evharistiya:** “Şükran” anlamına gelen Evharist, Hıristiyan ayinleri arasında merkezi bir role sahiptir. Bu sakrament için kullanılan diğer isimler ise “Komünyon Ayini”, “Kutsal Komünyon”, “Mass”, “Rabbin Akşam Yemeği” ve “Ekmek şarap Ayini”dir. İsa'nın havarileriyle yediği son akşam yemeğine nispeten düzenlenen bu ayin, çok erken dönemlerden itibaren Hıristiyanlarca düzenli olarak yapılan bir sakrament olagelmiştir. Bu ayin bir Hıristiyan için İsa Mesih'in eti ve kanıyla bütünleşmek anlamını taşır. Gündüz, “*Evharistiya*”, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Konya, 1998, s. 122.

²⁵³ Aydın, *a.g.e.*, s. 71.

²⁵⁴ Sactosanctum Concilium, Madde 48-54.

VII- Diğer Sakramentler

Kutsal Sırların Amacı, Mesih İsa'nın bedenine katılarak, sonunda Tanrı'ya sunmak üzere insanın kutsallaştırılmasıdır. Bunlar imanı besleyen, güçlendiren, vurgulayan sözler ve unsurlardır. Bu nedenle "imanın kutsal sırları" diye adlandırılırlar. Bu sırları büyük bir etkinlikle kutlamak, bu lütfu en verimli şekilde almak, Tanrı'ya gerektiği gibi tapınmak ve merhamet işleri yapmak iman eden kişi için önemlidir. Bu nedenle iman eden kişiyi beslemek üzere kurulmuş olan bu kutsal sırların işaretlerini kolaylıkla anlamak ve bu kutsal sırlara büyük bir istekle, sıklıkla katılmak büyük öneme sahiptir.²⁵⁵

Hıristiyanlıktaki son yağlama*, hasta sakramenti olarak adlandırılabilir. Bu sakrament, hıristiyanın ihtiyarlıkta ve ölüm tehlikesinde de yapılabilir. Evlenme Merasiminin ayinle yapılması kararı da alınmıştır. Fakat bu merasimin, milletlerin ve ülkelerin âdetlerine göre de yapılabileceği ifade edilmiştir.²⁵⁶

VIII- Şükran Duası

Mesih İsa, tüm insanlık topluluğunu kendisine bağlayarak onu kendi ilahi övgü ezgisiyle birleştirmiştir. Mesih İsa, Kilisesi aracılığıyla kâhinlik görevini yerine getirdiği için, Kilise durmaksızın Tanrı'yı yüceltmeye ve tüm dünyanın kurtuluşu için yakarmaya devam eder. Tanrı'yı yüceltmeyi ve tüm dünyanın kurtuluşunu yalnızca Evharistiya kutlamak yoluyla değil, özellikle Tanrı'ya Övgü Duaları*ile dua ederek yapar.²⁵⁷

Tanrı'ya Övgü Duaları, Tanrı'yı övmek yoluyla günün tümünü ve geceyi kutsal kılan bir araçtır. Bu harika övgü ilahisi, rahipler ya da Kilise tarafından tayin edilen

²⁵⁵ Sactosanctum Concilium, Madde 59.

* **Son Yağlama:** Katolik kilisesinin benimsediği yedi sakramentten biridir. Bu merasim hastalara ve ölüm döşeğinde bulunanlara yapılmaktadır. Merasimin yapılma nedeni, hastaların acılarını dindirmek, günahlarından temizlemek, onların iyi şekilde ölmesini sağlamaktır. Bu merasim tekrar tekrar yapılabilir. Aydın, " *Son Yağlama*", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

²⁵⁶ Dağlı, *a.g.t.*, s. 71.

****Tanrı'ya Övgü Duaları:** Tanrı'ya Övgüler olsun. Kutsal Adına Övgüler olsun. Gerçek Tanrı ve gerçek İnsan Mesih İsa'ya Övgüler olsun. İsa'nın adına Övgüler olsun. Kutsal Kalbine Övgüler olsun. Kıymetli Kanına Övgüler olsun. Sunağın Kutsal Sakramentindeki İsa'ya Övgüler olsun. Paraklit Kutsal Ruh'a Övgüler olsun. Tanrı'nın yüce Annesine, Kutsal Meryem'e Övgüler olsun. Rahme Düşmesinin Lekesizliğine Övgüler olsun. Şanlı Göğe Alınışına Övgüler olsun. Bakire Meryem Ana'nın adına Övgüler olsun. Onun iffetli eşi Aziz Yusuf'a. Övgüler olsun Melekleri ve Azizleriyle Tanrı'ya Övgüler olsun.

<http://www.veritasdei.com/dualar-efkaristiya>, (18.01.2019).

²⁵⁷ Sactosanctum Concilium, Madde 83.

kişiler tarafından ya da rahibin yol göstericiliği ile inananlar topluluğu tarafından doğru bir biçimde icra edildiği zaman gerçek bir ezgiye dönüşmektedir. Bu dua, Mesih İsa'nın kendi bedeniyle birlikte Pederi'ne yönelttiği gerçek duasıdır.²⁵⁸

IX- Müzik ve Kutsal Sanatlar

Evrensel Kilise'nin müzik geleneği, bir hazine olarak görülmüştür. Bunun ana sebebi, sözcükleri birleştiren kutsal şarkının litürjinin ayrılmaz ve gerekli bir parçası oluşudur. Aziz X. Pius'tan* itibaren Roma Papaları, Rab'be hizmette kutsal müzik tarafından desteklenen görevlerin işlevinin çok değerli olduğunu açıklamışlardır. Bu nedenle kutsal müziğin, litürjik faaliyetlerle daha yakın ilişkili olduğunda duaya hoşluk kattığı, ruhların birliğini teşvik ettiği ve Kutsal Ayine daha büyük bir ciddiyet atfederek daha da kutsallaştırdığı ifade edilmiştir. Kilise, gerekli niteliklere sahip ve ilahi tapınmaya katılan tüm sanat biçimlerini onaylamıştır.²⁵⁹

X- Takvim

İkinci Vatikan Konsilinde, Paskalya Bayramı'nı sabit bir Pazar gününe yerleştirme isteği dikkate alınarak değişmeyen takvim oluşturma görüşü değerlendirilmiştir. Kutsal Konsil, ilgili makama sunulan Paskalya'nın Gregoryen Takvimi*nde belirli bir Pazar gününe yerleştirilmesi isteğine Vatikan ile birlik içinde olmayan hıristiyanların bu konuya rıza gösterirlerse itiraz etmeyeceği ve sivil topluma kalıcı bir takvim sunma çabalarına karşı olunmadığını ifade etmiştir.

²⁵⁸ Sactosanctum Concilium, Madde 84.

** **Papa X. Pius:** Asıl adı Giuseppe Sartodur. 1903-1914 yılları arasında papalık yapmıştır. Modernizmi kilisenin düşmanı olarak görmüştür. Yayınladığı genelgeler ile izm ile bütün düşünceler mahkûm edilmiştir.1954te XII. Pius tarafından aziz ilan edildi.

Çoban, "Geçmişten günümüze Papalık", İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 187.

²⁵⁹ Sactosanctum Concilium, Madde 122.

** **Gregoryen Takvimi:** Papa XIII. Gregorius, 1582'de julyen takvimini yeniden düzenleyerek Gregoryen takvimini yürürlüğe koymuştur. Julyen takvimine göre Güneş yılı 365 1/4 gün olarak hesaplanmıştı. Her dört yılda bir, altı gün ekleniyordu. Böylece merasimlerle, takvim arasında uyum sağlanıyordu. Fakat güneş yılının gün sayısında yapılan küçük hesap hatası, mevsimlerin takvimde yüzyılda bir gün gerilemesine sebep oluyordu. Bu gerileme Papa XIII. Gregorius'un döneminde on dört güne ulaşmıştı. Ancak Gregorius, 11 Mart'a rastlayan ilkbahar tarihini İznik konsilinin toplandığı tarih olan 21 Mart'a almıştı. Bu işlemin resmi başlama tarihi olarak da 4 Ekim 1582'yi esas kabul etti. Takvimi 10 gün ilerleterek ertesi günü 15 Ekim olarak ilân etti.

Aydın, "Gregoryen Takvimi", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

Buna rağmen kalıcı bir takvim oluşturmaya, haftaya yeni bir gün eklemeden Pazar günü ile birlikte yedi günlük haftanın korunmasına ve haftaların sürekliliğine dokunmadan bırakılmasına itiraz edilmemiştir.²⁶⁰

2.9.4. *Christus Dominus* “Piskoposlar”

Kilise konusundaki dogmatik yasa, piskoposlara önemli bir yer ayırmıştır. *Christus Dominus* 28 Ekim 1965'de yürürlüğe girmiştir.

I-Evrensel Kilisede Piskoposlar

Piskoposlar, ruhların çobanı olarak Havarilerin halefidir. Piskoposlar, Kutsal Ruh tarafından bu göreve getirilmişlerdir. Papa ve onun otoritesi altında, Ebedi Çoban olan Mesih İsa'nın işlerini sürdürmek üzere gönderilmişlerdir. Mesih İsa havarilerine ve onların haleflerine, tüm uluslara öğretme, insanları gerçekte kutsal kılma, onları besleme gücünü ve buyruğunu vermiştir. Piskoposlar bu nedenle imanın gerçek ve aslına uygun öğretmenleri olmuştur.²⁶¹

Piskoposlar bütün kiliselerin durumunu düşünerek, Papalık makamının yetkisi ile birlikte bu yetkiye tabi olarak almış oldukları piskopal takdis aracılığıyla, piskoposluk görevini yerine getirirler.²⁶²

II- Piskoposlar ve Vatikan

Havarilerin varisi olan Piskoposlara emanet edilen diyosezlerde, pastoral görevleri yerine getirme görevi ve diyosezlerdeki gerekli otorite Piskoposlara aittir. Fakat bu durum hiçbir zaman Roma Papalığının gücünü ihlal edemez. Kilise'nin genel kanunu her diyosezin piskoposuna özel durumlarda inananların ruhsal iyiliğine katkıda bulunmak üzere yargıç olarak onlar üzerinde yasal yetki kullanma gücünü vermiştir.²⁶³

Rahipler, Piskoposlukla ilgili düzenin yoldaşları olduğu için kendilerini Yeni Antlaşma'nın gerçek rahipleri olarak adanmışlardır. Piskoposlar, rahiplerle birlikte diyosezler de Tanrı'nın halkına hizmet etmek üzere tayin edilmişlerdir. Piskoposlar, bu

²⁶⁰ Sactosanctum Concilium, Ek Madde.

²⁶¹ *Christus Dominus*, Madde 2.

²⁶² *Christus Dominus*, Madde 3.

²⁶³ *Christus Dominus*, Madde 8.

nedenle kendilerine emanet edilen Kilise'nin tüm litürjik yaşamının yöneticisi, düzenleyicisi ve bekçisi olduğu kadar Tanrı'nın gizemlerinin de asıl dağıtıcılarıdır.²⁶⁴

III- Piskoposlar ve Özel Kiliseler

Diyosez, piskoposa emanet edilen Tanrı halkının bir parçasıdır. Bu nedenle Piskoposlar, Kutsal Ruh, İncil ve Evharistiya sayesinde onları bir araya toplayarak Mesih İsa'nın kutsal, katolik ve havarisel kilisesinin hazır olarak bulunduğu özel bir kilise inşa eder. Yüce papalığın yetkisi altında kendilerine emanet edilen özel kiliseleri Tanrı adına otlatan piskoposlar öğretme, kutsama ve yönetme görevlerini ifa ederler.²⁶⁵

Piskoposlar, Mesih İsa'nın tüm gizemini açıklayarak özellikle gerçeği bilmeyenlere Mesih İsa'nın gerçeğini tanımayanlara anlatmalıdır. Aynı şekilde Tanrı'yı yüceltmek ve ebedi mutluluğa katılmak için ilham edilmiş ilahi yolu göstermelidir. Piskoposlar Hristiyan doktrinini zamanın gereklerine uyarlayıp sunmak durumundadır. Özellikle insanların zorlandığı soru ve sorunlara yanıt bulmalıdırlar.²⁶⁶

Piskoposlar, Kilise'nin içinde yaşadığı insan toplumu ile diyalog görevi bulunmaktadır. İnsanları arayarak ve onların taleplerine karşılık vermelidirler. Karşılıklı konuşmayı teşvik etmek de piskoposların özel yükümlülüklerindedir. Kurtuluş üzerine yapılan bu sohbetleri yardımseverlikle, sevgiyle, anlayışla ve alçakgönüllülükle gerçekleşmesine dikkat edilmelidir.²⁶⁷

IV- Piskoposun Yardımcıları

Piskoposların görev alanlarının çok geniş olması sebebiyle yardımcı alabilirler. Fakat bu yardımcıları piskoposlara varis olamazlar. Piskoposluk hizmetlerinin daha iyi yürütülebilmesi için piskoposluk kurulu bulunmaktadır. Piskoposluk kurulu, daha çağdaş bir şekilde organize edilmelidir.²⁶⁸

²⁶⁴ Christus Dominus, Madde 15.

²⁶⁵ Christus Dominus, Madde 11.

²⁶⁶ Christus Dominus, Madde 12.

²⁶⁷ Christus Dominus, Madde 12.

²⁶⁸ Dağlı, *a.g.t.*, s. 76.

V- Piskoposluk Din Görevlileri ve Dindarlar

İkinci Vatikan Konsili'nin kararlarını takiben, kutsal kilise'nin yönetimi, yeni normların kurulması, Konsil tarafından getirilen yeni hedeflere ve alanlara adapte olacak ilişkileri karşılamak ve yeni düzenlemeler yapılması için Papa VI. Paul, 6 Ağustos'ta yayınladığı "Ecclesiae sanctae" isimli Papalık belgesiyle piskoposluk sınırlarının tatbiki için yeni değer ölçüleri getirmiştir.²⁶⁹

"Piskoposlukta görev almış olan bütün papazlar, piskoposun yardımcılarıdır. Piskoposun etrafında bulunan papazlar bir tek aileyi ve bir tek presbyteriumu* meydana getirmektedirler. Katolik papazların üstün bir yeri vardır. II. Vatikan Konsilinin sonunda Papa VI. Paul, 15 Haziran 1966'da, piskoposların yetkilerini açıklamıştır."²⁷⁰

2.9.5. Optatam Totius "Rahipler"

Konsilde, rahipler için iki döküman kabul etmiştir. Rahip Eğitime Dair Kararname olan Optatam Totius, rahiplerin öğretme yetkisi ve hayatı ile ilgili olan Presbyterorum Ordinis'dir. Optatam Totius Konseyde toplanan piskoposlardan üçe karşı iki bin üç yüz on sekiz oy ile onaylanan kararnameyi, 28 Ekim 1965'te Papa VI . Paul ilan etmiştir. Diğer rahiplerin öğretme yetkisi ve hayatı ile ilgili olan Presbyterorum Ordinis (Rahipler Bakanlığı ve Yaşamı) 7 Aralık 1965'de yürürlüğe girmiştir.²⁷¹

I-Rahiplerin Formasyonu

Çok fazla ülke ve bölgenin söz konusu olduğu bu durumda sadece genel kanunlardan söz edilebileceği için her ülke ya da ritte özel bir ruhbanlık eğitim programı yürürlüğe planlanmalıdır. Bu program, piskoposlar konferansı tarafından düzenlenmeli, zaman zaman gözden geçirilip yenilenmeli ve Vatikan tarafından onaylanmalıdır. Bu şekilde zamanın ve yerel bölgelerin özel koşullarına evrensel yasaların uyarlanması mümkün olur ve böylece ruhbanlık eğitimi görev yapılacak bölgenin pastoral ihtiyaçlarıyla daima uyum içinde kalmış olur.²⁷²

²⁶⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Ecclesiae_Sanctae, (20.01.2019).

* **Presbyterium**: Katoliklik içinde presbiteryum, din adamlarının görev yaptığı kilisenin alanıdır. Buna daha çok tapınak denir. <https://en.wikipedia.org/wiki/Presbyterium>, (20.01.2019).

²⁷⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 74.

²⁷¹ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 111.

²⁷² Optatam Totius, Madde 1.

II- Seminerler

Seminerler ruhbanlık eğitimi için gereklidir. Burada öğrencilerin tüm eğitimi, öğretmen, rahip ve Mesih İsa'dan sonra ruhların gerçek çobanı olarak eğitime doğrultusunda olmalıdır. Seminerlerde gökten inen Tanrı Sözü daha mükemmel anlaşılıp, üzerinde derinlemesine düşünülmesi için ona daha sıkı sahip olunarak, sözlerle ve verdikleri örneklerle daha iyi anlatılacaktır. Tapınma ve kutsama görevi için duaları ve icra ettikleri litürjik kutlama aracılığıyla evharistiya kurbanı ve kutsal sınırlar sayesinde kurtarma işini tamamlayacaklardır. Mahalli kilise görevleri için hizmet edilmeye değil, hizmet etmek gereklidir. Yaşamını pek çokları uğruna vermek için gelmiş olan Mesih İsa'ya insanlar arasında nasıl mevcut kılacağı iyi bilinmelidir. Bunu gerçekleştirmek için yöneticiler ve öğretmenler birlikte şevk ve uyum içinde, piskoposun yetkisine itaatli bir iman ile çalışmalıdırlar.²⁷³

III - Manevi Formasyon

Öğrenciler, alçakgönüllü, kardeşçe ve sevgi içinde rahip olarak atanmış Mesih İsa'nın Vekiline bağlı ve sadık yardımcıları olarak kendi piskoposlarına tutunmuş yoldaş rahiplerle ortak çabada birleşmiş şekilde insanları Mesih İsa'ya çekmek için bu birliğe tanıklık etmelidirler. Öğrenciler, üstünlük ya da şeref için değil, tamamen Tanrı'ya ve çobansal göreve hizmet için bulduklarını açıkça anlamalıdırlar. Özel bir dikkatle, rahiplik itaati içinde sade bir yaşam yolunda ve izin verilen şeylerden bile kendi istekleriyle vazgeçerek ve kendilerini Haç'taki Mesih İsa'nın tesellisine bırakan özveri ruhuyla, eğitilmelidirler.²⁷⁴

IV- Seminer Derslerinin Gözden Geçirilmesi

Hıristiyan eğitiminin normları, dinsel olarak gözetilmeli ve düzgün bir şekilde tamamlanmalıdır. İyi planlanmış bir eğitim sayesinde öğrencilerin insani olgunluğa uygun olarak da yetiştirilmeleri mümkün olur. Öğrenciler kendi gelişimleri için gerektiği gibi çalışma alışkanlıklarına sahip olmalıdırlar. Güçlü bir karakter içinde eğitilmiş olarak genelde Mesih İsa'nın görevlileri tarafından önerilen ve insanlar tarafından beğenilen erdemlere saygı göstermeyi öğrenmelidirler.

²⁷³ Optatam Totius, Madde 4.

²⁷⁴ Optatam Totius, Madde 9.

Seminer yaşamında disiplin, sadece toplu yaşama ve yardımseverliği koruyucu bir güç olarak değil, aynı zamanda tüm eğitim sürecinin gerekli bir parçası olarak düşünülmelidir. Disiplin normları öğrencilerin yaşlarına göre uyarlanmalıdır. Böylece kendilerine hâkim olmak için kendiliklerinden kademe kademe ilerlerler. Öğrenciler, özgürlüğü bilgelikle kullanma, enerjik olarak hareket etme ve yoldaşlarıyla laik halkla birlikte uyum içinde yaşama alışkanlığı kazanırlar. Merhamet, sessizlik, kararlılıkla yardımlaşma için özenli endişe arzusunun nüfuz ettiği seminer yaşamının tüm modeli, rahibin gelecekteki yaşamında yöneleceği hayata belli anlamda bir başlangıç sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.²⁷⁵

V - Pastoral Formasyon

Öğrencilerin tüm eğitimini derinlemesine incelemek zorunda olan bu pastoral kaygı, kateşez*, litürjik ibadette, kutsal sırların yönetiminde, yardımlaşma işlerinde, günahkârlara ve inançsızlara yol gösterirken diğer pastoral işlevlerde dikkatle eğitilmiş olmalarını gerektirir. Kilise tüm evlatlarını tam bir bilinçle, havarisel Hıristiyan yaşamına ve yaşam durumlarının görevlerini yerine getirecek olan ruhlara yön vermeye özenle eğitilmelidir. Genel olarak bu yetenekleri, insanlarla diyaloga katkısı olacak insanların çeşitli ihtiyaçlarına göre kalbini ve zihnini yardımseverlik ruhu ile başkalarına açabilecek özelliklere sahip öğrencilerde geliştirmek gereklidir.²⁷⁶

VI- Daimi Formasyon

Doğru metodolojiyi, kilise otoritesi normlarına göre sunulabilecek pedagoji, psikoloji ve sosyoloji disiplinlerinden yardım almayı öğrencilere öğretmek gerekir. Öğrenciler laik havarisel faaliyetlere ilham vermek ve teşvik etmenin yanı sıra havariliğin çeşitli biçimlerini de desteklemek için gerektiği gibi eğitilmelidirler. Öğrencilere, kendi mahalli kiliseleri, ulusları ve ritlerin ötesine geçebilme alışkanlığı verilmelidir. Öğrencilerin Kilise'nin ihtiyaçlarına yardım edecekleri gerçek Katolik ruhu ile aşılınmaları için İncil'i her yerde ilan etme ruhuyla hazırlanmış olmaları

²⁷⁵ Optatam Totius, Madde 11.

* **Kateşez:** Hıristiyanlıkta kateşizm, dini bilgilerin öğretilmesini hedefleyen sorulu-cevaplı bir ilmihal bilgileri klavuzudur. Kateşizm, iki hedefle hazırlanmıştır: Hıristiyan gençleri bilgilendirmek kiliseye yeni mensuplar kazandırmak ve vaftize hazırlamak.

Aydın, "Kateşez", Ansiklopedik Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

²⁷⁶ Optatam Totius, Madde 19.

sağlanmalıdır. Öğrenciler için havarilik sanatını sadece teoride değil, pratikte de öğrenmek gereklidir. Böylelikle hem kendi sorumluluklarını üstlenerek hem de başkalarıyla uyumlu birliktelik içinde davranarak öğrencilik dönemlerinde ve aynı zamanda tatillerde de uygulamalı projeler yoluyla çobansal faaliyetlere başlangıç yapmalıdırlar. Bu faaliyetlerde öğrencinin yaşı ve yerel koşullar dikkate alınmalıdır. Faaliyetler, Piskoposların kararlarına, çobansal işlerde beceri sahibi kişilerin önderliğinde, metodik biçimde ve doğaüstü olayların aşkın gücü daima akılda tutularak yerine getirilmelidir.²⁷⁷

VII- Kilise Misyonunda Presbyterat

“II. Vatikan Konsili’ne göre, rahip, İncil hizmetinde ve Yeni Ahit kültüründe İsa’nın elçisidir. Çünkü rahibin esas görevi dünyanın Hıristiyanlaştırılmasıdır. Bu yüzden Hıristiyan cemaat içinde İsa’nın elçileri, kutsal güçle kuşatılmışlardır.”²⁷⁸

VIII - Rahiplerin öğretme yetki

Piskoposların yardımcıları olan rahiplerin ilk görevi Tanrı’nın cemaatini meydana getirmek ve büyültmek için Tanrının kelâmını tüm insanlara açıklamaktır. Rahipler İsa’nın kutsallığına iştirak etmek için iman sakramentini takdis ederler. Rahipler tarafından yönetilen Hıristiyan cemaatin merkezi Evharistik cemaattir. Çünkü rahipler, İsa’nın fonksiyonunu kendi otorite seviyelerine göre ifa ederler.²⁷⁹

IX - Rahiplerin Hayatı

Rahiplerin meşru ve yorulmaz faaliyetlerinin onların kutsallığa ulaşmasında doğruluğuna güvenilen bir vasıta olan İsa’nın ruhunda olduğu ve kutsallığa doğru yol alma ile öğretme yetkisinin ifası arasında çözülmez bir bağ olduğu kabul edilmiştir.²⁸⁰

²⁷⁷ Optatam Totius, Madde 19.

²⁷⁸ Aydın, *a.g.e.*, s. 76.

²⁷⁹ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 112

²⁸⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 76.

X- Bekârlık

“Kilise de evli rahiplerde görev yapmıştır. Bekârlık zarureti, tabiattan değil; yerinde bir hareket olmasındandır. Bu, rahiplerin kendilerini serbest bir şekilde İsa'ya adayabilmeleri içindir. Konsil, İsa'nın sırrı ve misyonu üzerine kurulan sebeplerden dolayı bekârlık, Latin Kilisesinde kanunla önce rahiplere empoze edilmiştir.”²⁸¹

2.9.6. *Perfectae Caritatis* “Dindar Gruplar”

Dini Yaşamın Uyarlanması ve Yenilenmesi Hakkındaki Kararname olan **Perfectae Caritatis**, Roma Katolik Kilisesi'ndeki kutsanmış hayatı ele alan belgedir. Konsilin en kısa belgelerinden biri olan kararname, piskoposlardan iki bin üç yüz yirmi bir oyla kabul edilerek Papa VI . Paul tarafından 28 Ekim 1965'te ilan edilmiştir.²⁸²

I-Dini Hayata Uygun Yenilik

Kilise yönetimi ve Kutsal Ruhun yönetimi altında, Dini yaşamın adaptasyonu ve yenilenmesi, hem tüm Hıristiyan yaşamının kaynaklarına hem de kurumların orijinal ruhuna sürekli dönüşü ve zamanımızın değişen koşullarına adaptasyonunu içermektedir. Kutsal Ruh'un esin kaynağı ve Kilise'nin rehberliği altında yapılan bu yenilenme aşağıdaki ilkelere göre geliştirilmelidir.

a) Dinsel yaşamın en üst normu İncil'de yerleştirilmiş olan Mesih İsa'yı izlemektir. Bu norm en üst kural olarak tüm kurumlarda gözetilmelidir.

b) Kurumlar kendi özel nitelikleri ve işleri ile Kilise'nin iyiliklerini artırır. Kurucularının ruhu ve özel amaçları, kurucusu tarafından belirlenmiş sağlam gelenekler olarak imanla ve şerefle yerine getirilmelidir.

c) Tüm kurumlar, kendilerini, Kilise'de üstlendikleri görevlerini ve Kutsal Kitap'a dair, litürjik, dogmatik*, pastoral, ökümenik, misyona yönelik toplumsal konulardaki görevlerini uyarlarken Kilise yaşamıyla ortaklık içinde olmalıdırlar.

²⁸¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 77.

²⁸² https://en.wikipedia.org/wiki/Perfectae_Caritatis, (19.01.2019).

***Dogma:** Hıristiyanlıkta kilise tarafından belirlenen ve inananların kabul etmek zorunda oldukları vahiy, ilham ve benzeri yollarla ya da kurumlar, konsiller, dini lider ve önderler gibi şahıslar vasıtasıyla belirlenen dinsel gerçek ve öğretiler. Örneğin teslis inancı ve İsa'da insani ve ilahi tabiatın varlığı konuları birer dogma olarak kabul edilir. Katolik Kilisesinde dogma dinsel bir hakikattir ve Tanrı tarafından vahyedilmiştir. Dogmanın kökeni ya kutsal kitaba ya da sözlü rivayetlere dayanır. Buna “iman hakikati” de denilir. Aydın, “*Dogma*”, Ans. Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

d) Kurumlar, üyeleri arasında yaşadıkları zamanın sosyal koşulları ve Kilise'nin ihtiyaçları hakkında yeterli bilgiyi teşvik etmelidir. Bu şekilde, mevcut olayları akıllıca inanç ışığında değerlendirerek ve apostolik** bir coşkuyla yaşarken, insanlara daha etkili bir şekilde yardımcı olabilirler.

e) Dinsel hayatın amacı, üyelerin Mesih İsa'yı takip etmelerine yardımcı olmak ve evangelik konsillerin beyanları doğrultusunda onları Tanrı ile birleştirmektir.²⁸³

II-Manevi Hayatın Önceliği

“Manevi hayat, dini hayatın kalbidir. Manevi hayat olmadan, dini hayat olamaz. Öyleyse, dini hayatı, günlük olarak dinleyerek, okuyarak, kutsal kitap murakabesiyle, dua ve özellikle evharistiya ile beslemek gerekir.”²⁸⁴

III- Murakabe ve Havarilik

Uzun bir tarih boyunca Kilise ve insan toplumunda ün kazanmış saygın bir kurum olan manastır hayatı, hem Doğu'da hem de Batı'da daha görkemli bir şekilde parlamasına izin verecek şekilde özgün ruhuyla dikkatle korunmalıdır. Keşişlerin temel görevi, manastır duvarları içinde alçakgönüllü ve soylu bir hizmet sunmaktır. Bu nedenle, keşişlere uygun yaşam tarzı özellikleri muhafaza edilmeli, hizmet etmekteki eski gelenekleri yaşatmak için bunları günümüz ihtiyaçlarına uyarlamak gereklidir.²⁸⁵

IV- İffet, Fakirlik ve İtaat

Göklerin Krallığı uğruna iffetli olmak şeklindeki dinsel ifade, sıra dışı bir lütuftur. İffetli kalacağını açıklayan din adamları, iffet için mücadelelerinde, Rabbin sözlerine sadık olmalı, Tanrı'ya güvenmeli ve nefsini öldürerek duygularına bekçilik etmelidirler. Ayrıca beden ve zihin sağlığını düzenleyecek unsurları ihmal etmelidirler. Sonuç olarak bu kusursuz ölçülülüğü küçümseyerek imkânsız ya da insan gelişimi için zararlı gören yanlış doktrinlerden etkilenmeyecekler ve iffeti tehlikeye sokan her şeyi

** **Apostolik:** Apostolate kelimesi Yunanca apostello kelimesinden gelir; bu, göndermek veya gönderilmek anlamına gelir. Fransızca apostolique "İsa'nın havarilerine ilişkin" sözcüğü Latince aynı anlama gelen apostolicus sözcüğünden alıntıdır. Apostolicus ulak, haberci, resul ve İsa'nın 12 müridine verilen Havari anlamlarına gelmektedir. <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/apostolik>, (19.01.2019).

²⁸³ Perfectae Caritatis, Madde 2

²⁸⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 78.

²⁸⁵ Perfectae Caritatis, Madde 9.

kesin bir ruhsal içgüdü ile reddedeceklerdir.²⁸⁶

Dini yoksulluk ile ilgili olarak, malları üstlerin isteğine bağlı bir şekilde kullanmak yeterli değildir. Her topluluk mallarını birbirleriyle paylaşmalıdır, böylece ihtiyacı olanlara daha fazla yardım edilebilir. İnananlar itaat ederek, kendi iradesinin tamamını teslim ederek kendilerini Tanrı'ya feda edenler Tanrı'nın kurtuluş iradesine kalıcı ve güvenli bir şekilde ulaşacaktır.²⁸⁷

2.9.7. *Optatam Totius Ecclesiae* “Hıristiyan Eğitimi Ve Laiklerin Havariliği”

Konsil, herkes tarafından istenen tüm Kilisenin yenilenmesinin, büyük ölçüde Mesih'in Ruhunu tarafından canlandırılan rahipler bakanlığına bağlı olduğunun bilinci ile hareket edilmiştir. Geçmiş yüzyıllardaki onaylanan yasalar görüşülmüştür. Bu bildiri ile Konsil'in anayasa ve kararnameleeri günümüz için dönüşümleri yerine getirmeye yönelik yeni adımlar atmak için bazı temel ilkeler 28 Ekim 1965'te ilan edilmiştir.²⁸⁸

I-Hıristiyan Eğitimi ve Sorunları

II. Vatikan Konsili, İsa'nın ona emanet ettiği kurtuluş sırrını insanlara haber vermektedir. Konsil, gençlerin ve çocukların ahlaki değerleri benimsemelerini teşvik eder. Ayrıca gençlerin ve çocukların ahlaki değerlere kişisel istekle katılmalarını ister. Ebeveynler çocuklarını yetiştirmek zorundadır. Ebeveynler, çocuklarının ilk eğiticileridir. Aile, her cemiyet için gerekli olan sosyal faziletlerin ilk mektebidir.²⁸⁹

II- Okullar ve Katolik Okulu

II. Vatikan Konsili'ne göre, ebeveyn, çocuklarının okuyacağı okulu seçme hakkına sahiptir. Çocukların okulu konusundaki tekelleşme, insan haklarına, kültür yayılmasına, vatandaşlar arasındaki uyuma ve bugün cemiyete hâkim olan çoğunluğa ters düşen bir olaydır. Katolik Kilisesi de din ve kültür kazanımı noktasında Katolik okullarında eğitim görmeyen çocuklar için girişimlerde bulunmuştur. Konsil'de Katolik Kilisesi'nin okul kurma gerekliliği savunulmuştur.²⁹⁰

²⁸⁶ Dağlı, *a.g.t.*, s. 81.

²⁸⁷ *Perfectae Caritatis*, Madde 13-14.

²⁸⁸ *Optatam Totius Ecclesiae*

²⁸⁹ Aydın, *a.g.e.*, s. 79.

²⁹⁰ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 114.

III-Katolik Üniversiteleri

Katolik Kilisesi, fakülte ve üniversitelerle ilgili yasayı yürürlüğe koyarak on yedi orta ve üniversite arası eğitim kurumunu, kırk altı Katolik üniversitesi, otuz beş Kilise fakültesi, laik üniversitelerdeki otuz dört ilahiyat fakültesi ve dört kültür enstitüsü kazandırmıştır.

Kilise apostolik yasa olan *Sapientia Christiana* yasasını 1979 yılında II. Jean Paul'un* gayretleriyle uygulamaya koymuştur.²⁹¹

IV- Laiklerin Havariliği

Laiklerin Havariliği ile laiklerin yetkileri belirlenmiş ve genişletilmiştir. Kilise, tüm insanların Mesih İsa'nın kurtuluşuna paydaş olsun ve onlar sayesinde tüm dünya Mesih'le karşılaşabilsin diye Tanrı'nın şanını yeryüzüne yaymak amacı ile kurulmuştur. Kilise'de görevler çeşitli olmakla birlikte, misyon bir tanedir. Mesih İsa, havarilerine, onların takipçilerine onun adına ve gücüyle öğretme, kutsama ve yönetme görevini bırakmıştır. Ayrıca laikler de Mesih İsa'nın kâhinlik, peygamberlik ve krallık görevlerini paylaşmaktadırlar.²⁹²

Laiklerin hak ve görevleri, Vaftiz'de Mesih İsa'nın Mistik Bedeni ile birleşerek, kuvvetlendirme'de Kutsal Ruh'un kudretiyle güçlenerek Rab'bin kendisi tarafından Havarilik ile görevlendirilirler. Mesih İsa, Tanrı tarafından gönderildiği için, Kilise'deki tüm havariliğin kaynağı ve başlangıcıdır.²⁹³

Kilise'nin görevi, Mesih İsa'ya inanmakla ve onun lütfuyla gerçekleşen insanın kurtuluşu hakkındadır. Kilise'nin ve onun tüm üyelerinin havariliği öncelikle sözler ve eylemlerle Mesih'in mesajını ortaya koymak ve O'nun lütfunu dünyaya aktarmaktır. Bu görev, özel bir şekilde ruhbanlara emanet edilmiştir.²⁹⁴

Havarilik için eğitim, çocukların erken dönemde eğitimi ile başlamalıdır. Bununla birlikte özel bir şekilde ergenler ve gençler havariliğe başlatılmalıdır. Gençler

* **II. Jean Paul:** II. İoannes Paulus (veya II. Jean Paul, asıl ismiyle Karol Jozef Wojtyła; 18 Mayıs 1920 - 2 Nisan 2005), Katolik Kilisesi'nin Polonya kökenli ilk Papa'sıdır. 2 Nisan 2005 tarihinde vefat eden II. Jean Paul, tarihte en çok konuşan, en kalabalık insan gruplarına seslenen Papa olarak da anılır.

https://tr.wikipedia.org/wiki/II._İoannes_Paulus, (18.12.2018).

²⁹¹ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 114.

²⁹² Apostolicam Actuositatem, Madde 2.

²⁹³ Apostolicam Actuositatem, Madde 3-4.

²⁹⁴ Apostolicam Actuositatem, Madde 6.

İsa Mesih'in ruhu ile aşılmalıdır. Bu eğitim tüm yaşamları boyunca yeni sorumlulukların talepleriyle muhafaza edilmelidir. Ailede ebeveynlerin çocukluktan itibaren, Tanrı'nın insanlara olan sevgisini çocuklarına tanıtmaya görevi bulunmaktadır.²⁹⁵

2.9.8. Ad Gentes “Misyonerlik Faaliyetleri”

Kilise'nin modern dünyada misyonerlik faaliyetini nasıl yapacağına dair düzenlemeler içeren bir kararnamedir. Bu kararnameye göre bütün Katolikler buldukları cemiyette Hıristiyanlığı yaymakla, misyonerlerin sahip oldukları kültürel sınırları aşarak kendilerini gönderildikleri çevreye iyice uyum sağlamakla, çalıştıkları bölgenin dilini öğrenmekle, mahalli kültürün en önemli özelliklerini taşımakla ve yaşayarak doğrudan o çevrenin değerlerini keşfetmekle görevlidirler.

Kilise bu konsil ile misyoner olduğunu kabul etmiştir. Ayrıca kilise, İncil'in yayıldığı yer olduğu için misyonerdir. II. Vatikan Konsili, İsa gibi Kilisenin de İncil yayıcı olduğunu kabul eder. İncili yaymak demek, insanlığın yaşadığı her yere mutlu haberi götürmek demektir. Yine İncil'i yaymak insanlığı içten değiştirmek demektir.²⁹⁶

Diğer dinlerde bulunan Tanrı'nın varlığını oluşturan hakikat ve lütuflar milletleri kötülüklerin etkisinden kurtarmaktadır. Mesih gönderilip göğe yükseltilmesinden önce de Kutsal Ruh, insanlar arasında mevcuttu. Tanrı'nın insanlığı kurtaracak evrensel planı, insanların gönüllerinde olduğu gibi sadece gizemli bir yolla faaliyette bulunmaz. İnsanlığı kurtaracak evrensel plan, Tanrı'yı değişik yollardan arayan dindarları da kapsamaktadır. Tanrı hiçbir insana uzak değildir. Bütün dinler İncil'e hazırlayan yollardır. Hıristiyan bir kimse İsa'ya tam bir imanla inanmak için sevgi ve şefkat yolu ile öteki insanlarla birlikte hareket etmelidir. Hıristiyanlar diğer geleneklerde gizli olan kelamın tohumlarını keşfederek samimi ve sabırlı bir diyalog yoluyla, Tanrı'nın öteki milletlere ne gibi değerli hazineler dağıttığını öğrenebilirler.²⁹⁷

Hıristiyan olmayanların Mesih'in merhametine muhtaç olması ve hıristiyanlaştırılması için diyalog faaliyeti gereklidir. Diyalog ile düşmanlık bertaraf edilip dostluklar kurularak Hıristiyan olmayanlara İncil mesajı daha verimli olarak ulaşacaktır. Diyalogdan amaç diğer toplumlardaki insanlarla ilişkileri geliştirmek ve Hıristiyan mesajının anlatılmasıdır. Papa VI. Paul, Ecclesiam Suam isimli genelgesinde

²⁹⁵ Apostolicam Actuositatem, Madde 30.

²⁹⁶ Mehmet Aydın, *a.g.e.*, s. 81.

²⁹⁷ Mustafa Alıcı, *Müslüman-Hıristiyan Diyalogu*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 148.

Kilise'nin söyleyecek sözü olması nedeniyle dünya ile diyaloga girilmesini ve bu iletişim yolu ile İncil'in bütün insanlara ulaştırılmasının ve açıklanmasının, çok önemli olduğu Papa tarafından ifade edilmiştir.²⁹⁸

2.9.9. Unitatis Redintegratio “Ökümenizm*: Hristiyan Birliği”

Hristiyan birliğini sağlamak için hazırlanan yasa 21 Kasım 1964'te kabul edilmiştir. Doğu ve Batı Kiliseleri arasında uzun süren ayrılığın ve reform sonucu çıkan Protestanlığın neticesinde bu yasa ortaya çıkmıştır. Yasanın kabulünden yedi ay sonra *Motu Proprio* ile 19 Ekim 1962 tarihinde Hristiyan cemaatlerin birleştirilmesi ve Hristiyan birliğin istikrarı için bir sekreteryaya oluşturulmuştur.²⁹⁹

I - Ökümenizmin Katolik Prensipleri

II. Vatikan Konsili'nin en önemli amaçlarından biri de bütün Hristiyanların birliğini yeniden sağlamaktır. İsa'nın sadece bir tek kilise kurduğu fakat birçok Hristiyan topluluğu farklı yollarda gittikleri halde kendilerini İsa-Mesih'in gerçek mirasçıları gibi takdim etmektedirler.³⁰⁰ Hristiyanların bölünmüşlük durumunun İsa'nın iradesine aykırı bir durumdur. Hristiyanlar Mesih İsa kendisi bölünmüş gibi, düşüncede farklı yollar izlemektedirler. Bu tutum yanlıştır ve Hristiyanlığa zarar vermektedir. Kutsal Ruh, Hristiyanların birliği için gayret etmektedir.³⁰¹

Katolik kilisesi ökümenik hareketi ilahi çağrı olarak kabul etmektedir. “Ökümenik hareket” terimi, Kilise'nin çeşitli ihtiyaçlarına ve koşullara göre planlanan, gerçekleştirilen faaliyetleri gösterir. Bu faaliyetler Hristiyan birliğini teşvik etmek için sunulan fırsatlar olarak kabul edilmektedir.³⁰²

İnsani ve dünyevi bir kuruluş olan kilisenin kesintisiz olarak reforma ihtiyaç duyduğu kabul edilerek kişilerinde bir iç dönüşüm yaşamasının gereği kararda vurgulanmaktadır. Diğer Hristiyanlardan birliğe karşı işlenmiş olan hatalardan dolayı

²⁹⁸ Nasuh Günay, *Günümüz Türkiye'sinde Misyonerlik Faaliyetleri*, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2005, s. 179–180.

* Ökümenizm: Bu kelime, özellikle II. Vatikan Konsili'nden itibaren sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Yunanca bu kelime “oturulan yer” anlamına gelmektedir. Yeni Ahitte “Bütün Dünya” demektir. Aydın, “Ökümenizm”, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

²⁹⁹ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 114.

³⁰⁰ Ahmet Hikmet EROĞLU, *Ökümenizm ve Fener Patrikhanesi*, Andaç Yayınları, Ankara, 2005, s. 97.

³⁰¹ Unitatis Redintegratio, Madde 3.

³⁰² Unitatis Redintegratio, Madde 4.

af dilenmiştir. Aynı zamanda onların önceden yaptıkları saldırılar da affedilmiştir. Katolik Kilisesi diğer mezhepleri iki kategoride ele almaktadır. Bunlardan bir grup Efes ve Kadıköy Konsillerinin dogmatik formüllerinin tespiti konusunda ihtilafa düşerek veya patriklerin Roma makamından kopmaları ile ayrılanlardır. İkinci grup ise reformdan dolayı Batı Kilisesinden kopan gruplardır. Konsil bir grubu Doğu kiliseleri diğerini de batıdan ayrılan kiliseler ve kilisesel cemaatler diye gruplandırılmaktadır.³⁰³

II - Doğu Kiliseleri

Doğu Kiliseleri havariler tarafından kurulmuştur. Doğu Kilisesi Batı Kilisesi'nin yitirdiği bazı litürji ve gelenekleri korumaktadır. Hıristiyanlığın mirasını korumak için çok acı çekmişlerdir. Bu kiliseler ayrı olmalarına rağmen ruhbanlık ve evharistiya sakramentlerinin birleştirici unsur olduğunu ifade etmişlerdir. Katolik Kilisesi Ortodokslarla iman esasları bakımından ayrılık görmemiştir. Onları kendisine çok yakın bulmuş fakat farklı uygulamaları normal karşılamıştır. Doğu Kiliselerinde yapılan ibadetler hem geçerli sayılmış hem de Katolik Hıristiyanların bu ibadetlere iştirak etmesi teşvik edilmiştir.³⁰⁴

III - Batıda Ayrı Kiliseler

Batı'da, Orta Çağ'ın sonlarına doğru ve ilerleyen zamanlarda başlamış olan büyük ayaklanmada, Kiliseler ve kilisesel cemaatler Havarisel Roma'dan ayrılmışlardır. Katolik kilisesi Ortodoksları kendisine çok yakın hissetmesine rağmen Batı kilisesinden ayrılan mezhepleri farklı bir kategoride değerlendirmiştir. Ayrılan mezhepleri tam kilisesel olarak kabul etmemiştir. Kiliseler ve Kilisesel cemaatlerle Katolik Kilisesi'nin sadece tarihi sosyolojik, psikolojik ve kültürel nitelikte değil özellikle vahyedilen gerçeğin yorumlanmasında da epeyce farklılıklar olduğu ifade edilmiştir. Bu farklılıklara rağmen ökümenik diyalog kurmak için önemli noktalar işaret edilmiştir. Konsil Katolik Kilisesinin ayrılmış olan mezheplerin mensuplarının kısmen Katoliklerle birlik içinde olduğunu ancak ruhbanlık anlayışının ayrı olmasından dolayı ve ahlaki sorunlarda diyalog konusunun çözüm olmasını önermiştir.³⁰⁵

³⁰³ Eroğlu, *a.g.e.*, s. 99-100.

³⁰⁴ Eroğlu, *a.g.e.*, s. 100.

³⁰⁵ Eroğlu, *a.g.e.*, s. 102-103.

IV - Ökümenik Teşebbüsler

Konsil, Katolik Kilisesi'nin evlatları tarafından üstlenilen ölçütlerin, Katolik Kilisesinden ayrılan Hıristiyanlarla bağlılık içinde, İlahi Takdire engel oluşturmayacak şekilde ve Kutsal Ruh'un ilerideki esinlemelerine zarar verecek önyargılı kararlar olmadan gerçekleştirilmesini arzu eder. Ayrıca Konsil, tüm Hıristiyanları, Mesih İsa'nın tek ve biricik Kilisesi'nde birleştirme kutsal amacını, insan gücü ve kapasitesi başaramayacağını beyan etmiştir. Bu nedenle Konsil tüm ümidini Kilise için Mesih İsa'nın duasına, Tanrı'nın sevgisine ve Kutsal Ruh'un kudretine bağlamıştır.³⁰⁶

2.9.10. *Nostra Aetate* “Hıristiyanlık Dışı Dinler ve İnanmayanlar”

28 Ekim 1965'te kabul edilen *Nostra Aetate*, Kilise'nin Hıristiyan olmayanlara yaklaşımını açıklayan deklarasyonudur. Bu deklarasyon Konsilin ilk zamanlarında düşünülmemiş ancak sonraki gelişmeler sonucunda zorunlu olarak hazırlanmıştır. Konsilde özellikle Yahudiler ve Müslümanlarla ilgili ifadeler, geleneksel tutumu benimseyenler ile yapılan uzun tartışmalar sonucunda kabul edilmiştir. *Nostra Aetate* Hıristiyanlık dışındaki bütün dinlerden, Kilisenin onlara verdiği değerden bahsederken, Hinduizm, Budizm, İslam ve Yahudilik zikredilmiş ve bu dinlerin bazı inançları hakkında bilgi verilmiştir.³⁰⁷

Nostra Aetate, Latince olarak “zamanımızda” anlamına gelmektedir. Bu kelime diyalog ile değişen zaman şartlarına ve dinlerle sıcak ilişki kurmanın çağın bir gereği olduğu ima edilmek istenmiştir.³⁰⁸

I-Kilise ve Dinler

Kilise Hıristiyan olmayan dinlerle olan ilişkilerini daha büyük bir özenle ele alır. Fertler ve hatta milletler arasındaki birlik ve yardımseverliği ilerletmenin önemini farkında olan kilise insanlar arasında ortak olan şeyleri ve aralarındaki arkadaşlık duygusunu ilerleten konular üzerinde durur. Bütün insanlar tek bir toplumu meydana getirir. İnsanlar, insan varlığının çözülmemiş sorunlarına bir cevap bulmak için sahip oldukları farklı dinsel gelenekleri araştırırlar. Ele alınan sorunlar şunlardır:

³⁰⁶ Unitatis Redintegratio, Madde 24.

³⁰⁷ Güngör, *a.g.e.*, s. 80.

³⁰⁸ Mustafa Alıcı, *Diyalogun Misyo-Politiği: Hıristiyan Teolojisinde Diyalog-Misyon İlişkisi*, İslami İlimler Dergisi, 2007; 20(2), s. 146.

- 1-İnsan nedir?
 - 2-Hayatın anlamı ve amacı nedir?
 - 3-Doğru ve hatalı davranış nedir, acı ve ıstırap nereden kaynaklanmaktadır?
 - 4-Gerçek mutluluk nasıl elde edilebilir?
 - 5-Yargı günü nedir, ölümü hangi ödül takip eder?
 - 6-Bizim bütün varlığımızı kucaklayan kendisinden kaynaklandığımız ve kendisine yöneldiğimiz nihai sır nedir?
- Birçok medeniyetlerde dile getirilen bu sorulara cevap vermeye girişmişlerdir.³⁰⁹

II. Hinduizm ve Budizm

Katolik Kilisesi Hinduizm, Budizm ve diğer dinlerde doğru ve kutsal olarak adlandırılan hiçbir şeyi reddetmez. O pek çok şekilde kendi öğretisinden farklılık arz etmesine rağmen bütün insanları aydınlatan hakikatin ışığını yansıtan hayat tarzlarını, ahlaki kural ve doktrinlere son derece saygı ve hürmet gösterir. Kilise, “İsa’nın tek yol, tek hakikat ve tek gerçek hayat”³¹⁰ olduğunu ilan eder. Hatta bunu başarılı bir şekilde ilan etmesi de onun görevidir. Bu nedenden dolayı kilise evlatlarını İhtiyat ve yardımseverlik duygusu içinde diğer dinlerin taraftarları ile tartışma ve işbirliğine girmeye teşvik eder.³¹¹

Konsil ifadelerinde Hinduların, hayatın vesveselerinden münzevi hayat yaşayarak, derin tefekküre dalarak ve Tanrı’ya güven ve sevgi ile yönelerek kurtuluşu aradıkları ifadesi kullanılarak Eski Veda literatüründeki üç yol fikri yansıtılmıştır. Hinduların dindar Katolik Hıristiyanların yaptığı dini pratiklere başvurdukları ifade edilmiştir.³¹²

Nostra Aetate’de Budistlerle ilgili olarak benzer ifadeler kullanılmıştır. Budistlerin kurtuluşa, ya kendi gayretleri ya da yüce bir gücün yardımıyla ulaşabilir ifadesiyle buradaki gayretlerinin Hıristiyan inancına benzediği ima edilmektedir.³¹³

³⁰⁹ Nostra Aetate, Madde 1.

³¹⁰ Yuhanna, 14,6.

³¹¹ Nostra Aetate, Madde 2.

³¹² Güngör, *a.g.e.*, s. 190.

³¹³ Güngör, *a.g.e.*, s. 190.

III. Kilise ve Müslümanlar

Kilise Müslümanlara büyük bir saygı duymaktadır. Müslümanlar tek, yaşayan, merhametli, her şeye gücü yeten, yerin ve göğün yaratıcısı olan ve insanlarla konuşan Tanrıya ibadet ederler. Müslümanlar İbrahim'in kendisini Tanrıya teslim ettiği gibi kendilerini Tanrıya teslim etmeye çalışırlar. Müslümanlar İsa'yı Tanrı olarak onaylamalarına rağmen onu bir peygamber olarak tazim eder ve annesi Meryem'i onurlandırır. Müslümanlar ahiret gününü ve ölümden dirilişi müteakip Tanrı'nın mükâfatını umarlar. Müslümanlar dürüst bir yaşama, namaz, zekât ve oruç yolu ile Tanrı'ya ibadet etmeye son derece özen gösterirler.³¹⁴

II. Vatikan Konsili, Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasında asırlardır devam eden düşmanlıkların taraflarca unutulmasını, karşılıklı anlayış için samimî gayret göstermelerini, insanlığın menfaati için barışı, özgürlüğü, sosyal adaleti ve ahlaki değerleri birlikte koruyup ilerletmelerini tavsiye etmiştir.³¹⁵

IV-İbrani Dini

Konsilde, Yeni Antlaşma halkının İbrahim'in soyuna ruhsal olarak bağlayan bağı da hatırlatılır. Bu nedenle Mesih'in Kilisesi, Tanrı'nın gizemli kurtuluş planı uyarınca, imanının ve seçilmişliğinin başlangıcının, Atalar, Musa ve peygamberler arasında bulunmakta olduğunu bildirir. Mesih İsa'ya inanan herkesin, iman uyarınca İbrahim'in evlatları olduğunu, Atalara yapılan çağrıya dâhil olup kölelik topraklarından seçilmiş halkın çıkışının, kilisenin kurtuluşunun gizemli bir ön bildirisi olduğunu belirtir. Yahudi ve Hıristiyanların ruhsal ataları ortak olduğundan, Kutsal Kitap ile teoloji çalışmalarının meyvesi olan karşılıklı anlayışı, saygıyı, teşvik ve tavsiye eder.³¹⁶

V- Ateizm: Şekilleri, Nedenleri ve Hıristiyanların Sorumluluğu

II. Vatikan Konsili'nde Ateizmin tırmanışından kaygı duyulduğu için Katolik Kilisesinin, diğer Hıristiyanlarla ve dinlerle karşılıklı saygı içinde bu konuda bir sonuca varabilmek için diyaloga girmek gerektiği ifade edilmiştir. Ateizmin, çağımızın en ciddi

³¹⁴ Nostra Aetate, Madde 3.

³¹⁵ Adam, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2002, s. 155.

³¹⁶ Nostra Aetate, Madde 4.

problemleri arasında olduğu kabul edilerek Tanrı'yı inkâr edenlerle ve dini hiçbir zaman problem olarak ele almayanlar üzerinde durulması gerektiği beyan edilmiştir.³¹⁷

“II. Vatikan Konsili, sistematik olarak iki Ateizm kabul etmektedir. Birincisi, kendi tarihinin yaratıcısı olmak isteyen insanın doruk noktasına ulaşan hasasiyetinden kaynaklanır. İkincisi ise ekonomik ve sosyal bağımsızlık bekler. Kilise, Ateist doktrinleri reddeder. Bununla beraber, bunun sebeplerini bulmaya gayret eder. Kilise insanın ciddi problemlerine sadece iman ile cevap verilebileceğine inanır. Böylece ateizm karşısında kilisenin imanı daha iyi takdim etmesi ve daha iyi yaşaması gerekir. Ateizmi tam olarak reddeden kilise, inanan ve inanmayan tüm insanlar ile meşru ve tedbirli bir diyalog içinde dünyanın doğru şekilde inşasına davet eder.”³¹⁸

2.9.11. *Gaudium Et Spes* “Kilise Ve Dünya”

Gaudium et Spes, konsil sonunda yayınlanmıştır. Günümüz dünyasında kilise isimli bu belge iki bölümden ibaret olmasına rağmen, birlik içinde, bölünmez tek bir belgeden meydana gelmektedir. Ruhanilerin Çobansal Anayasası olarak adlandırılan bu belge ile öğretisel prensipler temel alınarak, Kilise'nin dünyayla ve günümüz insanıyla ilişkilerindeki tavrını sergileme amaçlanmaktadır. İlk bölümde Kilise'nin insan ve insanın içinde yer aldığı dünya ile ilgili öğretisi açıklanarak insani gerçekler ve ilgili ilişkileri de irdelemektedir. İkinci bölümde, günlük yaşam ve insani topluluklar farklı bakış açılarıyla daha dikkatli ve titiz bir şekilde mercek altına alınarak değerlendirilmeye tabi tutulmaktadır. Bu yasa ile kabul edilen prensipler sırasıyla şöyledir.³¹⁹

I-Bugünün Dünyasında İnsanın Durumu

İsa Mesih bu dünyaya kurtarmak ve hizmet etmek için gelmiştir. Bu görevi yerine getirmek için Kilise her zaman, zamanın işaretlerini inceleme ve İncil ışığında yorumlama görevini üstlenmiştir. Günümüzde derin ve hızlı değişimler tüm dünyaya yayılmaktadır. Bu değişimler insanın akli ve yaratıcı biçimlendirme gücünden kaynaklanmaktadır. **K**işisel ortak yargılar, istekler, insanların görüşü ve bir arada yaşama şekli üzerinde etkili olmaktadır. Bu şekilde, dinsel yaşamı da etkileyen sosyal

³¹⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 85.

³¹⁸ Aydın, *a.g.e.*, s. 85.

³¹⁹ http://www.azizantuan.org/tur/pagina_articolo.asp?IDX=30IDRX=4, (21.01.2019).

ve kültürel değişimden söz etmek mümkündür. **İnsan** toplumsal yaşamın yasalarını keşfetmektedir. Ancak onları nasıl yönlendireceğini bilemediği için çaresizdir.³²⁰

II- Kilise ve İnsani Durum

“Yeryüzündeki her şey insana tahsis edildiği konusunda bütün insanlar mutabıktırlar. Kilise insanın hür ve sorumlu olarak yaratılmış olduğunu kutsal kitaptan kesin olarak bilmektedir. Fakat insan, sınırlılık içinde, bağımsızlığı seçerek, kendisini Tanrı’ya ve bütün yaratılmışlara bağlayan yapıcı bağı günahla kırmıştır. İnsanı, iyilikle kötülük arasında kararsız yapan içten bölünme bu yüzdendir. İnsan varlığını, vicdanının "şunu yap, şundan sakın" şeklindeki sesiyle keşfeder. O, bu emirleri yerine getirmese de, hürriyetinin büyüklüğünü, iyiye doğru yönelmesinde olduğunu bilir. İnsan günahına rağmen Tanrısal inayetin gücü ile iyiliğe yönelebilir. Ölüm karşısında insanın varlığının sırrı, en üst noktaya çıkmaktadır. İnsan, yok olma korkusu ile muzdariptir.”³²¹

III- İnsan Cemaati

Modern dünyanın özelliklerinden biri, insanların birbirine artan bağımlılığıdır. Fakat İnsanlar arasındaki kardeşçe diyalog, teknik ilerleme düzeyinde değildir. Kişilerarası ilişkiler daha derin seviyede mükemmelliğe ulaşmaktadır. Kişinin manevi saygınlığına karşılıklı saygı gerekmektedir. Hıristiyan vahyi, cemaatin insanlar arasında tanıtımına büyük katkı sağlamaktadır. Ayrıca Vahiy, Yaratan'ın insanın ahlaki ve manevi doğasına yazdığı sosyal yaşam yasalarını daha derinlemesine anlamamızı sağlar.³²²

IV-Çağdaş Dünyada Kilisenin Rolü

Kilise ile dünya arasındaki ilişkinin temelini insanın onuru oluşturur. Ebedi Babanın sevgisinden doğmuş olan, Kurtarıcı Mesih zamanında kurulmuş ve Kutsal Ruhta birleşmiş olan Kilisenin hedefi, gelecek dünya zamanında kemale erecek olan ebedi esenliktir. Bu esenlik, insan topluluğunun bir araya toplanma yerleri arasında olup şu anda bu dünyada mevcuttur. Kilise kendi esenlik amacı için insanlara tanrısal yaşama aracılık ettiği gibi, insanın onurunu yükselterek, insanın saygınlığını artırarak, insanın

³²⁰ Gaudium et Spes, Madde 4.

³²¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 86.

³²² Gaudium et Spes, Madde 23.

topluma uyumunu pekiştirerek, günlük insani etkinliklerin daha derin bir anlama kavuşturulması için bu tanrısal yaşamı bütün dünyaya yansıtır. Kilise, mensupları aracılığıyla insanlık ailesine ve tarihine daha büyük katkı sağlayabileceğine inanmaktadır.³²³

V-Evlilik ve Ailenin Sorumluluğunun Düzenlenmesi

Hıristiyan toplumunun mutlu yaşamı, evlilik ve aile topluluğunun iyi durumuyla yakından ilgilidir. Hıristiyanlar, eşlerine ve ebeveynlerine asil görevlerinde yardımcı olmaktadır. Fakat evlilik kurumunun saygınlığı her yerde eşit derecede değildir. Bunun nedeni ise çok eşlilik, artan boşanmalar, özgür aşk ve diğer yozlaşmalar evlilik kurumunun saygınlığını azaltmaktadır. Ayrıca evlilik, bencillik, zevk ve fuhuş yüzünden değerini kaybetmektedir. Zamanın ekonomik, sosyal-psikolojik ve sivil koşulları aileyi ciddi şekilde rahatsız etmektedir. Evlilik ve aile kurumlarının yapısı ortaya çıkan bu zorluklardan dolayı bozulmaktadır. Bu nedenle konsil, Hıristiyanlara ve bütün insanlara evliliğin mükemmel kutsal değerini savunmak ve teşvik etmek için isteyen herkese doğru yolu göstermek istemektedir. Konsil, doğru yolu göstermek için dini doktrinlerin belirli noktalarını açıklığa kavuşturmayı amaçlamaktadır.³²⁴

VI- Kültürün Gelişmesi

Konsilde insan kişiliğinin insanlığa ulaşmasının ancak kültürle sağlandığı kabul edilmiştir. Konsile göre kültür, insana vücudunun ve ruhunun yeteneklerini ne ile geliştirdiğini göstermektedir. Yine insan, çalışma ve bilgi ile kâinata hâkim olmaktadır. İnsan kültürü, tarihi, sosyal, sosyolojik ve hatta etnolojik bir yön ihtiva etmektedir. Ayrıca Hıristiyanlığın kurtuluş anlayışı ile kültür arasında bağlar bulunmaktadır. Papa II. Jean Paul'un, Kilise'nin zamanımız kültürleri ile diyalogunun önemli olduğu sözünün istikametinde kültür konusu şekillenmiş ve bu politikanın bir sonucu olarak da 20 Mayıs 1982'de Vatikan'da bir kültür konsili kurulmuştur.³²⁵

³²³ Gaudium et Spes, Madde 40.

³²⁴ Gaudium et Spes, Madde 47.

³²⁵ Mehmet Aydın, *a.g.e.*, s. 88.

VII-Ekonomik Ve Sosyal Hayat

“Bu konsile göre ekonomik yaşamda da insanın onuru ve misyonu ile bütün toplumun iyiliği ve refahına saygı gösterilmesi ve destek olunması gerekir, çünkü bütün ekonominin kaynağı, merkezi ve hedefi insandır.”³²⁶ “Ekonomik gelişme, ne küçük bir gruba, ne büyük gruplara ne de bir tek politik gücün eline terk edilmemelidir. Diğer yandan büyük çaptaki ekonomik uyumsuzluklara son verilmelidir. Bir işyerinde bütün çalışanların iştirakleri sağlanmalı, sosyal çatışmalara, diyalog içinde bir çözüm aranmalıdır. Çünkü konsile göre, Tanrı, yeryüzü nimetlerini bütün insanlara ve milletlere vermiştir.”³²⁷

VIII- Politik Cemaat Hayatı

Kilise, insan şahsiyetinin aşkın karakterinin koruyucusu olduğundan hiçbir zaman politik hayata karışmaz ve hiçbir politik sisteme de bağlı değildir. Kilise ümidini, sivil iktidarın sunmuş olduğu imtiyazlara bağlamaz. Kilise'nin hedefi, iktidarını her yerde arzu etmesidir. Çünkü bu iktidar ona, tam bir hürriyetle imanı vaaz etme, cemiyette doktrinini öğretme ve ahlaki yargı getirme ortamını vermektedir.³²⁸

IX- Barışı Korumak ve Milletler Cemiyetinin Gelişmesi

Konsil barışın yüceliğini ve savaşın insanlık dışı olduğunu ifade etmiştir. Konsil Hıristiyanları, barışın temeli olan Mesih'in yardımı ile adalet ve sevgi içinde barışa hizmet etmek için bütün insanlarla işbirliği yapmaya çağırmaktadır. **Barış**, kişisel refah korunmadıkça ve içsel ruhların yeteneklerinin zenginliğini özgürce, güvenle birbirleriyle paylaşmadıkça elde edilemez. Barışın kurulması için diğer insanlara saygı gösterme konusundaki kararlılık ve kardeşlik duygularıyla yaklaşmak kesinlikle gereklidir.³²⁹

³²⁶ Dağlı, *a.g.t.*, s. 99.

³²⁷ Mehmet Aydın, *a.g.e.*, s. 89.

³²⁸ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 119.

³²⁹ Gaudium et Spes, Madde 77.

X- Sosyal Haberleşme Vasıtaları

Konsile göre, sosyal haberleşme vasıtaları, modern apostolik faaliyetlerin bütünüleyici kısmını teşkil etmektedir. II. Vatikan Konsili, "sorumlu hürriyet" konusunda ısrar etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarını kendi adetlerine göre eğitmesi ve onlara doğru düşünmeyi öğretmelerinin gerekliliği üzerinde ifade edilmiştir. Konsile göre, kamuoyu, gerçek ve doğru haber hürriyetini korumalıdır. Aksi takdirde, sosyal haberleşme vasıtalarının kötüye kullanılması, toplumun gelişmesi ve halk ahlakı için ciddi tehlikeler meydana getirecektir. Haberleşme konusunda, geçerli filmleri, radyo yayınlarını ve özellikle aile ile ilgili yayınları çoğaltmak önemli bir görevdir. Konsilde, Kilise hizmetinde tüm haberleşme vasıtalarının kullanılması kararlaştırılmıştır.³³⁰

XI- Pastoral Eğitim

“II. Vatikan konsili bu oturumda sosyal haberleşme vasıtaları konusunda aldığı karara dayanarak pastoral eğitim istikametinde kararlar almıştır. Papa VI. Paul, 11 Nisan 1964'de bir komisyon oluşturmuştur. Bu komisyon bütün sosyal haberleşme problemlerini takip ederek bu konuda Vatikan'a öneriler getirecektir. Bu komisyonun üyeleri, uzmanlar, laikler ve rahiplerden oluşmaktadır. Bu komisyon, pastoral eğitim için gerekli olan şeyleri hazırlayarak, kilisenin hizmetine sunacaktır.”³³¹

2.9.12. *Dignitatis Humanae* “Dini Hürriyet”

II. Vatikan Konsili'nin Dini Özgürlük Bildirgesi'dir. Bu bildirge ile Konsil insan şahsiyetinin dokunulmaz hakları ve toplumun yasal düzeni hakkında kararlar alınmıştır. Hızla çağdaşlaşan dünyada, Kilise de insan fikrine karşı yumuşak tutumlar sergileyeceğini göstermiştir. Bu bildiri Papa VI. Paul tarafından 7 Aralık 1965'te ilan edilerek yürürlüğe girmiştir.³³²

³³⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 90-91.

³³¹ Yılmaz, *a.g.t.*, s. 120.

³³² Dağlı, *a.g.t.*, s. 103.

I-Hürriyet ve Hakikat

Tanrı, kendisine hizmet etmeleri, Mesih İsa'da kurtuluş ve kutsallık bulabilmeleri için, kendisini insan soyuna tanıtmaktadır. Konsil'de Mesih İsa'nın, tüm insanlara duyurulması görevini verdiği gerçek dinin, Katolik ve Havarisel kilisede var olduğunu ifade etmektedir. Bu yüzden Havarilere: "Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim."³³³ demiştir. Her insan, Tanrı ve onun Kilisesi'nin ilgilendiği gerçeği aramak, kucaklamak ve ona sımsıkı tutunmak zorundadır. İnsanın, Tanrı'ya tapınmak için görevlerini yerine getirme gereksinimi olarak talep ettiği dinsel özgürlük, sivil toplumun zorlamasından bağımsız olarak gerçekleşmelidir.³³⁴

II-Kişiler-Aileler ve Gruplar

II. Vatikan Konsili her kişinin kendi dinini seçme hakkına sahip olduğunu beyan eder. Kişi inancını seçerken toplumsal ve şahsî baskılardan uzak olmalıdır. Kişinin inancını şahsen ve beraberindekilerle yaşama hakkının engellenmemesi ve görüşlerine aykırı bir zorlama olmamalıdır. Konsile göre özgürlüğün temeli Vahiy ve insan aklıdır.

Din özgürlüğü toplumsal olarak kabul edilmesinin yanı sıra yasalarla da güvence altına alınmalıdır. Her kişi, insanlık haysiyeti gereğince bir fert olmasının yanında akıl ve hür iradeye de sahiptir. Akıl ve hür irade, insanın yaratılış gayesini anlamakla ve hakikati araştırmakla yükümlü kılmaktadır. Bu aynı zamanda vicdani bir görevdir. Hak ve hakikati bulan her kişi, hakikat olarak inandığına sadakatle bağlanmak ve gereğince yaşamakla zorunludur. Dış baskılardan korunamayan ve psikolojik olarak kendini hür hissedemeyen hiç kimse bu asli vazifesini yerine getiremez. Bu sebeple din özgürlüğü insan doğasının bir gereğidir. Tüm bu sebeplerle dinî özgürlükler insanoğlundan esirgenemez. Adil bir düzende dinî özgürlüklerin engellenmesi düşünülemez.³³⁵

Ailenin dini hürriyeti konusunda, ebeveynlerin rehberliği altında, dini yaşamı özgürce yaşama hakkına sahiptir. Ebeveynler, kendi dinsel inanışlarına uygun olarak çocuklarının alacağı dini eğitimi belirleme hakkına sahiptir. Hükümet, ebeveynlerin

³³³ Matta 28:19-20

³³⁴ Dignitatis Humanae, Madde 1.

³³⁵ Dignitatis Humanae, Madde -2.

özgürce okul ve diğer eğitim biçimlerini seçme özgürlüklerini tanıması gerekmektedir. Çocuklar kendi inançlarına aykırı eğitim almaya ya da tüm dinsel eğitimin dışlandığı bir eğitime zorlandıklarında, ebeveynlerin eğitim hakkı ihlal edilmiş olur.³³⁶

III- Hürriyet ve İman

II. Vatikan Konsili'nin insanın dinsel özgürlük hakkı üzerine bildirisi, kişinin haysiyeti üzerine kuruludur. Bu doktrin, kökenini vahiyden alır ve bu nedenle Hıristiyanlar dinsel özgürlük hakkına daha bilinçli saygı göstermekle yükümlüdür. Dinsel özgürlük ilkesi, insanların engelleme olmaksızın Hıristiyan imanına çağırılması ve onu kendi özgür iradeleriyle benimsemeleri gerektiği olarak ifade edilmiştir.³³⁷

Katolik doktrininde insanın Tanrı'ya imanda yanıtı tamamen özgür olmasıdır. Hiç kimse kendi isteğine aykırı olarak Hıristiyan inancını benimsemeye zorlanamaz. Bu doktrin, Tanrı Sözü'nü içinde taşır ve ısrarla Kilise Babaları tarafından duyurulur. İman etme eylemi, doğası itibarıyla özgür bir eylemdir. Mesih İsa tarafından kurtarılan insan, Tanrı tarafından evlat olmaya çağırılır. Dinsel konularda baskı uygulanması yanlıştır.³³⁸

³³⁶ Dignitatis Humanae, Madde -5.

³³⁷ Dignitatis Humanae, Madde-9.

³³⁸ Dignitatis Humanae, Madde-10.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II. VATİKAN KONSİLİ'NDE MÜSLÜMANLARLA İLGİLİ ALINAN KARARLAR VE II. VATİKAN KONSİLİ SONUÇLARI

3.1. II. VATİKAN KONSİLİ KARARLARINDAKİ YENİLİKLER

II. Vatikan Konsili'nde, Katolik Kilisesi hem kendini konumlandırması çerçevesinde kendi içinde yaşadığı meselelere hem de dış dünyaya yönelik anlayışında radikal değişikliklere neden olacak kararlar almıştır. Başlıca yenilikler şunlardır:

3.1.1. Kilise'nin Misyon Anlayışı

“II. Vatikan Konsili'nde Dinlerarası Diyalog gündeme gelmiş ve alınan kararlara bağlı olarak yayınlanan genelgeler ile Kilise'nin misyon anlayışına yeni yorumlar getirilmiştir. Yeni yorumlar sosyal, kültürel ve diyalog gibi alanlarda ortaya çıkmıştır. Konsil sonrası resmi dökümanlarda, insani kurtuluş terimi kullanılmıştır. Bu Konsil'den sonra Kilise'nin geleneksel kurtuluş anlayışı farklı şekillerde yorumlanmıştır. Kilise, dünyevi kurtuluşla uhrevi kurtuluşu bir bütün olarak algılayıp dünyevi kurtuluşun uhrevi kurtuluşun ön şartı olarak görmeye başlamıştır. Kilise'nin II. Vatikan Konsili'nden sonraki misyonu, toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, dini ve siyasi bütün meseleleriyle ilgilenerek bütün bu alanlardaki faaliyetleri İncil'in mesajı ile ilişkilendirmeye çalışmaktır.”³³⁹

“Katolik Kilisesi, insanların sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını dikkate alan yeni bir misyon anlayışı geliştirmiştir. II. Vatikan Konsili kararları ve konsil sonrası yayınlanan papalık genelgelerinde bu yeni misyon anlayışı, "Evangelizasyon" kavramıyla ifade edilmiştir. Evangelizasyon ile Kilise, İncil'in tebliğine önem vererek Mesih'in getirdiği mesaj ile sosyal ve kültürel problemler arasında bağlantı kurarak, Kilise'nin en öncelikli misyonunu oluşturmasını istemiştir. Bu yüzden Katolik Kilisesi iki önemli proje geliştirerek II. Vatikan Konsili'nden bu tarafa uygulamaya çalışmıştır. Bunlardan birisi, İncil'le sosyal ve ekonomik problemler arasında irtibat kurmayı

³³⁹ Abdurrahman Küçük, “Hıristiyanlıkta Misyon Anlayışı, Yeni Yaklaşımlar ve Dinlerarası Diyalog”, *Dinler Tarihi Araştırmaları – III*, Sempozyum, Ankara, 09–10 Haziran 2001, s. 366.

amaçlayan *Sosyal Adalet Çalışmaları*, diğeri ise, İncil'le kültür veya kültürler arasında irtibat kurmayı amaçlayan *İnkültürasyon Çalışmalarıdır*. Kilise'nin yine II. Vatikan Konsili'yle gündeme getirdiği "Diyalog Çalışmaları" ise, bu iki büyük proje için vazgeçilmez bir vasıta konumundadır.³⁴⁰

Hıristiyanlık misyonunun temelleri, kutsal kitaba dayanmaktadır. Misyonerlik ise, özellikle XVI. yüzyılda, coğrafi keşiflerle birlikte başlayan ve Hıristiyanlığı yaymak için misyonerler tarafından yürütülen bir misyon faaliyetidir. Yahudilerle ilişkilerin düzeltilerek Hıristiyan birliğine onların da dâhil edilme isteği dinlerarası diyalog anlayışının ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden biridir. Konsilde alınan kararlar ile diğer dinlerin mensuplarıyla diyaloga girilmesi kararlaştırılmıştır. Konsilde, Yahudilerden, Müslümanlardan, Hindulardan, Budistlerden ve diğer din mensuplarından saygıyla bahsedilerek onların inançları övülmüştür. Diğer dinlere ve mensuplarına saygıyla yaklaşılması, diyaloga girilmesi konusunda Hıristiyanlara tavsiyelerde bulunulmuştur. Katolikler, dinler arası diyalogu gerçekleştirmek için çeşitli birimler oluşturarak uzmanlar yetiştirmişlerdir. Günümüzde Katolik Hıristiyanlar bu birimler ve uzmanlar vasıtasıyla dünyanın her yerinde diyalog girişiminde bulunmaktadır.³⁴¹

3.1.2. Kutsal Kitabın Dinin Merkezine Yerleştirilmesi

Protestan Reformu'nun Kitabı Mukaddes'i yegâne otorite kabul etmesi kararına karşı 1545-1563 yılları arasında gerçekleştirilen Trent Konsili'nde, Kilise geleneğine, Kilise kararlarına vurgu yapılmış ve Kitab-ı Mukaddes'in Latince dışında bir dile tercümesini yasaklanmıştır. II. Vatikan Konsili'nde kabul edilen *Dei Verbum* yasası ile Kutsal Kitabın önemine vurgu yapılarak Hıristiyan imanının merkezinde olduğu belirtilerek otoritesi öne çıkarılmıştır. Bu karara ve *Gaudium et Spes* yasasına uygun olarak, Kitab-ı Mukaddes'in her Hıristiyan tarafından okunması, araştırılması teşvik edilmiş ve bu maksatla çeşitli dillere tercüme edilmesi desteklenmiştir.³⁴²

³⁴⁰ Güngör, *a.g.m.*, s. 173.

³⁴¹ M.Yiğitoğlu, "Türkiye'de II. Vatikan Sonrası Müslüman-Hıristiyan İlişkileri", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 66-67.

³⁴² Taşpınar, *a.g.m.*, s.115.

3.1.3. Litürjik Hayatta Yapılan Yenilikler

“II. Vatikan Konsili’ndeki önemli yeniliklerden birisi de litürjik hayata yenilikler getiren litürji yasasıdır. Bu yasa ile Hıristiyan hayatına yeni bir enerji getirilerek çağın gereklerine uyum sağlanarak bütün inananlar Mesih’te birleştirilmiştir. Kilise’de yapılan ibadetler yapılan reformlarla cazip hale getirilerek Kilise’nin bütün insanlığı kucaklaması hedeflenmiştir. Konsile göre ibadet Kilise hayatının merkezini oluşturmaktadır. Bu sebeple yapılan düzenlemeler ibadet ruhunu Hıristiyanların Kalbine yerleştirmeyi ve onları ibadete yönetmeyi amaçlamaktadır.”³⁴³

“Papa’nın 22 Ekim 1962’de yaptığı teklif üzerine Konsilin ilk oturumunda ayinlerin icrası konusu ele alınmıştır. Konu ile ilgili metinler, ayinlerin icrasına dair temel görüşleri incelenmiştir. Ayinlerde, Kutsal Sırların yerine getirilişinde ve Litürji’nin diğer bölümlerinde ana dilin kullanılmasının insanlara büyük bir avantaj sağlayacağı gayesiyle *Sacrosanctum Concilium* adlı yasa ile evharistiya ayininin ilk kısmında ve sakramentlerin icrasında günlük kullanılan yerel diller kabul edilmiştir. Bu karar, Protestan Reformu’na karşı toplanmış olan Trent Konsili’nde ‘Katolik Kilisesi’nin ayin dili Latince olarak tespit edildiği için, gelenekselciler tarafından şiddetle eleştirilmiştir.”³⁴⁴

II. Vatikan Konsili’nde ibadetler ile ilgili olarak Kilise’deki ayin sırasında Kutsal Kitap’a ait sözlerin daha fazla kullanılması, vaazlar ve nasihatler sırasında Kutsal Kitap’tan örnekler verilmesi kararlaştırılmıştır. Kilise’deki ayine halkın aktif bir şekilde katılması istenilmiştir. İbadetlerle ilgili bir diğer karar Piskoposların milli veya bölgesel seviyede toplanmalarına ve Litürji ile ilgili bölgesel tedbirler konusunda Papalığın emirlerine aykırı olmamak kaydıyla tedbirler alabilmesine izin verilmiştir.³⁴⁵

3.1.4. Katolik Olmayanlarla İlişkiler ve Ökümenizm

II. Vatikan Konsili’ndeki yeniliklerden biri de Katolik Hıristiyanların dışındaki diğer Hıristiyanlara Ökümenik diyalog ve yakınlaşma çağrısında bulunulmuş olmasıdır. Konsil’in Unitatis Redintegratio isimli kararı, Hıristiyanların bölünmüşlüğü problemini çözmeye ve Hıristiyan birliği sağlamaya davet özelliği taşımaktadır. Katolik kilisesi

³⁴³ GÜNGÖR, *a.g.e.*, s. 100.

³⁴⁴ TAŞPINAR, *a.g.m.*, s. 114.

³⁴⁵ GÜNGÖR, *a.g.e.*, s. 101.

dışındaki kiliselerle ilgili “Sonuç olarak her ne kadar bu kiliseler bizden ayrılmışlarsa da her şeyden önce doğru sakramentlere ve apostolik silsile vasıtasıyla papazlık müessesine sahiptirler ve Evharistiya’yı kutlamaktadırlar.”³⁴⁶ ifadesi ile Katolik kilisesi dışındaki diğer kiliselerin kendilerinden ayrılan kiliseler olduğu ve aynı ibadetleri yaptıkları ifadesiyle de aralarında yakın bir ilişki olduğu ifade edilmektedir. Bu yüzden diğer Kilise’lere olan bakış açısının değiştiği görülmektedir.³⁴⁷

II. Vatikan Konsili’nin Kilise Hakkındaki dogmatik yasası olan Lumen Gentium’da “Kilise, vaftiz olmalarına ve bu nedenle Hıristiyan ismini taşımalarına rağmen henüz imanları tam olmayan ya da Petrus’un Halefi’nin yönetiminde gönül birliğine katılmayan bu kişilere, pek çok nedenden dolayı bağlı bulunduğunu bilmektedir. Gerçekten de onlardan birçoğu iman ve yaşam normu olarak Kutsal metinlere sahiptir. İçten bir dinsel bağlılık göstermekte ve herşeye kadir Peder Tanrı’ya, Tanrı’nın Oğlu ve Kurtarıcı Mesih İsa’ya aşkla inanmaktadırlar. Kendilerini Mesih İsa’ya bağlayan vaftizle işaretlenmiş bulunmakla birlikte, Mezhep Kiliselerinde ya da çeşitli kilise toplulukları içinde diğer Sakramentleri tanımakta ve kabul etmektedir. Ayrıca aralarında pek çoğunun piskoposluğa sahip olmasından dolayı Kutsal Evharistiya’yı kutlamakta ve Tanrı’nın Annesi Bakire Meryem’e saygı ve sevgi göstermektedir.” ifadeleri ile Katolik Kilisesi ile diğer kiliseler arasındaki mevcut olan ortak bağlara işaret edilmiştir. Böylelikle Hıristiyan birliğini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılması tavsiye edilmiştir.³⁴⁸

3.1.5. Kilise Yönetiminde Papa-Piskoposlar İşbirliğinin Kabulü

II. Vatikan Konsili’nde Papa’nın icraatlarına Piskoposlar Kurulu ile istişare ederek yürütmesi karara bağlanmıştır. Bu durum, özellikle Kilise’nin kuruluşundan itibaren var olan ‘işbirliğine dayalı’ yönetim usulüne uygun bulunmuştur. İşbirliğine dayalı yönetim için ‘Piskoposlar Sinodu’ adıyla bir teşkilat kurulmuştur. Bu teşkilat Papa ile ‘yerel Kiliseler’ arasında yakın işbirliği tesisinin yolunu açmıştır.³⁴⁹

³⁴⁶ Unitatis Redintegratio, Madde 15.

³⁴⁷ Güngör, *a.g.e.*, s. 174-177

³⁴⁸ Güngör, *a.g.e.*, s. 181

³⁴⁹ Taşpınar, *a.g.m.*, s. 115.

3.1.6. Laiklerin Kilise Misyonuna Aktif Katılımı

II. Vatikan Konsili öncesinde ruhban sınıfı dışındaki halk, Kilise'ye davet edilme noktasında belli bir sınıf ve mevki gözetilmiştir. Konsilde bu anlayış değiştirilmek istenmiştir. Bu yüzden kilise öncelikle laik kavramını kilise hakkında dogmatik yasa ile tanımlamıştır. Konsil dökümanlarında "Laik sözcüğü, Kilise içinde yasallaştırılmış rahiplik ve ruhbanlık uzuvları dışında vaftizle Mesih İsa'yla yekvücut olan ve Tanrı'nın Halkı'nı meydana getirip, olanaklarına göre Mesih İsa'nın hükümdarlık, peygamberlik ve rahiplik görevine katılan, Kilise'nin içinde ve dünyada Hıristiyan halkına özgü işleri kendi açılarından yerine getiren bütün insanları kapsar."³⁵⁰ ifadesi ile laikler tanımlanmıştır.

Tanrı'nın Halkı'nın içinde bulunan, Mesih İsa'nın biricik bedenini oluşturan laikler, kim olurlarsa olsunlar, Kilise'nin büyümesi ve kutsallık içinde yükselmesi için, Yaratacıcı'nın iyiliğinden ve Kurtarıcı'nın lütfundan edindikleri bütün güçle ferd olarak işbirliği yapmaya çağırılmıştır.³⁵¹ İfadesi ile laik halka da havarilik sorumluluğu yüklenmiştir. Fakat "laikler, dinsel bir amaçla, Kilise'ye ilişkin bazı görevleri yerine getirmek için, hiyerarşi tarafından verilen sorumluluğu yüklenmelidir."³⁵² ifadesiyle laikler Ruhban sınıfına itaat etme zorunluluğundan kurtulamamıştır.³⁵³

3.1.7. Hıristiyan Olmayan Dinlerle İlişkiler

II. Vatikan Konsili ile yapılan radikal değişikliklerden bir diğeri de Katolik Kilisesi'nin Hıristiyanlık dışındaki dinler ve mensuplarına karşı yaklaşımı ve kullandığı üslupdur. Katolik Kilisesi'nin Hıristiyanlık dışındaki dinler ve mensuplarına karşı yaklaşımı ve kullandığı üslup II. Vatikan Konsili öncesindeki tutumundan çok farklıdır. Konsil'de ilk defa Hıristiyanlık dışındaki dinler ve mensuplarıyla diyaloga ve işbirliğine girme isteği Nostra Aetate isimli bildirge ile ifade edilmiştir. Bu doküman ile Hıristiyanlık dışındaki dinler hakkında kullanılan ifadeler ve bu dinlerin kilise ile ilişkisini anlatış üslubu bakımından olumlu bir yaklaşım sergilenmiştir. Konsil, asırlardır Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında birçok kavga ve anlaşmazlık ortaya

³⁵⁰ Lumen Gentium, Madde 31.

³⁵¹ Lumen Gentium, Madde 33.

³⁵² Lumen Gentium, Madde 33.

³⁵³ Güngör, *a.g.e.*, s. 96.

çıkıldığını belirterek bütün herkesi geçmişini unutmaya çağırılmaktadır. Karşılıklı anlayış içerisinde samimi gayret göstererek diyalog ve iş birliğine girmeyi teşvik etmektedir. Özellikle İslam'a karşı geleneksel tutumdan farklı olan bu yeni yaklaşım hem Hıristiyan dünyasında hem de Hıristiyan olmayan dünyada şaşkınlık yaratmıştır. Konsilde sadece Müslümanlarla değil Yahudilerle, Hindularla ve Budistlerle ilgili görüş ve düşünceler dile getirilmiştir. Katolik Kilisesi bütün insanların Tanrı'nın yaratması sebebiyle bir tek cemaat oluşturduklarını dolayısıyla bütün insanların aynı kaderi paylaştıklarını ifade ederek onları bir kaynaktan çıkan uzuvlar olarak tanımlamıştır.³⁵⁴

3.1.8. Din ve Vicdan Özgürlüğü

“II. Vatikan Konsili, ‘dini özgürlüğü’ temel bir esas olarak kabul etmek suretiyle çok esaslı bir karar almıştır. *Dignitatis Humanae* bildirisinde herkesin özgürce hakikati aramakla yükümlü olduğu, bulduğu hakikate özgürce inanması gerektiği ve söz konusu hakikatin gereklerini özgürce yerine getirme hakkı bulunduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle, insanlara bir inancın veya hakikatin zorla kabul ettirilmesinin mümkün olmadığı; hakikatin, kendisini içerdiği doğruluğun gücüyle başkalarına kabul ettireceği karara bağlanmıştır. Bu durum, Katolik Kilisesi'nin insanları zorla hıristiyanlaştırma stratejisinden vazgeçtiğinin de bir ifadesi olarak görülmüştür. Oysa din ve vicdan özgürlüğünün ne kadar önemli olduğunu ve özgürce inanmanın ne kadar büyük bir değer olduğunu özellikle Komünist Doğu Bloku ülkelerinden gelen Piskoposlar çok iyi biliyorlardı. Bu bildirin kabulünde Prag Başpiskoposu Beran'ın büyük etkisi olduğu bilinmektedir.”³⁵⁵

3.1.9. Haberleşme ve Sosyal İletişim Vasıtalarının Kullanılması

Katolik Kilisesi, İsa Mesih tarafından bütün insanları kurtuluşa ulaştırmak için kurulmuştur. Bu yüzden Kilise, İncil'in insanlara öğretilmesi ve insanların kurtuluşu için kendini sorumlu olarak görmektedir. Kilise insanlara kurtuluş planının anlatılmasını, kurtuluş için gerekli olan haberlerin verilmesini ve nasıl kullanılacağına öğretilmesi için sosyal iletişim araçlarının kullanılmasını istemiştir.³⁵⁶

³⁵⁴ Güngör, *a.g.m.*, s. 182-187.

³⁵⁵ Taşpınar, *a.g.m.*, s. 117.

³⁵⁶ Güngör, *a.g.e.*, s. 99.

Tüm insanlık ailesini daha ileri kurtuluşa ve kusursuzluğa taşımak için aynı araçların yardımıyla inananları eğitmenin ve yol göstermenin bir görev olduğu belirtilerek Hıristiyanların eğitimi ve ruhların iyiliği için, çabaların gerekli ya da yararlı oluşuna göre, sosyal iletişim araçlarını gerektiğinde kullanmanın Kilise'nin doğal hakkı olduğu ifade edilmiştir.³⁵⁷

3.2. KONSİL KARARLARININ KATOLİKLER ARASINDAKİ YANKISI

“II. Vatikan Konsili ile birlikte Katolik Kilisesi'nde yapılan bu değişiklikler, Katolikler'in çoğunluğu tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bu durum, özellikle kilise merkeziliğini eleştiren ve modern hayatın değerlerini benimseyen Katoliklerin Kilise'ye olan bağlılıklarının, saygılarının yenilenmesinde ve devam ettirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak, söz konusu kararlar Kilise içerisinde bir yandan geleneğe bağlı olarak bilinenler ile kimi muhafazakârlar tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Her iki yaklaşımda, Kilise'nin II. Vatikan Konsili ile birlikte geliştirdiği açılımdan rahatsız olmuş, bu kararları Kilise'nin kendi misyonundan sapma olarak değerlendirmişlerdir. Nitekim Konsil'de alınan kararların Kilise içerisinde sebep olduğu tartışmalar dikkate alınmış ve ilk defa Konsil kararlarının son paragrafına, alınan kararları kabul etmeyenlerin sapkın ve kâfir ilan edileceğini belirten anatema* maddesi koyulmamıştır.”³⁵⁸

3.3. NOSTRA AETATE'NİN HAZIRLANIŞI

II. Vatikan Konsili'nin Hıristiyan olmayan dinlerle ilgili en önemli dokümanı Hıristiyan olmayan dinler ile ilişkisi adlı bildirisidir. Bu konsil, Katolik Kilisesi'nin Hıristiyan olmayanlar ve onların dinsel gelenekleriyle ilişkisinde önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir. İkinci Vatikan Konsili'nde Nostra Aetate belgesine kadar Kilise, resmi olarak Hıristiyan olmayanlarla diyaloga girme konusuyla ilgilenmemiş ve

³⁵⁷ Inter Mirifica, Madde 3.

***Anatema:** “Ayrılmış”, “lanetlenmiş” ya da “aforo edilmiş” anlamlarına gelen bu terim Pavlus tarafından da defalarca kullanılmıştır. Hıristiyanlığın MS 306'daki Elvira Konsilinde suçlananlar aforo ediltiler ve aforo etme kısa zamanda heretıklere karşı sistematik bir uygulama haline geldi. M.S. VI. yy'dan itibaren anathema, “toplum dışına itme” anlamına gelen excommunication'dan ayrı olarak değerlendirildi. Zira excommunication sadece kişiyi kilise sakramentleri ve ibadetlerinden ayırmayı kastederken, anathematizasyon kişiyi tamamıyla inananlar topluluğunun dışına atmayı ifade ediyordu. Bkz. *Excommunication*, Aydın, “Anatema”, Ans. Dinler Sözlüğü, Nüve Kültür Merkezi, Konya, 2005.

³⁵⁸ Taşpınar, *a.g.m.*, s. 117

Hıristiyanlık dışındaki dinlerle herhangi bir olumlu doküman kaleme almamıştır.³⁵⁹

Papa XXIII. John Avrupa'da bilhassa İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan Yahudi katliamları ve bir takım olaylardan dolayı kilise ile Yahudilerin yakınlaşması düşüncesi taşımaktadır. Bu yüzden Papa, Kilise'nin Yahudilere dair bir yorumda bulunmasını istemiş ve bu görevi Kardinal Augustin Bea'e vermiştir.³⁶⁰ Yahudi liderler, yapılacak olan konsilin Yahudi düşmanlığını daha da artıracığından endişe etmişlerdir.³⁶¹

“Yahudilerin bu endişelerini dikkate alan Papa XXIII. John “Hıristiyan Birliği Sekreteryası”nın başkanı Kardinal Augustin Bea'den “Yahudi meselesi” ile ilgilenmesini ister. Sekreteryadan konsil hazırlıkları çerçevesinde alt komisyonda onuncu tema olarak *Yahudi Meselesi* ile ilgili belge oluşturulup görüşülür. Kardinal Bea ve ekibi konsilde Yahudilerle ilgili *Decretum de Judaeis* (Yahudilerle ilgili Karar) taslağını hazırlarlar. Bea ve arkadaşlarının tüm çabalarına rağmen bu taslak hiçbir zaman konsil gündemine alınmamıştır. Fakat süreç sonunda sadece Yahudilerden değil, diğer dinlerden de bahseden *Nostra Aetate* adında bir metin ortaya çıkmıştır.”³⁶²

“Kardinal Bea, çok fazla eleştiri ve tenkit olması üzerine *Nostra Aetate*'nin temel amacını şu şekilde izah etmiştir: Dokümanın amacı ne Hıristiyan olamayan dinleri tam olarak izah etmek ne de onların kendi aralarındaki ve Katolik dininden ayrıldıkları noktaları belirtmekti. Daha ziyade bu konsil söz konusu bu dokümanla insanoğlu ile dinler arasında diyalog ve işbirliğinin temeli olan bir bağ bulunduğunu göstermeyi hedeflemişti. İşte bu nedenden dolayıdır ki söz konusu dokümanda bizi birleştiren ve karşılıklı anlayışa yardım eden noktalar üzerinde daha çok durulmuştur.”³⁶³

Kardinal Bea'nin bu konuşmasının öncesinde ve sonrasında pek çok Piskopos, Kilise'nin Yahudilere tavrının tamamen ökümenizimin ışığında olması gerektiğini savunmuştur. Hatta Piskoposlar bu konuya özgü ayrı bir dokümanın kaleme alınmasını istemişlerdir. Bilhassa Ortadoğu'daki Katolik menşeli kiliselere ait Piskoposlar konsilin Yahudiler hakkında bir resmi görüş belirtmesine taraftar değildirlir. Böyle bir tavrın Arap ülkelerini kızdıracığını ve onların gözünde İsrail'in resmen tanındığı anlamına geleceğini ileri sürmüşlerdir. İsrail'in resmen tanınmasının sonuçlarının kesinlikle Arap

³⁵⁹ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 90.

³⁶⁰ Alicı, *a.g.e.*, s. 145.

³⁶¹ Aydın, *a.g.e.*, s. 90.

³⁶² Çoban, *a.g.e.*, s. 28.

³⁶³ Yiğitoğlu, *a.g.t.*, s. 45.

ülkelerinde azınlık Hıristiyanların aleyhine olacağını dolayısıyla konsilin ya bütün dinlerden bahsetmesini ya da hiç bir dinden bahsetmemesini istemişlerdir.³⁶⁴

İtirazlar üzerine hazırlanan metin tartışılması ve yeniden gözden geçirilmesi için ertelenir. Tabi bu sırada Papa VI. Paul konsil komisyonundan Müslümanlara yönelik de bir metin hazırlanmasını istemiştir.³⁶⁵ Metinle ilgili son aşama konsilin dördüncü oturumuna kalmıştır. 14 Eylül 1965'te başlayan dördüncü oturumda sadece Yahudilerle ilgili bir belge olmaktan çıkıp Hıristiyanlık dışındaki bütün dinlere yönelik hale gelmiş olan "Kilisenin Hıristiyanlık Dışındaki Dinlerle İlişkisi" başlıklı belge, 28 Ekim 1965'te seksen sekize karşı iki bin iki yüz yirmi bir oyla konsilde kabul edilmiştir.³⁶⁶

3.4. KONSİLİN HİRİSTİYANLIK DIŞINDAKİ DİNLERE BAKIŞI

Müslümanlarla ilgili ifadelerin yer alma süreci, konsil ortasında papalığa seçilen VI. Paul'un Ağustos 1964'de yayınladığı Ecclesiam Suam isimli bildirisi ile başlamıştır. Papa VI. Paul, bu bildiriye, Yahudilerden ve Müslümanlardan bahsederek, Müslümanların dininin takdire şayan olduğunu, Tanrı'ya ibadetlerinde iyi ve doğru şeylerin bulunduğunu belirterek Kilisenin Hıristiyanlık dışındaki dinlerle diyaloga girmesini tavsiye etmiştir. Her ne kadar Müslümanlardan ve dinlerinden övgüyle bahsetmiş olsa da, doğru ve gerçek tek bir dinin bulunduğunu, bunun da Hıristiyanlık olduğunu da ifade etmiştir.³⁶⁷

Konsil'in diğer dinlerden ve mensuplarından bahsettiği dokümanlar, Lumen Gentium, Ad Gentes, Dei Verbum, Dignitatis Humanae ve Nostra Aetate isimli dokümanlardır. Lumen Gentium isimli konsil dokümanında kendi hataları olmaksızın Mesih'in İncili'ni ve Kilisesi'ni bilmeyen fakat bununla birlikte Tanrı'yı samimi bir kalple arayan, Tanrı'nın inayetiyle hareket eden ve fiilerinde kendi vicdanlarının yol göstericiliğinde hareket etmeye çalışanlar da ebedi kurtuluşa ulaşacağı beyan edilmiştir. Bu ifadeler Kilise'nin diğer dinlere bakışında olumlu bir adım olarak kabul edilmiştir.³⁶⁸

³⁶⁴ Alıcı, *a.g.e.*, s. 145.

³⁶⁵ Aydın, *a.g.e.*, s. 89.

³⁶⁶ Bekir Zakir Çoban, "İkinci Vatikan Konsili ve Katolik Yahudi İlişkileri", *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, no. 2 (Yaz 2018), S. 2, s. 74.

³⁶⁷ Adam, *a.g.m.*, s. 219.

³⁶⁸ Güngör, "Katolik Kilisesi'nin Çağdaş Misyon Anlayışında Diyalog Kavramı", *Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Dinler Tarihi Araştırmaları 1 Sempozyum: 08-09 Kasım 1996*, Ankara, s. 187.

28 Ekim 1965'te kabul edilen Nostra Aetate'de, bütün insanların tek bir toplumu meydana getirdiği ve insanların tek bir kaynaktan geldiği ifade edilmiştir. İnsanların ortak bir kaderi paylaştıkları, Tanrının lütfunun, iyiliğinin, kurtarıcı planının ve seçilmiş insanların Tanrı nuruyla aydınlanmış kutsal şehirde toplanacağı günde tüm insanları kuşattığı açıklanmıştır.³⁶⁹

Katolik Kilise'si tarihinde ilk defa hem diğer din mensuplarının Tanrıyı aramasının meşru olduğunu hem de Hıristiyan olmayan dinsel geleneklerde hakikatin mevcut olduğunu onaylamıştır. Konsil metinlerindeki “Katolik Kilisesi diğer dinlerde doğru ve kutsal olarak adlandırılan hiçbir şeyi reddetmez. O bütün insanları aydınlatan hakikatin ışığını yansıtan hayat ve davranış tarzları, ahlaki kural ve doktrinlere son derece saygı ve hürmet gösterir.”³⁷⁰ ifadesi ile diğer dinlerde de doğru ve kutsal şeylerin bulunduğu ve dolaylı olarak vahyin bulunmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca diğer dinlerde bulunan hakikat ışığını yansıtan ahlaki kural ve doktrinlere saygı duyulduğu ifadesi ile diğer din mensuplarına karşı hürmet gösterilmiştir.³⁷¹

“Hıristiyan olmayan dinlerde her ne doğru ve hakikat bulunursa bulunsun onlar Kilise tarafından İncil'e hazırlık olarak görülür.”³⁷² ifadesi ile Konsil Babaları, Hıristiyan olmayan dinsel geleneklere mensup kişilerin hayatlarında güzelliğin, hakikatin ve kutsallığın var olduğunu kabul etmişlerdir. Fakat bu unsurların, İncil'in ışığının yokluğundan dolayı yoğunlaşan kötülükle bağlantılı olduğu ileri sürülerek, hayatlarında sözü edilen güzel davranışları barındıran kişilerin mükemmel bir yaşama erişmelerinin ancak buldukları dinsel geleneklerden ayrılarak Hıristiyan olmalarıyla mümkün olacağını ifade etmişlerdir.³⁷³

II. Vatikan Konsili ile Hıristiyan dünyasının Müslümanlara ve İslam'a karşı olumsuz olan düşünceleri de değişmiştir. Haçlı Seferleri'ne kadar Batı Dünyası İslam'a ve Müslümanlara olumsuz olarak bakmış ve İslam düşmanlığı son hadde varmıştır. Haçlı Seferleriyle bu düşmanlığı ile had safhaya çıkan bu olumsuz bakış yerine İslam'ı ve Müslümanları ilmi yönden tanımaya ilişkin girişimler ve ilmi çalışmalara yönelmeler olmuştur. Hıristiyanlık, Haçlı seferleri esnasında ve sonrasında İslam dünyasıyla, Müslümanlarla diyalog içine girerek onları daha yakından tanıma fırsatı yakalamıştır.

³⁶⁹ Nostra Aetate, Madde 1.

³⁷⁰ Nostra Aetate, Madde 2.

³⁷¹ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 94.

³⁷² Lumen Gentium, Madde 16.

³⁷³ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 95.

Dinlerarası mücadele yerine dinlerarası diyalog barış modellerindedir. Bunun olması, dinlerin mesajını anlamaya bağlıdır.³⁷⁴

Katolik Hıristiyanlara göre ise diğer dinlerin durumu ile ilgili kendileri dışındakilerin kurtulup kurtulamayacağı konusu ile ilgili üç görüş vardır. Birincisi Papa VIII. Boniface (1235-1303) ile “Katolik Kilisesi dışında kurtuluş yoktur” şekline dönüşen dışlayıcılık (exlucivism) anlayışıdır. İkinci görüş olan Kapsayıcılık yaklaşımına göre, Hıristiyan inancı dışında kalan ve Kiliseye intisap etmeyenlerin kurtulamayacağı anlayışıdır. Katolik Kilisesini, geleneksel misyon anlayışını sorgulamaya ve yeni yaklaşımlar aramaya sevk eden kapsayıcı anlayış, dışlayıcılık görüşün yumuşatılmış halidir. Hıristiyanlık dışlayıcı görüşte olduğu gibi kapsayıcı görüşte de tek gerçek dindir. Bu görüş vasıtasıyla Hıristiyanlar diğer dinlerde kendi dinlerinin izlerini arayarak onları uzlaştırmayı ve kapsamayı amaçlamışlardır. II. Vatikan Konsili ile kapsayıcı anlayışa geçilmiştir. Diğer dinlerin kurtuluşu ile ilgili son görüşe göre Hıristiyanlık, diğer dinlerle eşit kabul edilmektedir. Bu görüş çoğulcu anlayış olarak ifade edilmiştir. Çoğulcu yaklaşımın önde gelen savunucuları genel olarak bütün dinleri tek Tanrı’ya götüren eşit vasıtalar olduğunu kabul etmişlerdir. Çoğulcu yaklaşıma göre, Hıristiyanlık tek ve eşsiz bir kurtuluş vasıtası değildir.³⁷⁵

“Hıristiyanlar diğer dinlerin taraftarları ile işbirliğine girerek onların dinsel geleneklerindeki ve yaşamlarındaki manevi ve ahlaki iyilikleri kabul etmeye korumaya ve ilerletmeye davet edilmiştir.”³⁷⁶ Bu yüzden Hıristiyanlar diğer din mensupları ile karşılaştıklarında sağduyu ve yardımseverlik ile işbirliğine girmeye teşvik ederek onlarla olan ilişkilerinde şu üç yolu izlemelerini öğütlemiştir.

1-Hıristiyanlar öncelikle diğer din mensuplarıyla diyaloga girmelidir.

2-Adalet, dünya barışı, insanlığın refahı ve ahlak konularında iş birliğine girmelidirler.

3- Kendi inançlarını ve hayat tarzını Hıristiyan olmayanlara aktarmalıdır.³⁷⁷

³⁷⁴ Küçük, *a.g.e.*, s. 380.

³⁷⁵ Hüseyin Köftürcü, “Roma Katolik Kilisesi ve Müslümanlarla Dinlerarası Diyaloga Bakışı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Isparta, 2013, S. 31, s. 195.

³⁷⁶ Nostra Aetate, Madde 2.

³⁷⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 96.

3.5. II. VATİKAN KONSİLİ'NDE MÜSLÜMANLARLA İLGİLİ ALINAN KARARLAR

II. Vatikan Konsili'ne kadar hiçbir konsil dokümanında İslam diniyle ve Müslümanlarla ilgili bir ifadeye yer verilmemiştir.³⁷⁸ Katolik Kilisesi II. Vatikan Konsili başlangıcında Yahudiler hariç ne Müslümanlarla ne de diğer dinsel geleneklerin taraftarları ile ilgili bir belge hazırlamak niyetinde değildir. Yahudilerle ilgili hazırlanan dokümanın duyulması üzerine yapılan itirazlar ve bazı oryantalistlerin de etkisi sonucunda Kilise Hakkında Dogmatik Yasa olarak bilinen Lumen Gentium (insanlığın ışığı) ve Hıristiyan Olmayan Dinlerle İlişkiler Deklarasyonu (Nostra Aetate) isimli iki konsil dokümanında Müslümanlarla ilgili olumlu ifadeler yer verilmiştir.³⁷⁹

3.5.1 Hıristiyan Olmayan Dinler Sekretaryasının Kurulması

1962–1965 tarihleri arasında yüz kırk bir ülkeden iki bin sekiz yüz altmış kadar temsilcinin katılımı ile gerçekleştirilen II. Vatikan Konsili'nde alınan kararların sonucunda Papa tarafından 19 Mayıs 1964'te “Hıristiyan Olmayanlar Sekretaryası” kurulmuştur. Hıristiyan Olmayan Dinler Sekretaryası, Katolik Kilisesi'nin diğer din mensublarıyla manevi ihtiyaçlarıyla ilgilendiğinin bir işareti ve Tanrı'ya inanan diğer insanlarla diyaloga girme vazifesini yürüten bir kurumdur.³⁸⁰

II. Vatikan Konsili'nde diğer din mensuplarıyla ilgili hazırlanan ve Katolik Kilisesi'nin kendi haricindeki dinlere yeni ve resmî bakış açısının 1965 tarihine kadar var olan geleneksel bakış açısının oranla neredeyse *yüz seksen derece*³⁸¹ değiştiği imajının verildiği döküman olan Nostra Aetate isimli bildirge Hıristiyan Olmayan Dinler Sekretaryası tarafından hazırlanmıştır. Bu da göstermektedir ki II. Vatikan Konsili'nin Müslümanlarla ilgili önemli kararlarından biri bu sekretaryanın kurulmasıdır.

“Hıristiyan Olmayanlar Sekretaryası 19 Mayıs 1964 yılında Papa VI. Paul tarafından kurulmuştur. II. Vatikan Konsili'nin ikinci oturumu açılış konuşmasında Papa VI. Paul, Hıristiyan olmayan dinler sekreteryası kurma niyeti olduğunu ifade

³⁷⁸ Adam, *a.g.m.*, s. 214.

³⁷⁹ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 96.

³⁸⁰ Güngör, *a.g.e.*, s. 195.

³⁸¹ Kutay, *a.g.e.*, s. 45.

ederek bu sekreteryaya ile Katolik Kilisesi'nin bütün insanlığın manevi ihtiyaçları ile ilgileneneğini ve Tanrıya inanan diğer insanlarla diyalogun bir vasıtası olacağını beyan etmiştir.³⁸²

Kilise, II. Vatikan Konsili öncesine kadar Hıristiyan olmayanlar ile ilişkilerini düzenlemek için böyle bir resmî kurumun kurulmasını gerekli görmemiştir. II. Vatikan Konsili'nin Hıristiyan olmayan dinlerle ilgili olumlu ifadelerinin bir göstergesi olarak Hıristiyan Olmayan Dinler Sekreteryası kurulmuştur. 1988'de Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası Papalık Dinler Arası Diyalog Konsili adını almıştır.³⁸³

“Papa VI. Paul'un bütün insanlarla diyaloga girme düşüncesi, özellikle Hıristiyan olmayan dinler hakkındaki olumlu değerlendirmeleri ve konsil esnasındaki tartışmalara rağmen diğer din mensuplarıyla diyalogun önemini vurgulaması konsilin temel kararlarına yansımıştır. Papa IV. Paul, 1964 yılında ilan edilen *Ecclesiam Suam* isimli Genelgesi söz konusu diyalogu ayrıntılarıyla açıklamıştır.”³⁸⁴ *Ecclesiam Suam* adlı genelgesi ile Papa VI. Paul, Hıristiyanlık dışındaki diğer din üyeleriyle karşılıklı iletişime geçmek ve iyi ilişkiler kurma görevi olan dialoga girilmesini istemiştir.³⁸⁵

Evrensel Kilise Hükümeti isimli papalık genelgesinde hıristiyan olmayanlarla diyalog için metotlar aramak ve geliştirmek amacıyla Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası kurulmuştur. Sekreterlik, hıristiyanların hıristiyan olmayanları tanınması, saygı göstermesi ve karşılıklı olarak Hıristiyan olmayanların Hıristiyan inancını, yaşamını layıkıyla tanıyıp saygı göstermesi için gayret sarf edecektir.³⁸⁶

3.5.2. Müslümanların Tanrı Görüşüyle İlgili Kararlar

“II. Vatikan Konsili'nde ilk defa Müslümanlardan, onların inanç ve ibadetlerinden söz edilmiştir. En önemlisi de, bu konuda olumlu ifadeler kullanılmıştır. Bu dokümanlarda yer alan ifadelerin referans kaynağı, Papa VII. Gregory'nin 1076 yılında Moritanya kralı Anzir'e yazdığı mektuptur. Papa VII. Gregory*, Moritanya kralı

³⁸² Güngör, *a.g.e.*, s. 195

³⁸³ Yiğitoğlu, *a.g.t.*, s. 41.

³⁸⁴ Güngör, *a.g.e.*, s. 196.

³⁸⁵ Aydın, *a.g.e.*, s. 122.

³⁸⁶ Yiğitoğlu, *a.g.t.*, s. 41.

* **Papa VII. Gregory:** Asıl adı Hildebrand'dır. 1073-1085 tarihleri arasında papalık yapmıştır. Kilisenin en güçlü papa'larından. En kısa seçimle Papa seçilmiştir. Romalı pierlioni ailesine mensuptur. Ruhbanlık sınıfı ile ilgili önemli kararlar almıştır. Çoban, “Geçmişten günümüze Papalık”, İnsan Yayınları, İstanbul, 2009, s. 96.

Anzir'in bazı tutukluları serbest bırakması ve diğer tutukluları da en kısa zamanda serbest bırakacağına söz vermesi üzerine, ona bir teşekkür mektubu göndermiştir. Papa VII. Gregory, mektubunda Müslümanlarla Hıristiyanlar arasında yakın bağın bulunduğunu ve aynı Tanrı'ya ibadet ettiklerini ifade etmiştir.³⁸⁷

II. Vatikan Konsili'nde Müslümanların Tanrı görüşü ile ilgili olarak şu ifadelere yer verilmiştir.

*Katolik Kilisesi; hayy, merhametli ve kadir olan, yerleri ve gökleri yaratan ve insanoğluna seslenmiş olan bir tek Tanrı'ya kulluk eden Müslümanlara karşı da büyük saygı duymaktadır.*³⁸⁸

*(Müslümanlar) yaratıcıyı tasdik ederler ve bizimle beraber tek, merhametli ve kıyamet gününde insanların hâkimi olan Tanrıya taparlar.*³⁸⁹

Bu iki konsil metninde Müslümanların Ortaçağda iddia edildiği gibi Hz Muhammed'e değil Tanrıya ibadet ettikleri ifade edilmiştir. Roma Katolik Kilisesi, bu ifadelerle, Müslümanların kendileri ile aynı Tanrıya ibadet ettiklerini ve Müslüman inancının ilk ve en önemli unsuru olan tevhidi kabul etmiştir. Konsil babaları, Kur'an'dan Tanrı ile ilgili yer alan terimler ödünç olarak kullanmışlardır. Bunun nedeni ise, Müslümanlar için anlamsız olan ve onlar tarafından yanlış anlaşılacak ifadelerden kaçınılmasıdır.³⁹⁰

“Nostra Aetate'nin İslam'la ilgili bölümünde öncelikle, Allah inancı ve Allah'ın sıfatlarından, Müslüman ve Hıristiyanlarca müşterek olan sıfatlar zikredilmiştir. Metnin ilk şeklinde, "Hay ve Kayyum" sıfatları yerine "Şahıs olan (personel)" ifadesi varken, İslam'da "Şahıs Tanrı" kavramı olmadığı için bu değiştirilmiştir. Allah'ın sıfatları arasında yer alan insanlarla konuşan ifadesinin peygamberler vasıtasıyla insanlarla konuşan şeklinde olmasına, konsile katılanlarca itiraz edilmiştir. Sebep olarak da, İslam ve Hıristiyanlıkta peygamberlik anlayışı ve peygamberlerin aynı olmaması gösterilmiştir.”³⁹¹ Ayrıca bu ifadenin bu haliyle kabul edilmesinin Hz Muhammed'in peygamberliğini kabul anlamına geleceği ifade edilmiştir. Konsilde bu tartışmanın sonunda bu öneri kabul edilerek; ifade “Tanrı insanlarla konuşur.” haline getirilmiştir.

³⁸⁷ Adam, *a.g.m.*, s. 218.

³⁸⁸ Nostra Aetate, Madde 3.

³⁸⁹ Lumen Gentium, Madde 16.

³⁹⁰ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 97.

³⁹¹ Ömer Faruk Harman, “Hıristiyanların İslam'a Bakışı, Asrımızda Hıristiyan-Müslüman Münasebetleri” İstanbul, 1993, s. 110.

Bu tartışmadan da görüleceği üzere kilise babaları Müslümanlarla ilgili konsil ifadelerini hazırlarken; İşlamiyetin, Yahudi-Hıştıcıyan geleneğinden bağımsız bir dinsel gelenek olduğunu çağrıştıracak her türlü ifadeden uzak durmuşlardır. Konsil babaları İşlam'ın iki önemli unsuru olan Kuran-ı Kerim ve Hz. Peygamberle ilgili herhangi bir olumlu ifadeden özenle uzak durmaya çalışmışlardır.³⁹²

İnsanoğluna seslenmiş olan bir tek Tanrı ifadesince Konsil, Tanrının çeşitli şekillerde peygamberler ve insanlarla konuştuğunu ima etmektedir. Hem Hıştıcıyanlar hem de Müslümanlar Tanrı'nın kendileriyle peygamberler vasıtasıyla konuştuğuna inanmaktadır. Hıştıcıyanlar Tanrının oğlu İsa Mesih vasıtasıyla kendileri ile konuştuğunu ileri sürerken Müslümanlarda Kur'an'da Tanrının kendileriyle konuştuğuna inanırlar. Konsilin Tanrıya konuşmacı veya vahyedici olarak işaret etmesi olumlu bir gelişme olarak kabul edilebilir. Tanrının Müslümanlarla Hz. Muhammed vasıtasıyla Kur'an'da konuştuğu dolaylı olarak ima edilmektedir. Tanrı insanlarla konuşur ifadesi herhangi bir yargıda bulunmaksızın İşlami vahye yani Kur'an'a zımnen işaret etmektedir.³⁹³

“Konsilde Müslümanlarla ilgili bir diğer ifade olan “Tanrı yargı gününün yegâne sahibidir.” İfadesiyle Tanrının, ahiret hayatının yegâne sahibi ve Maliki olduğu ifade edilmektedir. Bu ifadeyle hem Hıştıcıyan hem de Müslümanların bu hususa benzer şekilde iman ettiklerini ima edilmektedir. Konsilin, Müslümanları, Hıştıcıyanlar gibi Tanrıya inananlar olarak görmesi Müslümanlar tarafından olumlu bir gelişme olarak kabul edilmelidir. Çünkü bu ifadeyle Müslümanların, Hıştıcıyanların ibadet ettikleri Tanrı'dan başka bir Tanrıya ibadet ettikleri tarzındaki her türlü faraziye ortadan kalkmıştır. Konsil bu kabul ile Müslümanların Tanrısının, Hıştıcıyanların da kendisine ibadet ettiği gerçek Tanrı olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte bu olumlu imaya rağmen konsil babaları Müslüman Tanrı inancını ifade ederken Hıştıcıyan inancındaki Tanrı sıfatlarına uygunluk arz eden ilahi sıfatları kullanmaya zen göstermişlerdir. Bunun nedeni ise Müslüman ve Hıştıcıyan Tanrı doktrininin aynı olduğu izlenimini vermek için yapılmış olabilir.”³⁹⁴

³⁹² Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 98.

³⁹³ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 96.

³⁹⁴ Aydın, *a.g.e.*, s. 100.

3.5.3. Müslümanların Ahiret İnançlarıyla İlgili Kararlar

II. Vatikan Konsili'nde Müslümanlarla ilgili ifade edilen konulardan biri de Müslümanların ahiretle ilgili inançlarıdır. Müslümanların ahiret inancıyla ilgili konsil metinlerinde şu ifadelere yer verilmiştir. “Müslümanlar Tanrı'nın tüm insanları diriltirek yargılayacağı ve herkese yaptığı için karşılığını vereceği yargılanma gününü beklemektedirler. Bu sebeple ahlaki yaşama büyük önem vermektedirler.”³⁹⁵

Konsil babaları, Müslümanların Tanrısını kıyamet gününün yegâne sahibi olarak ifade etmişlerdir. Müslümanların ölümden sonra dirilme, yargılanma ve herkesin bu dünyada yaptıklarının karşılığını görmesi gibi ahirete imanla ilgili temel inançları konsil metinlerinde ima edilmiştir. Kilise babaları ahiretle ilgili inançlar konusunda da farklılıklara değinmeden sadece Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasındaki ortak noktalara değinilmiştir. Müslümanların ahiretteki yargı ve mükâfat günü için, Tanrının inayet ve kurtuluşunu elde etmek için Hıristiyanlar gibi Tanrıya ibadet ettiklerinden bahsedilmiştir.³⁹⁶

3.5.4. Ortak Ata Hz. İbrahim

Konsilde Müslümanlarla ilgili ifadelerden bir diğeri de Hz. İbrahim konusudur. Hz. İbrahim peygamberlerin birçoğunun atası olması sebebiyle her üç semavî dinin de ortak simgesi olmuştur. Müslümanların Hz. İbrahim'e göstermiş olduğu hürmet ve saygı, konsil dokümanlarına yansımıştır. “Müslümanlar, İslam inancı gereğince, İbrahim peygamberin Tanrı'nın takdirine teslim olması gibi, Tanrı'nın hikmetli takdirine teslim olmaya gayret etmektedirler.”³⁹⁷ ifadesi ile Müslümanların, İbrahim Peygamberin Tanrı'ya teslim olduğu gibi Tanrı'ya teslim oldukları ifade edilmiştir.

Diğer bir konsil ifadesinde Hz. İbrahim'le ilgili şu ifade vardır. “Tanrı'nın Kurtuluş Tasarısı, Yaratıcı'yı tanıyanların hepsini ve bunların arasında özellikle İbrahim Peygamberin imanını uygulayarak, bizimle birlikte merhametli ve Kıyamet Günü'nde insanları yargılayacak olan tek Tanrı'ya tapan Müslümanları da kucaklamaktadır.”³⁹⁸ Bu

³⁹⁵ Nostra Aetate, Madde 3.

³⁹⁶ Aydın, *a.g.e.*, s. 104.

³⁹⁷ Nostra Aetate, Madde 3.

³⁹⁸ Lumen Gentium, Madde 16.

ifade ile İbrahim Peygamber gibi iman eden, tek Tanrı'ya tapan Müslümanların kurtuluşa ulaşacağı beyan edilmiştir.

Hıristiyanlıkta II. Vatikan Konsili'ne kadar “Kilise dışında kurtuluş yoktur” görüşü kabul edilmiştir. Konsil bu ifadesiyle asırlardır devam eden “Kilise dışında kurtuluş yoktur.” dogmasıyla ilgili görüş ve düşünceler bir kenara bırakılarak, kurtuluşun Yaraticıyı tanıyan herkesi içine aldığı ve İbrahim Peygamberin imanı gibi iman eden ve Tek Tanrı'ya inanan Müslümanlar'ın da kurtulacağı ifade edilmiştir.

3.5.5. Hz.İsa ve Hz. Meryem'le İlgili Kararlar

Konsilde geçen bir diğer Müslümanlarla ilgili konulardan biri de Müslümanların Hz. İsa'ya ve Meryem'e karşı davranışlarıdır. Müslümanların Hz. İsa'ya ve annesi Meryem'le ilgili olarak “Müslümanlar İsa'yı her ne kadar Tanrı olarak kabul etmeseler de ona Peygamber olarak saygı göstermektedirler. Onun bakire annesi Meryem'e de büyük saygı göstermekte ve sık sık saygılı bir dindarlıkla anmaktadırlar.”³⁹⁹ ifadesi yer almaktadır.

Bu konsil dokümanı ile Müslümanların İsa'yı Tanrı olarak kabul etmedikleri ama İsa'yı bir peygamber olarak kabul ettikleri ve saygı gösterdikleri ifade edilmiştir. Ayrıca Müslümanların İsa'nın annesi Meryem'e de hürmet ettikleri vurgulanmıştır. Müslüman ve Hıristiyanlar arasındaki bu son derece önemli inanç farklılığına işaret edilerek Müslüman İsa anlayışı tenkit edilmemiştir. Müslümanların İsa'yı peygamber olarak kabul edip, İsa'ya ve annesine saygı gösterdiklerinden dolayı Hıristiyanların onlarla diyaloga girmesi teşvik edilmiştir.⁴⁰⁰

3.5.6 Müslümanların Dini ve Ahlaki Yaşamlarıyla İlgili Kararlar

II. Vatikan Konsili'nde Müslümanların dini ve ahlaki yaşamlarıyla ilgili olarak konsil metinlerinde şu ifadelere yer verilmiştir. “Müslümanlar Tanrı'nın tüm insanları dirilterek yargılayacağı ve herkese yaptığı için karşılığını vereceği yargılanma gününü beklemektedirler. Bu sebeple ahlaki yaşama büyük önem vermekte ve Tanrı'yı dua, zekât ve oruç ile yüceltmektedirler.”⁴⁰¹

³⁹⁹ Nostra Aetate, Madde 3.

⁴⁰⁰ Aydın, *a.g.e.*, s. 104.

⁴⁰¹ Nostra Aetate, Madde 3.

Bu ifadeyle öncelikle Müslümanların, tüm insanların diriltilip hesaba çekileceği günü bekledikleri ifade edilmektedir. Müslümanlar hesap vereceklerini düşünerek dini ve ahlaki yaşamlarına dikkat ettikleri ima edilmektedir. Bu yüzden Müslümanlar, herkese yaptığıının karşılığının verileceği yargılanma günü için Tanrı'ya ibadet eden kişiler olarak tanımlanmıştır. Müslümanların Tanrı tarafından hesaba çekileceğini bildikleri için namaz, zekât ve oruç yoluyla ona ibadet ettikleri ifade edilmiştir.

3.5.7. Müslümanlar'ın Kurtuluşuyla İlgili Kararlar

Hıristiyanlık dünyasında diğer dinlere ve diğer din mensuplarına müspet yaklaşım II. Vatikan Konsili ile başlamıştır. Hıristiyanlık dünyası II. Vatikan Konsili'ne kadar kendi dışındakilerin kurtuluşunu pek mümkün görmemişlerdir. Diğer dinleri ve mensuplarını anlama yolunda bir ilgi de duymamışlardır. II. Vatikan Konsili Hıristiyanların bu tutumu için bir dönüm noktası olmuştur. Bu konsil ile diğer dinlere ve din mensuplarına karşı müspet yaklaşmak gerektiği kararlar arasına girmiştir.⁴⁰² Bu düşüncenin bir gereği olarak asırlardır devam eden Müslümanların kurtuluşa ulaşip ulaşmayacakları konusunda ilgili “Kilise dışında kurtuluş yoktur” düşüncesinde de büyük bir değişim söz konusudur. Konsil kararlarında "Tanrı'nın Kurtuluş Tasarısı, Yaratıcı'yı tanıyanların hepsini ve bunların arasında özellikle İbrahim Peygamberin imanını uygulayarak, bizimle birlikte merhametli ve Kıyamet Günü'nde insanları yargılayacak olan tek Tanrı'ya tapan Müslümanları da kucaklamaktadır."⁴⁰³ ifadesi ile Florance Konsili'nde alınan “putperestler değil aynı zamanda Yahudiler, sapkınlar veya hizipçiler gibi Kilise dışında kalan hiçbir kimse ebedi hayatın iştirakçileri olamazlar.”⁴⁰⁴ Kararı, II. Vatikan Konsili ile değişmiş bulunmaktadır. Bu ifade ile Katolik Kilisesi, Müslümanları açıkça Tanrı'nın Kurtuluş planına dâhil etmiştir.

Konsil beyannemesinin aynı metnin devamında: “İsa Mesih ve onun kutsal Kilisesi'ni kendi kabahati olmaksızın tanımayan; ancak temiz bir kalple ve samimi bir şekilde Tanrı'yı arayan ve Tanrı tarafından vicdanına gizlenmiş olan emirlere riayet ederek merhametle muamele eden herkes kurtuluşa erebilir.”⁴⁰⁵ ifadesi yer alır. Bu ifade

⁴⁰² Küçük, *a.g.e.*, s. 203.

⁴⁰³ Lumen Gentium, Madde 16.

⁴⁰⁴ Yiğitoğlu, “Türkiye’de II. Vatikan Sonrası Müslüman-Hıristiyan İlişkileri”, *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, s. 39.

⁴⁰⁵ Lumen Gentium, Madde 16.

ile Vatikan ilk kez Hıristiyanlık dışında kurtuluşun olabileceğini resmen kabul etmiştir. Kilisenin artık Müslümanları da kurtuluşa erebilecek olanlar zümresinden sayması anlamına gelmektedir.⁴⁰⁶

Konsil geçmişte Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasında pek çok kavga ve hoş olmayan olay ve durumların yaşandığını ifade edilmiştir. Bu kötü olayların üstesinden gelmek için hem Müslümanların hem de Hıristiyanların geçmişte yapılan bu kavga ve hoş olmayan durumları unutmaları istenmiştir. Ayrıca konsil Müslümanlardan ve Hıristiyanlardan geçmişte yaptıkları yanlışlardan ders alarak gelecekteki ilişkilerini bu yanlışlar üzerine kurmamaya çağırıştır. Bu ilişkilerde hem Müslümanların hem de Hıristiyanların karşılıklı anlayış içinde tüm insanlığın yararına olan sosyal adaleti, ahlaki değerleri, barış ve özgürlüğü muhafaza etmek için samimi gayretler göstermeye teşvik etmektedir.⁴⁰⁷

3.6. KONSİLİN HIRİSTİYAN-MÜSLÜMAN İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Hıristiyanların ve Müslümanların XX. yüzyılda birbirlerini yepyeni bir bakışla düşünmeye başlamalarının neticesi iki topluluk arasındaki diyaloga yönelik önemli bir hareketin ortaya çıkmış olmasıdır. Daha önceki yüzyıllarda Hıristiyanlar ile Müslümanlar arasında hem münazaraların hem de münakaşaların olduğu görülmektedir. Diyalog faaliyeti ise oldukça farklıdır. II. Vatikan Konsili Hıristiyan-Müslüman İlişkileri açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü Hıristiyan düşüncüsü İslamiyet'e ve diğer dinsel geleneklere yönelik alışlagelmiş dışlayıcı tavrından önemli ölçüde uzaklaşarak Hıristiyanlara ve Müslümanlara geçmişi unutmaları, karşılıklı anlayış yönünde samimiyetle çaba göstermeleri çağrısıdır. Konsil'in Hıristiyan olmayanlar dinler sekreterliğinin kurulması bu çağrıya zaten kurumsal bir biçim verilmiş olduğunu göstermektedir.⁴⁰⁸

Katolik Kilisesi Müslümanlarla ilişkiler konusunda çığır açan konsil ifadeleri üzerine yeni ilişkiyi daha da geliştirmek ve diyalogun Hıristiyanlar için temel amaçlarını izah etmek için eylemlerde bulunmaya ve çeşitli dokümanlar üretmeye devam etmiştir. Katolik Kilisesi'nin diyalog çalışmalarını yürütmek için kilise

⁴⁰⁶ Yiğitoğlu, *a.g.t.*, s. 35.

⁴⁰⁷ Aydın, *a.g.e.*, s. 110.

⁴⁰⁸ Hugh Goddard, *Ortaçağ'dan Günümüze Hıristiyan Müslüman İlişkileri Tarihi*, Çev. Şükrü Alpagut, Say Yayınları, İstanbul, 2018, s. 273.

bünyesinde diyalog sekreterliğinin kurulması Müslümanlarla ilişkilerde önemli bir gelişmedir. Diyalog sekreterliğinin çalışmaları ve eylemleri sayesinde hem Hıristiyanlar hem de Müslümanlar birbirleriyle daha sıkı bir ilişki içine girmişlerdir. Hıristiyanlar ve Müslümanlar beraber diyalog toplantıları düzenleyerek birbirlerini yüz yüze tanıma imkânı bulmuşlardır. Sonuç olarak bu faaliyetlerden önce, önyargılı düşünce ve fikirler değişerek birbirleri hakkında daha sağlıklı bilgiler edinmeye başlamışlardır.⁴⁰⁹

II. Vatikan Konsili kararları ve sonrasında yayınlanan Papalık genelgeleri ile İslam'a yönelik asırlardır devam eden olumsuz görüş ve düşüncelerin yerine samimi, olumlu bir takdir etme geleneği başlamıştır. Konsil kararlarıyla her iki dinin de, aynı yaratıcı ve Tek Tanrı'ya ibadet ettikleri ifade edilmiştir. Ayrıca her iki inanç sisteminde insana bakışın aynı oluşu, etik ve insanın iyiliğine yönelik Tanrı'nın yüklediği görevlerdeki benzerlikler, iyiliği teşvik etme ve kötülüğü bertaraf etmedeki kararlılıklar konsil dökümanlarında vurgulanarak iki din arasında diyalog kurulmaya çalışılmıştır. Bu ifadelerle Hıristiyanların Müslümanlarla ilişkilerinde dostluk, eşitlik, özgürlük ve insan hakları gibi konulara yönelmesi istenilmiştir.⁴¹⁰

“Sekreterlik yetkililerinin teşvikleriyle gittikçe artan sayıda Katolik temsilci İslam'ı daha objektif olarak araştırmaya yönelmiştir. Bu araştırmalarda Kilise yetkilileri İslam'ı bir dini sistem olarak kabul ederek onun en önemli unsurları olan ve II. Vatikan Konsili'nde konsil babaları tarafından bir kenara bırakılan Hz. Muhammed ve Kuran hakkında olumlu bir görüş takınmaya yönlendirmiştir.”⁴¹¹

II. Vatikan Konsili ile Müslümanlar açısından ilklere imza atılmıştır. İlk defa bu konsilde, Müslümanlardan, onların inanç ve ibadetlerinden söz edilmiştir. En önemlisi konsil dökümanlarında İslâm ve Müslümanlara karşı olumlu ifadelerin kullanılmasıdır. Katolik Kilisesi'nin Müslümanlara ve diğer dinlere bakışı, *Nostra Aetate* ile *Lumen Gentium* dökümanlarında ifade edilmiştir.⁴¹²

Bu dökümanlardaki ifadeler ile Müslümanlar ve diğer din mensupları henüz İncil'i kabul etmeseler bile Tanrı'nın kavmi olmaya davet edilmişlerdir. Kilise'nin Hıristiyan olmayan dinlerle, insan türünün aynı kaynaktan gelmesi ve aynı akibeti paylaşacak olması ortak paydalarıdır. Bütün insanlar aynı atadan gelmekte, aynı yeryüzünü paylaşmakta, tek bir cemaat oluşturmaktadırlar ve onları aynı akibet

⁴⁰⁹ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 170.

⁴¹⁰ Alıcı, *a.g.e.*, s. 118.

⁴¹¹ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 171.

⁴¹² Yiğitoğlu, *a.g.e.*, s. 43.

beklemektedir. Kilise II. Vatikan Konsili ile her şeye hayat veren ve bütün insanların kurtulmasını isteyen Tanrı inancının Hıristiyanlık dışındaki dinlerde de var olduğunu kabul etmiş ve diğer dinlerde bulunan her iyi ve gerçek şeyi İncil'in mesajına bir hazırlık olarak görmüştür.⁴¹³

Hıristiyan Olmayan Dinler Sekreteryası yetkililerinin ve bazı Müslüman organizasyonların teşvikleri ile diyalog sürecinde karşılaşılan ortak sorunları tartışmak için çalışma grupları kurulmuştur. Bu çalışma gruplarının tertip ettiği toplantılar sonucunda Müslümanlar ve Hıristiyanlar arasında arkadaşlık ve dostluk köprüleri oluşmuştur. Böylelikle II. Vatikan Konsili ile başlayan Müslüman Hıristiyan diyalog sürecinde Katolik Kilisesi'nin kapıları Müslümanlara açılmıştır.⁴¹⁴

“II. Vatikan Konsili'nin Hıristiyan-Müslüman ilişkilerine etkilerinden bir diğeri de hayatın diyalogu düşüncesinin dinler arası diyalogun temeli olarak kabul edilmesidir. Bu diyalogun alanı sadece bu konuda uzman olanları değil bütün insanları içine alacak şekilde çizilmiş olmaktadır. Böylece diyalog farklı dinlere mensup insanların beraberce uyum içinde yaşamalarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. II. Vatikan Konsili ile başlayan bu diyalog sürecinde hem diyalog sekreterliği hem de diğer kilise yetkilileri diyalog, misyon ve İsa'nın ilan edilmesi arasında ilişki ile ilgili olarak bazı dokümanlar üretmişlerdir.”⁴¹⁵

Vatikan, bu konsil ile yıllardır yapılan uygulamaların, davranışların ve sözlerin sonuçsuz kaldığını fark ederek artık diyalog yolu ile Hıristiyanlaştırma faaliyetine yönelmiştir. II. Vatikan Konsili'ndeki Lumen Gentium'da (İnsanların ışığı) İncil'i henüz kabul etmemiş olanlar çeşitli şekillerde Tanrı'nın Halkı'na katılmaları için yola koyulmaları gerektiği ifade edilmiştir. Tanrının Kurtuluş Yasasının diğer dinlerdeki insanları da kapsadığı ve özellikle İbrahim peygambere inanıp, Hıristiyanlarla beraber tek tanrıya inanan Müslümanları da kapsadığı belirtilmiştir. Bu ifadelerle Hıristiyan olmayanların kurtuluşu için diyalog kapısı aralanmıştır.⁴¹⁶

Katolik Kilise'si bu konsil ile Hıristiyanlık dışındaki dinleri ve inananları Tanrı'nın kurtuluş planından dışlayan katı dışlayıcılıktan uzaklaşmıştır. Hıristiyanlık dışı dinlerde de bazı doğru ve güzel şeylerin bulunduğunu kabul eden kapsayıcı anlayışa

⁴¹³ Harman, “Dinlerarası Diyalog Çalışmaları ve Misyonerlik Faaliyetleri”, *Üçüncü 1000'e Girenken İslam Kutlu Doğum Sempozyumu*, Ankara, 2005, s. 289.

⁴¹⁴ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 171.

⁴¹⁵ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 172.

⁴¹⁶ Yiğitoğlu, *a.g.t.*, s. 42

doğru geçiş olmuştur. Hem Konsil ifadeleri ile insanlığın kurtuluşunun İsa-Mesih'e bağlı olduğunu iddia edilirken hem de Hıristiyan olmayan kişilerin hayatında gerçek kutsallığın ve ahlaki güzelliklerin olduğu kabul edilmiştir.⁴¹⁷

II. Vatikan Konsili ile Hıristiyan Müslüman ilişkilerinde ve Hıristiyanların Müslümanlara bakış açısında yüz seksen derecelik değişiklikler olmuştur. Yüzyıllardır devam eden karalama, ktleme, kınama ve red etmenin ardından İslam dini Hıristiyanların saygı göstermeleri gereken bir oluşum olarak kabul edilmiştir. Hıristiyanlar ve Müslümanlar aralarındaki ilişkilerde daha önceki yaşanan tüm olumsuzluklar unutulurak değil, ders olarak ve olumsuzlukları bir kenara bırakarak aynı Tanrıya ibadet ettikleri, inançları bağlamında İbrahimi geleneğe tabi oldukları ve ortak insanilikleri gibi ortak noktalar üzerinde Hıristiyanların Müslümanlarla diyalog ilişkisine girilmesi teşvik edilmiştir.⁴¹⁸

Antakya Piskoposu İğnatyus ile başlayan ve Lateran Konsili ile "inanımlar için tek bir evrensel Kilise'nin olduğunu ve bu Kilise dışında olan bir kimsenin kurtuluşa ulaşamayacağı" ilanına kadar giden "Kilise dışında kurtuluş yoktur." dogmasının hükmü II. Vatikan Konsili ile fiilen ortadan kaldırılmıştır. II. Vatikan Konsili genel öğretisine göre genelde Hıristiyan olmayanların özel de ise Müslümanların Hıristiyan olmaksızın kurtuluşa ermeleri mümkün görülmeye başlanmıştır.⁴¹⁹

3.7. II. VATIKAN KONSİLİ'NİN SONUÇLARI

Katolik Kilisesi daveti ile toplanan II. Vatikan Konsili Katolik dünyasında önemli değişiklikler yapmak istemiştir. Modern dünyanın gerisinde kalan ve misyonunu yerine getiremeyen Kilise'nin günümüz dünyasına taşınması ve farklı kültürlere sahip insanların modern dünyada icra edeceği misyonunun metotlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. Kilise, Hıristiyan birliğini sağlamak ve mesajını dünyaya ulaştırmak için kendi içinde yenilenmeye ve reforma ihtiyaç duymuştur. Kilise, yenilenme ve reformu gerçekleştirerek Kilise'den uzaklaşmış olan kendi mensuplarına hem de Hıristiyan olmayan ancak kurtuluşa ulaştırmayı istediği diğer insanlara birtakım mesajlar vermek istemiştir.⁴²⁰

⁴¹⁷ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 119.

⁴¹⁸ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 249.

⁴¹⁹ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 249.

⁴²⁰ Güngör, *a.g.e.*, s. 94.

“Kilise bu mesajı verebilmek için konsil dökümanlarından olan *Gaudium et spes*’te (Sevin ve Ümitli Ol) çağdaş dünyadaki kiliseden bahsedilerek, inanan ve inanmayanlar adil dünyanın kurulması için birlikte anılmış, “samimi ve dikkatli” bir diyaloga girmeleri konusunda cesaretlendirilmişlerdir. Kilise dünyadaki doğruluk, adalet ve hukuka uygunluk gibi unsurlara açık olduğunu ilan etmiştir. Bu da uluslararası işbirliğine doğru gelişen bir eğilim için olumlu bir yol olarak algılanmıştır. Hıristiyanlık dışındaki dinlerden saygıyla bahsedilmiş ve Hıristiyanlar, diğer din mensuplarına karşı kardeşçe tavır takınmaları konusunda cesaretlendirilmişlerdir. 19. Yüzyılda papalar gerçek doğruya aykırı olduğunu düşündüklerinden vicdan özgürlüğü fikrini reddederken, Konsil bireylerin hatta grupların dinî özgürlük hakkını savunmuştur.”⁴²¹

II. Vatikan Konsili’nin amacı Kiliseye karşı olan belli bazı doktrinel tehlikelerin ötesinde, Roma Katolik Kilisesi aracılığıyla İncil’i modern dünyaya taşımak amacı taşımıştır. Önceki tarihi konsillerin içeriğinin aksine, bu konsilde kınama veya mahkûm etmeye yer verilmemiştir. Onaltı döküman ile Kilise, dinî özgürlük, ekümenizm, Doğu Katolik Kiliseleri, dinî hayat, Hıristiyanlık dışı dinler vb. gibi birçok konuyla ilgilenmiştir.⁴²²

Konsilde geçen Müslümanlarla ilgili ifadelerle İslam dininin varlığı Hıristiyanlar tarafından kabul edilmiştir. İslam bağımsız bir dinsel gelenek olarak değil, içinde Hıristiyan hakikatinin yansıması olan ve geçerliliği Hıristiyanlığa bağlı bir din olarak nitelendirilmiştir. II. Vatikan Konsili ile Katolik Kilisesi Hıristiyan olmayan dinlerin taraftarlarına yönelik tutumu dışlayıcılıktan kapsayıcılığa doğru bir geçiş yapılmıştır. Konsil ifadelerinde insanların kurtuluşunun İsa-Mesih’e bağlı olduğu iddia edilirken, Hıristiyan olmayan kişilerin yaşamlarında gerçek kutsallığın ve ahlaki güzelliklerin bulunduğunu da onaylanmıştır.⁴²³

“II. Vatikan Konsili’nde, kiliselerarası diyalog yanında, diğer din mensuplarıyla da diyaloga girmenin önemi üzerinde durulmuş ve 1964 yılında "Hıristiyan Olmayanlar Sekreteryası" kurulmuştur.”⁴²⁴ “Üç yıl süren II. Vatikan Konsili’nde alınan kararlar gereği diğer dinlerin mensuplarıyla diyaloga girilmesi kararlaştırılmıştır. Konsilde, başta Yahudiler ve Müslümanlar olmak üzere Hindulardan, Budistlerden ve diğer

⁴²¹ Jean François Mayer, “II. Vatikan Konsili’nden Sonra Hıristiyan Dünyasındaki Yeni Temayüller ve Gelişmeler”, *Divan Dergisi*, 2000, s. 86.

⁴²² Mayer, *a.g.m.*, s. 87.

⁴²³ Mahmut Aydın, *a.g.e.*, s. 119.

⁴²⁴ Erbaş, *a.g.m.*, s. 146.

dinlerin mensuplarından saygıyla bahsedilmiş ve onların inançları övülmüştür. Ayrıca, diğer dinlere ve mensuplarına saygıyla yaklaşılması, onlarla diyaloga girilmesi konusunda Hıristiyanlara tavsiyelerde bulunmuşlardır. Katolikler, dinler arası diyalogu gerçekleştirmek için çeşitli birimler oluşturmuşlar ve uzmanlar yetiştirmişlerdir. Günümüzde Katolik Hıristiyanlar bu birimler ve uzmanlar vasıtasıyla dünyanın her yerinde diyalog girişiminde bulunmaktadır.”⁴²⁵

“Konsil belgelerinde İslam inancının temelini teşkil eden Kur'an ve Hz. Muhammed hakkında herhangi bir ifade yer almamıştır. Bunun en önemli nedeni İslam'ın, taraftarlarını kurtuluşa ulaştıran bağımsız bir din olarak kabul edilmek istenmeyişidir. Konsil Muhammed'den Tanrının elçisi olarak söz etmiş olsaydı, Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve bunun sonucu olarak da Tanrıdan Hz. Muhammed'e vahyedilen Kur'an'ın ilahi kaynaklı olduğunu da onaylamış olacaktı. Sonuç olarak Kilise'nin İsa'dan sonra peygamberlik kurumunu ve Yeni Ahitten sonra da vahyin mevcudiyetinin devam ettiğini kabul etmesi gerekmektedir. Bu izlenimi vermemek için Konsil babaları, İslam'ı Yahudi-Hıristiyan dininden bağımsız bir din olarak onaylamak istememişlerdir.”⁴²⁶

II. Vatikan Konsili ile Katolik Kilisesi her ne kadar kurtuluşun ancak Mesih vasıtasıyla gerçekleşebileceğini savunmaya devam etse de Müslümanların inançlarındaki güzelliklere dikkat çekmiştir. *Nostra Aetate*'nin akabinde Papa II. John Paul Müslümanlar hakkında olumlu bir yaklaşım sergilemiştir. Konsil sonrasında misyonerlik ve diyalog çalışmaları hız kazanmıştır. Fakat Dinlerarası diyalog Türkiye ve Ortadoğu'da pek çok sebepten olumsuz bir algıya sahiptir. Bunun en önemli nedenlerinden biri Müslüman Ortadoğulunun kendini açıkça ve gizlice sömüren Hıristiyan Batı dünyasına ve Siyonist Yahudilere olan güvensizliğidir.⁴²⁷

Katolik Kilisesi, II. Vatikan Konsili'nde modern dünyanın gerçeklerine göre yeniden yapılanmaya gitmenin gerekli olduğunu görerek Kilise'nin idaresi, ayinler, dogmalar, Katolik olmayan Hıristiyanlar ve diğer dinlerle münasebetler ile ilgili kararlar almıştır. Kararlar, Kilise'ye içinde yaşadığı çağın gerçekleri ile doğrudan yüzleşme imkânı vermiştir. Konsil'de alınan kararların herkesi memnun etmesi mümkün olmamıştır. Kilise içindeki 'muhafazakâr' kesim tarafından alınan kararlar şiddetle

⁴²⁵ Yiğitoğlu, *a.g.t.*, s. 67.

⁴²⁶ Aydın, *a.g.e.*, s. 119.

⁴²⁷ Betül Avcı, "Aramızdaki Ortak Kelime:" Müslüman-Hıristiyan İlişkilerinde Güncel Bir Söz", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, s. 249.

eleştirilmiştir. Bazı din adamları alınan kararları ‘Katoliklik’ten sapma’ olarak değerlendirerek Kilise’den ayrılanlar dahi olmuştur.⁴²⁸

Roma Katolik Hıristiyanlığı II. Vatikan Konsili ile kendini kısmen de olsa yenilemesini bilmiştir. Bu yenileme içinde, kendi mensuplarının problemlerini çözmeye yönelerek ortaçağ skolastiğinden kendini kurtarmış ve böylece de yüzyılları içine alan içe kapanıklıktan kendini kısmen de olsa kurtarmıştır. Bunlara rağmen, Katolik dünyanın teolojik doktrinleri, çağdaş insanın kafasındaki düğümleri çözmeye yetmemiştir. Bizzat Katolik imanından kaynaklanan bu düğümler, dine karşı ilgisizleşen batı insanını, özellikle batı entektüellerini ya Ateist olmaya ya da dinsiz olmaya sevk ederek; önce batı toplumlarını, sonra da onları model olarak seçen diğer toplumları "din dışı" bir hayat özlemine sevk etmektedir. Bunun için, Katolik Hıristiyan dünya için ve diğer Hıristiyan ülkeler için, Hıristiyanlık açısından doktrinel ve sosyal problemler tam olarak çözülmemiştir.⁴²⁹

II. Vatikan Konsili’nde Müslümanlardan fert olarak bahsedilmiştir. Alınan kararlarda İslam dininden bahsedilmeyerek sadece Müslümanların inanç esasları, dini ve ahlaki yaşamları hakkında bilgi verilmiştir. Katolik Kilisesi İslam’ın din olarak kurtuluş vasıtası olamayacağını ancak Müslümanların bağımsız fert olarak kurtuluşa erebileceklerini ifade etmiştir. Kilise aldığı bu kararlarla Hıristiyan olmayan dinsel geleneklere yönelik olarak dışlayıcılıktan kapsayıcılığa bir geçiş yapmıştır.⁴³⁰

⁴²⁸ Taşpınar, *a.g.m.*, s. 120.

⁴²⁹ Aydın, *a.g.e.*, s. 94.

⁴³⁰ Köftürcü, *a.g.m.*, s. 200.

SONUÇ

Sözlükte kurul, meclis anlamına gelen konsil kelimesi Hıristiyanlıkta dini konularda kilisenin iç düzeni ile ilgili görüş farklılıklarını görüşmek için toplantılar yapması anlamına gelmektedir. Bölge Konsilleri ve Eyalet Konsilleri gibi küçük konsiller toplandığı gibi, Papa tarafından davet edilerek toplanan, evrensel kilise ile ilgili konuların müzakere edildiği ve bütün kilise temsilcilerinin katıldığı ökümenik olarak kabul edilen konsiller de toplanmıştır.

İsa, Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında olan Filistin'de Yahudilerin içinde Hıristiyanlığı insanlara anlatmaya başlamıştır. Hz. İsa, hayatta iken kendisine çok az inanan olmuştur. Çarmıh hadisesinden bir müddet sonra dini tartışmalar ve fikri anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan anlaşmazlıklar nedeni ile ilk olarak M.S. 49 yılında Kudüs'te yapılan, Petrus, Barnabas ve Pavlus'un konuşmalar yaptığı bu ilk toplantı konsillerin temelini oluşturmuştur.

Tarihi kaynaklar incelendiğinde ilk genel konsil olarak kabul edilen M.S. 325 yılında yapılan I. İznik Konsili öncesinde de ortaya çıkan sorunların çözülmesi için dini toplantılar yapılmıştır. Çeşitli dini konuları, fikri ayrılıklarını ve ihtilafa düşülen konuları görüşmek için I.İznik Konsilinden 1962–1965 yılları arasında yapılan II. Vatikan konsili'ne kadar birçok konsil toplanmıştır. Konsiller Hıristiyanlıkta dini kuralların ortaya çıkması ve şekillenmesinde, ihtilafların ve sapık fikirlerin ortadan kaldırılması açısından çok önemlidir.

Çalışmamızda ökümenik olarak kabul edilen 21 konsilin toplanış şekilleri, konsil öncesi yaşanan olaylar, alınan kararlar ve konsil sonuçları açısından incelenmiştir. Özellikle ilk yedi konsil olarak bilinen Antikite çağı konsilleriyle Hıristiyanlığın imani konularındaki ihtilaflar üzerine toplanmış olduğu görülmektedir. Özellikle I.İznik Konsili ve I.İstanbul Konsili'nde İznik-İstanbul Kredosu olarak bilinen Hıristiyanlığın İnanç esasları kabul edilmiştir. Ayrıca Ariusçuluk, Nesturîlik gibi akımlar aforoz edilmiştir.

Çalışmamızın 1962–1965 tarihleri arasında Papa XXIII. John tarafından toplanan II. Vatikan Konsili'nin öncesi, hazırlık safhaları, alınan kararlar, ele alınan konular ele alınmıştır. I. Vatikan Konsili'ne kadar Hıristiyanlığın tarihi süreç içinde

görüş ve düşünceleri incelenerek “Kilise Dışında Kurtuluş Yoktur.” dogma görüşünün Hıristiyanlığın ilk yıllarından itibaren II. Vatikan Konsili’ne kadar geçen süreçteki oluşumdan bahsedilmiştir.

II. Vatikan Konsili öncesi Katolik Kilisesi’nin diğer dinlere, özellikle de Müslümanlara ve İslam dinine bakış açısı ile konsildeki alınan kararlar ve konsil sonrası bakış açısı yönünden çok farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle Hıristiyanlığın ilk yıllarından itibaren devam eden sadece Hıristiyan olanların kurtulacağı görüşü bu konsil ile değişmiştir. Konsil belgelerinde ilk defa Hıristiyan olmayanların da kurtuluşa ulaşılabilceği ifade edilmiştir. Asırlardır devam eden çatışma ve Haçlı Seferleri gibi olumsuz Hıristiyan-Müslüman ilişkileri, II. Vatikan Konsili’nde barışçıl, karşılıklı hoşgörüyeye dayanarak diyaloga girilmesi gibi tamamen değişik bir statü kazanması gerektiği ifade edilmiştir.

Katolik Kilise'nin Müslümanlara ve İslam'a bakış açısının farklılaştığı II. Vatikan Konsili'nde ilk değişiklik Konsil henüz devam ederken Papa VI. Paul tarafından Hıristiyan olmayan dinler sekreteryasının kurulmasıdır. II. Vatikan Konsili'ne kadar Hıristiyanlık dışı dinlere ve özellikle de İslam'a olumsuz olarak bakan Katolik Kilise'sinin, Papa VI. Paul tarafından oluşturulan Hıristiyan Olmayan Dinler Sekreteryasının oluşturulması ile diğer din mensublarıyla iletişime geçmeye ve diğer din mensupları ile diyaloga girmeye başladığı görülmektedir. Sekreteryaya tarafından hazırlanan Nostra Aetate bildirisini ile taraflara, geçmişini unutmaları, karşılıklı anlayış ile samimî gayret göstererek insanlığın menfaati için barışı, özgürlüğü ve ahlaki değerleri birlikte koruyup devam ettirme tavsiyeleri Müslüman-Hıristiyan ilişkileri açısından çok önemlidir. Bu yüzden II. Vatikan Konsili, Katolik Kilisesi'nin Müslümanlara bakış açısının değiştiği konsil olarak görülmektedir.

II. Vatikan Konsili'nde toplam on altı doküman görüşülerek resmen kanunlaştırılarak yürürlüğe girmiştir. Konumuz itibariye baktığımızda bu dokümanlardan en önemlisi Hıristiyan olmayan dinlerle ilgili olarak yayınlanan ve ilk defa Katolik Kilisesi'nin Hıristiyanlık dışı dinlere ve özellikle de İslam'a bakış açısının bahsedildiği Nostra Aetate bildirisidir. Nostra Aetate bildirisinde Müslümanların tek bir Allah'a inandıklarından, namaz, zekât ve oruç gibi ibadetler ile Tanrı'ya ibadet etmeye özen gösterdiklerinden, Müslümanların İsa'yı Tanrı olarak kabul etmemelerine rağmen

onu bir peygamber olarak kabul ederek hürmet ettiklerinden bahsetmiştir. Ayrıca Hz. İsa'nın annesi olan Meryem'e karşı Müslümanların hürmet gösteren tutum ve davranışlarından olumlu ifadeler ile bahsedilmiştir. Bu olumlu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Katolik Kilise'nin Müslüman-Hıristiyan ilişkilerinde yeni bir döneme girmek istediği anlaşılmaktadır.

II. Vatikan Konsili'nin *Nostra Aetate* ve *Lumen Gentium* bildirileri ile yüzyıllardır devam eden Müslümanlara karşı menfi tutumu değişerek ılımlı bir bakış açısı ile yaklaşıldığı görülmektedir. Fakat bu belgelerde İslam dininden ve Müslümanlardan bahsedilmiş olsa da Müslümanların Tevhid inancından, Kuran-ı Kerim'den ve Hz. Muhammed'(sav)'in peygamberliğinden bahsedilmemiş olması ortaya konulmaya çalışılan olumlu havaya gölge düşürmektedir.

KAYNAKÇA

- Adam, Baki, *Katolik Kilisesi'nin Kurtuluş Öğretisi Açısından Yahudiliğe ve İslam'a Bakışı*, Ankara Üniv. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara, 2000.
- Adam, Baki, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2002.
- Alıcı, Mustafa, *Müslüman-Hıristiyan Diyalogu*, İz yayıncılık, İstanbul, 2005.
- Alıcı, Mustafa, *Diyalogun Misyo-Politiği: Hıristiyan Teolojisinde Diyalog-Misyon İlişkisi*, İslami İlimler Dergisi, 2007.
- Akdaş, Hacer, “*Hıristiyanlığın Kurumsallaşmasında İlk Dönem Konsillerinin Rolü*”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2009.
- Avcı, Betül, “*Aramızdaki Ortak Kelime:*” *Müslüman-Hıristiyan İlişkilerinde Güncel Bir Söz*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2016, s.s. 237-254
- Aydın, Mahmut, *Monologdan Diyaloga*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2001.
- Aydın, Mahmut, *Dinlerarası Diyalog Mahiyet, İlkeler ve Tartışmalar*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2008.
- Aydın, Mehmet, *Hıristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan Konsili*, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1991.
- Aydın, Mehmet, *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1995.
- Aydın, Mehmet, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.
- Aydın, Mehmet, “*Konsillerin Hıristiyanlıktaki Yeri ve Önemi*”, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Dinler Tarihi Araştırmaları III, Ankara, 2002.
- Aydın, Mehmet, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Nüve Kültür Merkezi Yayınları, Konya, 2005.
- Christus Dominus*, 28 October 1965, Vatican Concil II.
- Çelik, Mehmet, *Süryani Kilisesi Tarihi*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1987.

- Çiçek, Hatice, “*Papa’nın Yanılmazlığı Sorunu Ve Hans Küng’ün Yanılmazlık Doktrinini Eleştirisi*”, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2010.
- Çoban, Bekir Zakir, *Geçmişten Günümüze Papalık*, İstanbul, 2009,
- Çoban, Bekir Zakir, *Nostra Aetate’nin Arkaplanı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2017.
- Çoban, Bekir Zakir, *İkinci Vatikan Konsili ve Katolik Yahudi İlişkileri*, İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi, 2018.
- Darcan, Hasan, *Athanasius Ve İznik Konsili*, Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2013/2.
- Dağlı, Yücel, “*Hıristiyan Konsilleri Ve II. Vatikan Konsilinin Küresel Süreçteki Anlamı*”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2016.
- Dei Verbiium*, 18 November 1965, Vatican Concil II.
- Dignitatis Humanae*, 7 December 1965, Vatican Concil II.
- Dvornik, Francis, *Konsiller Tarihi İznik’ten II. Vatikan’a*, çev. Mehmet Aydın, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1990.
- Erbaş, Ali, *Müslüman-Hıristiyan Münasebetleri Sürecinde Hıristiyanların İslam’a ve Müslümanlara Bakışı*, Aziz Mahmud Hüdayi Vakfı, İlmi Araştırmalar Merkezi Yayınları Araştırma Dergisi, c. III, S. 1, 1998.
- Erbaş, Ali, *Hıristiyanlık*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2004.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet, *Hıristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış*, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara, 2000.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet, *Ökümenizm ve Fener Patrikhanesi*, Andaç Yayınları, Ankara, 2005.
- Gaudium Et Spes*, 7 December 1965, Vatican Concil II.
- Günay, Nasuh, *Günümüz Türkiye’sinde Misyonerlik Faaliyetleri*, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta, 2005.
- Günay, Nasuh, *Luther’in İslam Algısı*, Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Isparta, 2010.
- Gündüz, Şinasi, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara, 1998.

- Gündüz, Şinasi, *Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2001.
- Güngör, Ali İsra, *Katolik Kilisesi'nin Çağdaş Misyon Anlayışında Diyalog Kavramı*, , Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Dinler Tarihi Araştırmaları 1, Sempozyum, 1996, Ankara.
- Güngör, Ali İsra, *Kilise'nin Yeni Misyon Anlayışında İnkültrasyon'un Yeri*, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XLLII, Ankara, 2002.
- Güngör, Ali İsra, *Vatikan Misyon ve Diyalog*, İlgı Kültür Sanat Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Goddard, Hugh, *Ortaçağ'dan Günümüze Hıristiyan Müslüman İlişkileri Tarihi*, Çeviren, Şükrü Alpagut, Say Yayınları, İstanbul, 2018.
- Haldun, İbn, *Mukaddime*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2007,
- Harman, Ömer Faruk, *Hıristiyanların İslam'a Bakışı, Asrımızda Hıristiyan-Müslüman Münasebetleri*, İslami ilimler Araştırma Vakfı Yayınları, *Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi: 16*, Yayına Hazırlayan ve Tashih Eden: İsmail KURT, Ensar Neşriyat, İstanbul, 1993.
- Inter Mirifica*, 21 November 1964, Vatican Concil II.
- Kitab-ı Mukaddes*, Rota Ofset, İstanbul, 1988
- Kutay, Muhammet Taceddin, *II. Vatikan Konsili ve Hıristiyan-Müslüman İlişkilerine Etkisi*, Vindobona Dergisi, Vindobona Kültür Derneği Yayınları, 2009.
- Küçük, Abdurrahman, “*Gregoryen Ermeni Kilisesi'nin Oluşması ve Konsil Kararları Karşısındaki Tutumu*”, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara, 1997.
- Küçük, Abdurrahman, *Hıristiyanlıkta Misyon Anlayışı, Yeni Yaklaşımlar ve Dinlerarası Diyalog*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Dinler Tarihi Araştırmaları – III, Sempozyum, Ankara, 2002.
- Küçük, Abdurrahman, *Misyonerlik ve Dinlerarası Diyalog*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011.
- Köftürcü, Hüseyin, *Roma Katolik Kilisesi Ve Müslümanlarla Dinlerarası Diyaloga Bakışı*, Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Isparta, 2013.
- Lumen Gentium*, 21 November 1964, Vatican Concil II.
- Madrigal, Marc, *Anadolu'nun Ökümenik Konsilleri*, Kutsal Kitap ve Arkeoloji, 2014.

Mayer, Jean François, “II. Vatikan Konsili’nden Sonra Hıristiyan Dünyasındaki Yeni Temayüller ve Gelişmeler”, Divan Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, Editör, Abdurrahman Atçıl, İstanbul, 2000.

Nostra Aetate, 28 October 1965, Vatican Concil II.

Optatam Totius, 28 October 1965, Vatican Concil II.

Optatam Totius Ecclesiae, 28 October 1965, Vatican Concil II

Perfectae Caritatis, 28 October 1965, Vatican Concil II.

Sactosanctum Concilium, 4 December 1963, Vatican Concil II.

Sinanoğlu, Mustafa, “Hıristiyan ve İslam Kaynaklarında Tartışmalı Bir Dini Toplantı: İznik Konsili”, İslam Araştırmaları Dergisi, İstanbul, 2001.

Şahin, Mustafa, *Katolik Karşı Reformu Olarak Trent Konsili Ve Katolik Geleneğe Etkisi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014.

Taşpınar, İsmail, “I. İznik Konsili (325) ve İslâm Kaynaklarındaki Yeri” , Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2004.

Taşpınar, İsmail, *Katolik Kilisesi’nin Modern Dünyaya Uyumu: II. Vatikan Konsili ve Katoliklerin Yaklaşımı*, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2011/2.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2002.

Unitatis Redintegratio, 21 November 1964, Vatican Concil II.

Ünsal, Ali, Hıristiyanların İslama Bakışı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Kelam Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya, 2009.

Yalduz, Alparslan, “Konsillerin Hıristiyanlık Tarihindeki Yeri ve İznik Konsili”, Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.12, Bursa, 2003.

Yiğitoğlu, Mustafa, “Türkiye’de II. Vatikan Sonrası Müslüman-Hıristiyan İlişkileri”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

Yiğitoğlu, Mustafa, *Geçmişten Günümüze Anadolu’da Müslüman Hıristiyan Münasebetleri*, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2012.

Yılmaz, Ayşe, “Sosyal ve Siyasi Olayların Konsillere Tesiri”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2010.

İNTERNET ALINTILARI

https://www.catholicity.com/encyclopedia/c/celestine_i,pope_saint.html, (05.03.2019)
https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Theodosius, (04.03.2019).
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Vigilius>, (04.03.2019).
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Agatho>, (04.03.2019).
https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Gregorius, (04.03.2019).
<https://www.geni.com/...Callistus-II/6000000005016701444>, (05.03.2019).
https://tr.wikipedia.org/wiki/John_Wycliffe. (01.01.2019).
https://tr.wikipedia.org/wiki/Jan_Hus. (01.01.2019).
https://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=1031
https://en.wikipedia.org/wiki/George_of_Poděbrady, (05.03.2019).
<https://www.catholic.org/encyclopedia/view.php?id=9069>, (05.03.2019).
<http://www.tarihakli.com/karsi-reform>, (02.01.2019).
https://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=677, (05.03.2019).
https://en.wikipedia.org/wiki/Francis_A._Sullivan, (05.03.2019).
https://tr.wikipedia.org/wiki/Alexander_Ross, (06.03.2019).
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39127472/> (02.01.2019).
https://en.wikiversity.org/wiki/Vatican_II&prev=search, (12.01.2019).
https://tr.wikipedia.org/wiki/VI._Paulus, (06.03.2019).
<http://www.veritasdei.com/dualar-efkaristiya>, (18.01.2019).
<https://en.wikipedia.org/wiki/Presbyterium>, (20.01.2019).
https://en.wikipedia.org/wiki/Ecclesiae_Sanctae, (20.01.2019).
https://en.wikipedia.org/wiki/Perfectae_Caritatis, (19.01.2019).
<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/apostolik>.(19.01.2019).
https://tr.wikipedia.org/wiki/II._İoannes_Paulus, (18.12.2018).
<https://www.turkcebilgi.com/ekümenizm>, (19.01.2019).
http://www.azizantuan.org/tur/pagina_articolo.asp?IDX=30IDRX=4, (21.01.2019).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Nazif ÖZDEMİR

Doğum yeri ve Yılı : DAZKIRI/ 1977

Medeni Hali : Evli ve Dört Çocuk Babası

Eğitim Durumu : Lisans Mezunu

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (2000)

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Yabancı Diller ve Düzeyi :

1.....

2.....

İş Deneyimi :

1. Pınar Baha Abaloğlu Anadolu Lisesi Müdür Yardımcısı

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

1.....

2.....